

^ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 25 (585) 01 - 07 İyul, Tirmeh sal. il 2024
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

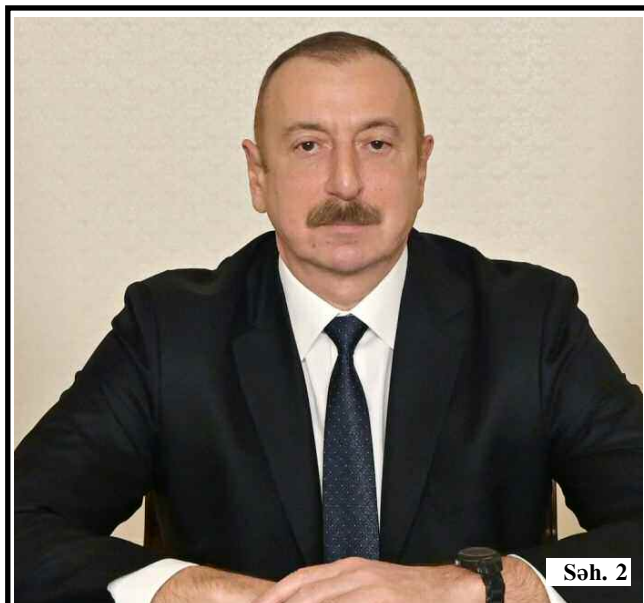
Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məşidləri.

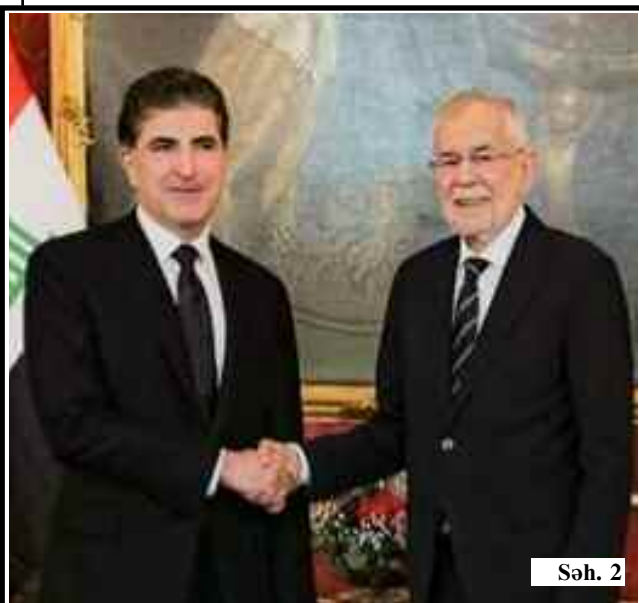
Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əvər.

Səhəddin Elöglü

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev Şuşada Dövlət Xidmətləri
Mərkəzinin əsaslı təmirdən sonra açılışında iştirak edib

Səh. 2

Nécirvan Barzanî: Bi Serokomarê Awisturyayê
re me tekezî li ser pêwendiyên dirokî kir

Səh. 13

Serok Barzanî û balyozên
8 welatan li hev civiyan

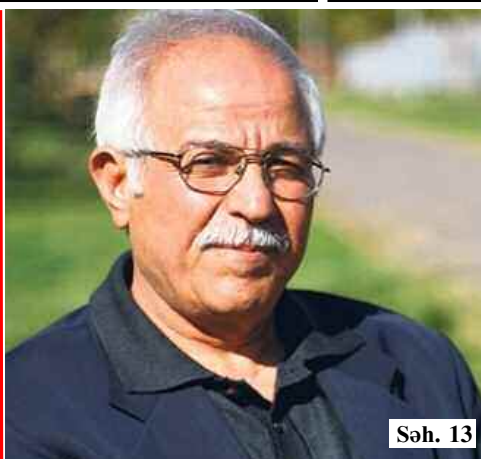
Səh. 14

Mesrûr Barzanî pîrozbahî
li Mesûd Pizîşkiyan kir

Səh. 14

Dr. Salar Osman behsa konfransa Amedê dike:
Başûr hêzê dide parçeyên din ên Kurdistanê

Səh. 13

Rêxistinên Kurdistanê ji bo serkeftinê
divê ji Dewlet û PKKê re bibin alternatîf

Səh. 11

'Yaşasın Kürdistan' diyen yeni
İran Cumhurbaşkanı kimdir?

Prezident İlham Əliyev Şuşa suturemizleyici
qurğular kompleksinin açılışında iştirak edib

AZƏRBAYCAN TARİXİNDƏN SƏHİFƏLƏR
QAFQAZDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

Kürd xalqının qəhrəman oğlu Qaçaq Nəbi

Gavek berbi Zimanê Kurdî
KURD dilinə doğru bir addım

Səh. 10

SƏNƏ YAZIRAM

Səh. 10

EM MIRINÊ NATIRSIN

Səh. 10

Sipas, pîroz be...

Səh. 18

Siyasetmedara Kurd Feryal Clark
li Britanyayê bû parlamenter

Prezident İlham Əliyev Şuşada Dövlət Xidmətləri Mərkəzinin əsaslı təmirdən sonra açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 5-də Şuşa şəhərində Dövlət Xidmətləri Mərkəzinin əsaslı təmirdən sonra açılışında iştirak edib.

Dövlətimizin başçısına Mərkəzdə yaradılan şərait barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, ümumi daxili sahəsi 2600 kvadratmetr olan Dövlət Xidmətləri Mərkəzinin yenidənqurma və təmir işlərinə öten ilin mayında başlanılıb. Buradakı keçmiş poçt binasında və onun yerləşdiyi ərazidə Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi tərəfindən əsaslı təmir işləri aparılıb, geniş yaşılıq zonası salınıb.

Dördmərtəbəli binanın əsaslı təmirindən

sonra burada "ASAN xidmət" və "DOST xidməti" mərkəzləri, KOB evi, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin (poçt, rabitə qovşağı) filialları fəaliyyət göstərəcək.

Diqqətə çatdırıldı ki, burada fəaliyyət göstərəcək qurumlar üzrə 56 nəfərin aidiyyəti üzrə işlə təmin edilməsi nəzərdə tutulur.

Mərkəzdə işləyəcək əməkdaşların Şuşa şəhər sakini olması təmin edilib.

Bildirildi ki, buradakı Şuşa regional "ASAN xidmət" mərkəzində 21 nəfər çalışacaq. İşçilərin hamısı Şuşada qeydiyyatda olan vətəndaşlar arasından (köç siyahısından) seçilib.

Prezident İlham Əliyev Şuşa sutəmizləyici qurğular kompleksinin açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 5-də Şuşa sutəmizləyici qurğular kompleksinin açılışında iştirak edib. Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri Zaur Mikayılov dövlətimizin başçısına görülən işlər barədə məlumat verdi.

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Şuşa şəhəri 2020-ci il noyabrın 8-də şanlı Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad edildikdən qısa müddət sonra şəhərin içməli su təminatının bərpasına başlanılıb. Mütəxəssislər tərəfindən Şuşanın su mənbələrinin, magistral xətlərin, paylayıcı şəbəkələrin və digər hidrotexniki qurğuların mövcud vəziyyəti araşdırılarkən məlum olub ki, şəhəri içməli su ilə təmin edən mənbələr və magistral kəmərlər məqsədli şəkildə dağıdılıb və nəticədə suyun nəqli dayandırılıb.

Təxirəsalınmaz Tədbirlər Proqramına əsasən Kiçik Kirs mənbəyi və Kiçik Kirs-Şuşa magistral su kəmərinin qəzalı hissələri qısa müddətdə təmir olunub və 2020-ci il noyabrın 25-də Şuşa şəhərinə suyun verilməsi bərpa edilib. Eyni zamanda, Şuşa şəhərinin digər su mənbəyi - Zarıslı sugötürücü qurğusu, uzunluğu 14,3 kilometr olan Zarıslı-Şuşa magistral su kəmərinin qəzalı hissələrinin bərpasına başlanılıb və 2020-ci il dekabrın 20-də bu mənbədən şəhərə suyun verilməsi təmin edilib.

Şəhərin perspektiv inkişafı, həmçinin ilin müəyyən dövrlərində Kiçik Kirs və Zarıslı mənbələrində məhsuldarlığın kəskin azalması səbəbindən alternativ su mənbəyinin yaradılması layihəsinin icrasına başlanılıb. Bu məqsədlə Daşaltı kəndinin yaxınlığında, Zarıslı çayının məcrasında tutumu 25 min kubmetr olan sutopluyıcı anbar, nasos stansiyası və diametri 159 millimetr, uzunluğu 2,9 kilometr olan yeni kəmərlər inşa edilib. Eyni zamanda, diametri 325 millimetr, uzunluğu 9,3 kilometr olan Kiçik Kirs-Şuşa magistral su kəmərinin istismara yararsız 5,2 kilometrlik hissəsi diametri 426 və 530 millimetr olan borularla əvəzlənib. Beləliklə, 2022-ci ilin dekabrında Şuşaya yeni mənbədən suyun verilməsi nəticəsində evlər, dövlət qurumlarının inzibati binaları, hotellər, ictimai-iaşə müəssisələri və digər obyektlər fasiləsiz içməli su ilə təmin edilib.

Şuşa şəhərinə verilən içməli suyun keyfiyyət göstəricilərinin standartlara uyğunluğunu təmin etmək

məqsədlə Təxirəsalınmaz Tədbirlər Proqramı çərçivəsində mövcud sutəmizləyici qurğunun yenidən qurulması layihəsinin icrasına başlanılıb. Qurğuda 12 qum süzğəci, daxili kommunikasiya xətləri və digər hidrotexniki avadanlıqlar, reagent təsərrüfatı və zərərsizləşdirici qurğu, istehsalat laboratoriyası tam bərpa olunaraq istismara hazır vəziyyətə gətirilib. Görülmüş işlər nəticəsində qurğunun məhsuldarlığı sutkada 2 min kubmetrdən 5 min kubmetrə çatdırılıb. Hazırda şəhərdə yaşayan, çalışan və səfər edən 3500-dən çox insan bu təmizləyici qurğuda sutka ərzində emal olunan və standartlara tam uyğun içməli su ilə təmin edilir. Layihənin növbəti mərhələsində Şuşa şəhərinin dayanıqlı su təchizatı məqsədilə məhsuldarlığı sutkada 8 min kubmetr təşkil edəcək müasir tipli yeni sutəmizləyici qurğunun inşası nəzərdə tutulur. Şuşa şəhərinin su təchizatının dayanıqlılığının təmin olunması məqsədilə ümumi həcmi 6 min kubmetr olan 3 su anbarı layihələndirilib. Həmin anbarlardan birinin tikintisi davam etdirilir.

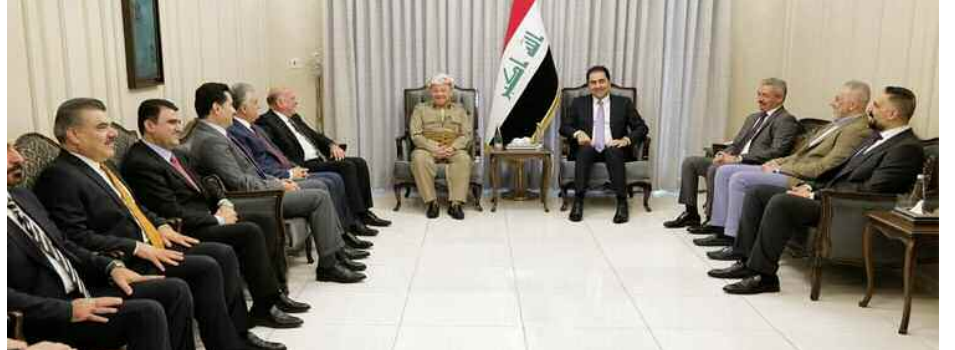
Dövlətimizin başçısı Şuşa sutəmizləyici qurğular kompleksində görülən işlərə dair videoçarxa da baxdı.

Bildirildi ki, 2040-cı ilə Şuşanın perspektiv inkişafı nəzərə alınmaqla hazırlanan su təchizatı, kanalizasiya və yağış suları sisteminin yenidən qurulması layihəsinə əsasən, şəhərin orta günlük su tələbatı saniyədə 105 litr təşkil edəcək. Şəhərə içməli su mövcud Kiçik Kirs, Zarıslı mənbələrindən, həmçinin Zarıslıçay su anbarından verəcək.

Şəhərin Baş planına uyğun hazırlanmış layihəyə əsasən, Şuşada 24 kilometr magistral su kəməri, 44 kilometr içməli, 42 kilometr tullantı və 41 kilometr yağış su şəbəkələri inşa olunacaq. Şəhərdə formalaşan tullantı sularının tam təmizləyib zərərsizləşdirilməsi məqsədilə məhsuldarlığı sutkada 8 min kubmetr olan qurğu inşa ediləcək. Qurğuda emal edilərək təmizlənən su ekoloji duruma zərər vurmada Qarqarçay çayına axıdılacaq. Şuşa şəhərində yaradılan yeni infrastruktur "Ağıllı su" sistemi əsasında idarə olunacaq. Suyun mənbədən götürülməsi, nəqli, anbarların səviyyəsi, hidravlik rejimlər və digər proseslər SCADA sistemləri vasitəsilə onlayn rejimdə tənzimlənəcək.

Prezident İlham Əliyev Şuşa sutəmizləyici qurğular kompleksini işə saldı.

Serok Barzanî li Bexdayê bi Serokê Parlamentoya Iraqê bi wekalet re civiya

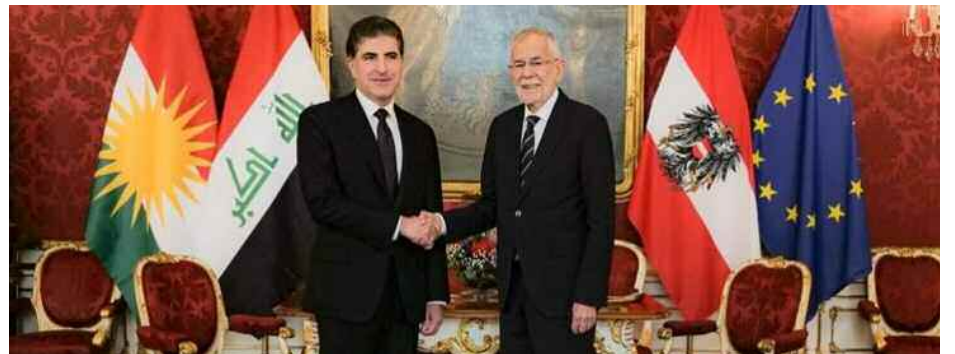

Serok Mesûd Barzanî îro li Bexdayê bi Serokê Parlamentoya Iraqê bi wekalet Muhsên Mendelawî re civiya. Di hevdîtinê de, Serokê Parlamentoya Iraqê bi wekalet rol û pêgeha dîrokî ya Serok Barzanî di proseya siyasî ya Iraqê de bilind nîrxand û hêvî xwast ku hebûna Serok Barzanî biba alîkar ji bo çareserkirina pîrsgirêkên Iraqê.

Ji aliyê xwe ve, Serok Barzanî tekezî li ser hebûna niyazpakîyeka aliyan kir û pêwîst dît ku diyalog biba bingeheke cîgir ji bo çareserkirina pîrsgirêkan.

Her di vê hevdîtinê de, babeta destnîşankirina Serokê Parlamentoya Iraqê û çend mijarên din ên girêdayî parêzgehên Iraqê jî hat guftûgokirin.

Nêçîrvan Barzanî: Bi Serokkomarê Awisturyayê re me tekezî li ser pêwendiyên dîrokî kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî eşkere kir ku bi Serokkomarê Awisturyayê Alexander Van der Bellen re wan tekezî li ser pêwendiyên dîrokî kiriyê.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Koşka Hofburgê bi bi Serokkomarê Awisturyayê Alexander Van der Bellen re civiya. Nêçîrvan Barzanî li ser hesabê xwe yê Xê li ser civîna xwe ya bi Serokkomarê Awisturyayê re wiha got: "Ez kêfxweş im ku îro min li Viyanayê bi Serokkomarê Awisturyayê Van Der Ballen re hevdîtin kir."

Me bal kişand ser pêwendiyên dîrokî yê di navbera Herêma Kurdistanê û Awisturyayê de û me tekezî li ser bihêzkirina hevkarîyan kir. Ji ber piştvanîya berdewam a ji bo Îraqê û Herêma Kurdistanê min spasiya Awisturyayê kir."

Serokatiya Herêma Kurdistanê li ser civînê daxuyaniyek belav kir.

Li gorî daxuyaniyê di hevdîtinê de her du aliyan behsa bihêzkirina pêwendiyên kiriyê.

Di daxuyaniyê de amaje bi wê yekê hat kirin ku her du aliyan tekezî li ser dîroka peywendiyên kirine û dê hevkarîya wan a ji bo bihêzkirina pêwendiyên di warê aborî û siyasî berdewam bike. Li gorî daxuyaniyê, di civînê de behsa diyaloga Hewlêr-Bexdayê ya ji bo çareserkirina pîrsgirêkan jî hatiye kirin. Nêçîrvan Barzanî spasiya hevkarî û piştgiriya berdewam a Awisturyayê ya li Îraqê û Herêma Kurdistanê kir.

Nêçîrvan Barzanî hebûna Awisturya û rola wê di Hevpeymanîya Navneteweyî ya li dijî DAIŞê jî erênî nîrxand.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî pêşwazî li Balyozê Komara Çekê li Iraqê kir

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro pêşwazî li Balyozê Komara Çekê li Iraqê Petr Stepanek kir ku bi boneya bidawîhatina erkê wî serdan kiribû. Li gorî daxuyaniyê Hikûmeta Herêma Kurdistanê, Serokwezîr Mesrûr Barzanî spasiya Balyozê Komara Çek li Iraqê kir ji ber zebatên wî yê ji bo pêşxistina

pêwendiyên dualî û hêviya serkeftinê jî di erkê wî yê bê de xwast.

Balyozê Çekê pêzanînen xwe ji bo hevkarî û hevahengîya aliyan peywendîdar ên Hikûmeta Herêma Kurdistanê li gel Balyozxaneyê welatê xwe nîşan da û xwast ku peywendiyên ligel Herêma Kurdistanê di warên cuda de zêdetir bipêş bikevin.

KÜRD XALQININ QƏHRƏMAN OĞLU QAÇAQ NƏBİ

"115 il əvvəl – martın 12-də Azərbaycan xalqının yetirdiyi ən məşhur qəhrəmanlardan olan Qaçaq Nəbi xəyanətlə qətlə yetirilib. Qaçaq Nəbi 46 illik ömrünün tam 13 ilini əlində silah, vəfali ömür-gün yoldaşı Həcərle birlikdə fasiləsiz olaraq rus-erməni, fars zülmünə qarşı mücadilə aparıb. Bu qoşa ad həm Azərbaycanın qəhrəmanlıq salnaməsinə, həm də dünya qaçaqçılıq hərəkatı tarixinə şərəflə yazılıb, ümumxalq sevgisinin, qorxmazlıq, cəsarət, şücaət, əyilməz iradənin simvoluna çevrilib". Zəngəzur Cəmiyyətləri Birliyinin sədri Hacı Nərimanoğlu "Media forum"a açıqlamasında deyib.

Hacı Nərimanoğlu Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin "Azərbaycan milli istiqlal nücadiləsi" adlı əsərindən sitat gətirir: Zəngəzur və Naxçıvanda qorxmazdan partizan müharibəsi aparan Qaçaq Nəbi Gəncə vilayəti, Zəngəzur qəzasının Aşağı Mollu əndində (indiki Qubadlı) anadan olmuşdu. İddi nəfərdən ibarət ailəni atası çətinliklə böldürdü.

Günlərin birində 16 yaşlı Nəbinin atasını xəy döyür. Bunu görən Nəbi bəyin üzərinə atılaraq onunla savaşıb. Bəyin şikayətinə əsasən Nəbi həbs olunur. O, həbsdən qaçaqaraq həmfikirilərini ətrafına toplayır. Rus çar rejiminə və onun Azərbaycandakı əlaltıları olan bəylərə qarşı mübarizəyə başlayır.

Nəbinin arvadı Həcər xanım da bu mübarizədə yaxınlaşan iştirak edir. Nəbi həbsxanadan qaçdıqdan sonra çar idarəsinin Azərbaycandakı əlaltıları olan mülkiyyət sahibi xan və bəylərin zülmündən cana gələn kəndlilərdən əli silah utan bir hissəsi onun ətrafına toplanır. Nəbinin əsas düşmənləri çar rejimi, xanlar və bəylər idi. O bu mübarizədə kasıbları və xanların hüquqlarını müdafiə edirdi. Nəbinin nübarizə apardığı ərazi Zəngəzur və Naxçıvan vilayətləri idi. İstismarçı imperalizmə və rus çar rejiminə qarşı mübarizə aparan qaçaqlara xalq yaxından köməklik ədir, onlarla fəxr edirdi. Xalq onları ərzaqla əmin edir, yeri gəldikdə gizlədirdi".

Rəsulzadənin yazdığına görə, 1896-cı ilin mart ayında Nəbi Kərbəladan dönərkən Türkiyə ilə İran sərhəddi arasında olan Larni əndində rus casuslarının əvvəlcədən hazırladığı pusqunun qurbanı olub.

Hacı Nərimanoğlu bildirib ki, Bəhlul Bəhcət "Qaçaq Nəbinin tarixi vəsiqə və sənədlər üzrə" adlı tədqiqat əsəri 77 illik arxiv qaranlığından sonra yaxın günlərdə işıq üzünə çıxıb: "Qaçaq Nəbinin həmyerlisi, nüasiri, onu və dəstəsindəkilərin əksəriyyətini şəxsən yaxından tanıyan, görüşüb söhbətləşən, ilahiyatçı, tarixçi, folklorşünas alim,

Zəngəzurun sonuncu qazısı Bəhlul Bəhcət 1934-37-ci illərdə qələmə aldığı 290 səhifəlik "Qaçaq Nəbinin tarixi" vəsiqə və sənədlər üzrə" adlı tədqiqat əsəri yaxın günlərdə işıq üzünə gələcək. Tədqiqat əsərindəki ayrı-ayrı başlıq-bölmələr Qaçaq Nəbinin düşmənlərinə, kimlərlə savaşımasına, mübarizə yoluna güzgü tutur. Bəhlul Bəhcət İrəvan və Tiflis arxivlərindən əldə etdiyi məxfi yazışmalardan da nümunələr gətirir, Nəbinin artıq 3 imperatorluğu rahatsız etdiyini, başağrısına çevrildiyini faktlarla göstərir".

Hacı Nərimanoğlu onu da qeyd edib ki, kitabın müəllifi Bəhlul Bəhcət 1934-38-ci illərdə "Azərənəşr"də və Az.RAL-nin ədəbiyyat bölməsində çalışıb, "Quran", "Şahnamə"ni ilk dəfə orijinaldan dilimizə tərcümə edib, Məhəmməd Peyğəmbərin və ailəsinin tarixi və digər fundamental tədqiqatları tamamlayıb, Hüseyn Cavid, Salman Mümtaz, Əli Nəzmi, Əhməd Cavad kimi müasirləri ilə sıx ünsiyyətdə olub. 15 mart 1938-ci ildə NKVD üçlüyünün qərarı ilə güllələnib.

Zəngəzur Cəmiyyətləri Birliyinin sədri əlavə edib ki, Qaçaq Nəbi ilə Həcər Azərbaycanın heç yerində abidəsi yoxdur: "Qubadlıda vardı, 18 ildir Qubadlı da yoxdur".

Qaçaq Nəbinin dostluq etdiyi nəsil - Rüstəmlilər

...Mahmudoba kəndi Şahbuz rayonunun ən qədim-qayım kəndlərindən biri hesab olunur. Bu kəndin salınma tarixi çox qədimlərə dayanır. Hələ 1973-cü ildə rus dilində çıxan tarixi qəhrəmanların birində Naxçıvanın ən qədim tarixi kökü olan kəndlərindən biri kimi bu kəndin də adı çəkilir. Çox təəssüflər olsun ki, zəngin tarixi faktları özündə gizlədən bu kənd haqqında hələ lazımı səviyyədə tarixi araşdırmalar aparılmayıb.

Hələ çox açılmamış sirləri özündə gizlədən bu kənddən gələcək tarixi həqiqətdən hələ də lazımcına bəhrələnmə bilməmişik. Lakin çox sevindiricidir ki, əslən Mahmudobadan olan ayrı-ayrı ziyalıların, ağsaqqalların müxtəlif dövrlərdə qələmə aldıkları fikirləri həm Mahmudobalıların, həm də Mahmudobanın yaxın iki-üç əsrlik tarixinə güzgü tutmaqdadır.

Bu günlərdə əslən Mahmudobalı olan nəsil-nəcabətli ziyalı dostum Qadir Kərimov oxumaq üçün mənə bir dəftər təqdim edib "Sənün üçün maraqlı olacaq, inşallah, gələcəkdə kitab halına salarınq!,- dedi.

Yazı Mahmudobanın ağsaqqallarından hesab olunan, iman sahibi, qeyrətli ziyalı Kərbəlayi Qasım məxsus idi. Yazını demək olar birməfəşə oxudum. İnsaf naminə demək lazımdır ki, yazı mənə olduqca maraqlı gəldi.

Kərbəlayi Qasım bu yazını Mahmudobanın oturuşmuş nəsillərindən olan Rüstəmli tayfasının qocaman ağsaqqallarından olmuş, 1958-ci ildə 104 yaşında dünyasını dəyişmiş Abbas kişinin nəvə, nəticə və kötücələrinin dedikləri çox maraqlı faktlar əsasında yazmışdır.

Onu da deyim ki, Kərbəlayinin yazıya aldığı Mahmudobada hamının bildiyi və təsdiq etdiyi həqiqətlərdəndir. Gəlin əvvəlcə Kərbəlayi Qasımın öz xatirəsində dediklərinə nəzər salaq:

"Mənim babam Rüstəm kişi Mahmudoba kəndinin xarabalığa çevrildiyi dövrdən sonra bu yerlərin ilk sakinlərindən biri olub. Belə ki, babamın əslən Zəngəzur mahalının Uz kəndindən olub. 1800-cü ildə çar Rusiyasının Azərbaycanı işğal zamanı gənc Rüstəm baş götürüb indiki Mahmudoba kəndinə gəlib. İlk baxışdan bu kənddə olan münbit torpaqlar, meşələr, sular xoşuna gəlir. Özünə bir sığınacaq düzəldir. Rüstəmin inamında ən çox rol oynayan o olub ki, o haqqa bağlı olub.

Bu torpaqda köhnə məzar daşları, tarixi abidələr və əvvəllər bu yerlərin yaşayış yeri olması olmuşdur. Rüstəm qonşu Məzrə

kəndindən olan Ağabəy kişinin Nənəxanım adlı abırlı-həyalı, ismətli qızı ilə ailə həyatı qurur. Rüstəmin Kərim, Alkərim, Məmmədyar və İbrahim adlı dörd övladı dünyaya gəlir. Rüstəm kişi övladlarını yaxşı təlim-tərbiyə etdikdən sonra hər birini evləndirir. Ömrünün sonuna kimi onlara insan kimi yaxşı ad-san çıxarmalarını, Tanrıya bağlı olmalarını tövsiyyə və vəsiyyətdir.

Rüstəm kişinin vəfatından sonra onun övladlarından çoxlu uşaqlar törəyir. Kərbəlayi Kərim və Məmmədyar isə "Hacı" titulu qazanır. Hacı Məmmədyarın iki oğlu və dörd qızı, Alkərimin üç oğlu, iki qızı, İbrahimin iki oğlu, iki qızı olur. O vaxt bu nəsle "Rüstəmlilər" deyirlər. Hazırda Mahmudoba kəndinin böyük bir hissəsi Rüstəm kişinin törəmələrindən ibarətdir. Eyni zamanda da qonşu Külüs, Uzunoba, Şıxmahmudlu və digər bir neçə kəndlərdə də Rüstəmli nəsindən olanlar yaşayırlar. Öz ata-babalarının layiqli davamçıları hər şeyi halallıqda görürlər. Təsədüfi deyil ki, o vaxtlar çar məmurlarının kəndlilərə qoyduğu ağır vergilərə Alkərim öz etirazını bildirib onlara qarşı çıxır. Bu hadisədən sonra onu ömürlük həps edirlər. Alkərimin haqq-ədalət uğurunda mübarizəni bu gün də hər kəsə misal kimi göstərməkdədir. Mahmudoba kəndinin günbəgün çoxalan insanların haqqa, ədalətə, dinə, hökumətə münasibəti də artmağa başlayır. Hər sözünü "Bissmillah"la başlayan Mahmudobalılar heç vaxt ibadətini kəsməyiblər. Keçən əsrin doxsanıncı illərində Hacı Kərim və onun qardaşları öz vəsaitləri hesabına kənddə məscid inşa etdiriblər. çar Rusiyasının siyasəti nəticəsində İmam Zeynalabdinin adını daşıyan bir məsciddən uzun müddət ambar kimi istifadə olunub. Lakin Mahmudobalılar buna bir an belə məhəl qoymayaraq öz ibadətindən geri qalmayıblar.

Rüstəmli nəslinin nümayəndəsi Hacı Məhəmməd Qaçaq Nəbini necə xilas edib?

Kərbəlayi Qasım hamı üçün maraqlı ola biləcək bu hadisəni dünya görmüş el ağsaqqalı, hadisənin canlı şahidi olmuş Abbas kişinin söhbətləri əsasında onun dilindən belə qələmə alıb:

"Evimiz kəndin gırəcəyində, yol qırağında yerləşirdi. Mən bir neçə nəfərlə oturub söhbət edirdim. Elə bu vaxt yaşı 35-40 arasında olan, qara və kal buynuzu kimi eşmə biğli, başında quzu dərisindən alagül papağı olan bir nəfər bizə yaxınlaşaraq ədəblə salam verdi. Sonra soruşdu ki, bu yol kənarındakı ev kimindir? Cavab verdim ki, Hacı Məhəmməddir, mən isə onun oğlu Abbasam... Həmin adam mənə bir kənarə çəkib dedi:

"- Abbas, mən Qaçaq Nəbiyəm... Naxçıvan qazamatından qaçmışam. Tez Hacı Məhəmmədə deynən, mənə bir at versin ki, təqib edən piristav və onun silahlı dəstəsindən canımı qurtarım..."

Sən demə, atam Nəbini tanıyırmış...Atam Nəbi ilə məhriban görüşüb onu evə dəvət etdi... Nəbi təşəkkür etdi. Mən isə hazır vəziyyətdə olan köhlən atımızı irəli çəkib üzəngisini basdım. Qaçaq Nəbi qızıl quş kimi atın üstünə sıçradı. Ata bir qamçı vurub yola düşəndə bir daha minnətdarlığını bildirib, qayıtdı ki, Hacı, bilmirəm xəcalətindən necə çıxacağam..."

Arası 15 dəqiqə keçməmişdi ki, sayı 30-dan çox bir dəstə atlı piristav kəndə doluşdu. Əllərinə düşən ilk adam mən oldum. Onlar Nəbini soruşdular. Mən isə bir saat əvvəl Nəbinin buradan keçdiyini dedim...Əlacları kəsilmiş dəstə rəhbəri Nəbi gedən tərəfə bir qatar patron boşaldaraq geri qayıtdı... Hacinin Nəbiyə kömək etməsini bir sirr kimi kənd camaatı özlərində saxladılar. Aradan bir müddət keçəndən sonra Nəbi öz başının dəstəsi ilə atam Hacı Məhəmmədin qonağı oldu. Atam onların gəlişi münasibəti ilə iki öyəc kəsdi. Yaxşı bir ziyafət verdi. Qaçaq Nəbi qayıtdı ki, ay Hacı, sən mənə verdiyin at atışma zamanı öldü. Uşaqlar bunun əvəzində sənə

yaxşı bir Qarabağ atı gətirib... Atam qayıtdı ki, ay Nəbi, mən atı sənə kimi igidə bağışlamışam. Biz verdiyimiz bəxşeyişi geri almırıq. Nəbi gülümsəyib dedi: "Mən kişiyə mənsub hər nə qədər müsbət keyfiyyət varsa, onu sənə gördüm. Sənənlə həmişə varam". Bu söz-söhbətdən sonra kimse içəri daxil olub dedi ki, çuğullar Nəbinin yerini piristava deyib. Onlar da bütün nə qədər heyvətləri varsa, silahlandırılıb kəndi nəzarətə alıblar. Atam Hacı Məhəmməd dərhal gizli çıxış yolunu Nəbiyə göstərdi... Bir azdan Nəbinin dəstəsinin atdığı güllələrin səsi kazakları qorxuya saldı. Onlar Nəbinin qorxusundan kimsəyə bir söz demədən çıxıb getdilər. Lakin Nəbinin dəstəsi kəndin kənarında kazaklara xeyli itki verdi... Xeyli sayda ölənlər və yaralananlar oldu. Nəbi yenidən kəndə qayıdıb yığışan camaahata tapşırırdı ki, hər kim Rüstəmli nəsindən xəbərçilik edərsə, onu öz əllərimlə güllələyəcəyəm..."

Nəbi getdi, başqa xatirələr qaldı

Abbas kişi deyir:

"Rüstəmlilərə mənsub olan olan Mahmudoba kəndindəki "Danzi" adlanan 30 hektarlıq yararlı münbit torpağı ələ keçirmək üçün Naxçıvan xanları çox çalışırlar. Lakin ömrü boyu bu sahəni Rüstəmlilər nəslə ekib-biçdiyindən hökumətə vergi də ödəyirmişlər. Rüstəmlilərin hər vəchlə məhv edilməsi barədə Naxçıvan xanları kəllə sındırırlar. Dəfələrlə xalq qəhrəmanı Qaçaq Nəbiyə bu nəslin dostluğunu əldə bayraq tutub hökumətə şikayət edərək daimi onları incidirmişlər. Artıq hər cür istədiklərinə çatma bilməyəcəklərini görə xanlar bu nəslin üzde olanlarını məhv etmək üçün plan çizirlər. Bunun üçün ağır cinayətlər törədib Naxçıvan həbsxanasında cəza çəkən, Keçili kənd sakinləri- Teymur, Yunis və digərlərini həbsxanadan qaçırdırlar. Sonra isə onlara pul verib tapşırırlar ki, Rüstəmli nəsində kim varsa, böyükdən kiçiyə qədər güllələsinlər. Bu müddət qatillər 19-cu əsrin sonlarında kəndə gələrək Hacı Kərimin evinə basqın edirlər. Onlar vəhşicəsinə Hacı Kərimi və 3 oğlunu, qardaşı oğlu Rüstəm və onun nökrərini qətlə yetirirlər. Güllə səsinə eşidən Kərbəlayi Həmzə qardaşı Hacı Kərimin son nəfəsində özünü ona çatdırır. Hacı Kərim qardaşına deyir ki, siz gizlənin, bu qatillər sizi də öldürəcəklər...Bunu deyib gözlərini əbədi yumur...Kərbəlayi Həmzə yerdə qalan 3 qardaşının ailələrini bu qatillərdən gizlədib ölümün pəncəsindən qoparıb. Qatillər isə yerdə qalanları tapa bilmədiklərinə təəssüflənib atlarını minib geri qayıdırlar. çar hökuməti bu qanlı cinayətə heç bir diqqət yetirmir. Amma rəsmilər biganəliklə deyirlər ki, hadisəni qazamatdan qaçanlar törətdiyindən başqa bir ölkəyə (İrana) qaçıblar. Onları isə tutmağa imkanımız yoxdur və s. Bütün bu hadisələrdən xəbər tutan Qaçaq Nəbi Mahmudobaya gələrək dostunun və namərd gülləsiylə qətlə yetirilənlərin hüznündə iştirak edir. Orada söz verir ki, bu müdhiş gecənin qatillərini tapıb güllələyəcəyəm... Bundan bir müddət sonra Nəbi dəstəsiylə Arazin o tayına adlayır. O, çoxsaylı dostlarının köməyi ilə qətlə törədən qatilləri tapıb xalqın gözü qarşısında güllələyir. Nəbinin İranda qatilləri güllələməsi xəbəri bütün hər tərəfə yayılır. Naxçıvan xanları, çar çinovlikləri qorxuya düşərək Rüstəmli nəslinin yerdə qalanlarıyla mülayim davranmağa başlayırlar..."

***

...Rüstəmli nəsli və bu nəsilin keşməkeşli, lakin şərəfli və maraqlı tarixi haqqında daha geniş məlumatlarla Kərbəlayi Qasımın qələmə aldığı "Bir nəsilin tarixindən" kitabında tanış ola biləcəksiniz...Rüstəmlilər bu gün də öz nəsillərinin ad-sanını uc tuturlar. Nəzərinizə çatdırmaq istədim ki, hal-hazırda Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin rəisi işləyən general Rafiq Abbasov da Rüstəmlilər nəslinin nümayəndələrindəndir.

Hamid Ormanlı

İrəvan quberniyası

Quberniyanın tarixi

1849-cu il iyunun 9-da İrəvan quberniyası yaradıldı. Yeni quberniya və quberniya orqanları 1850-ci il yanvarın 1-dən fəaliyyətə başladı. 20 Bütün keçmiş «Erməni vilayəti», o

İrəvanın ilk qubernatoru İsmayıl bəy Qaziyev öz həyat yoldaşı Əfruz xanım ilə

vilayətinin ləğvi və yeni inzibati ərazi sisteminin təşkili ilə başlanan dövrdür. 1840-cı ildə Erməni vilayəti ləğv olunmuş, 1849-cu il 19 iyun tarixli dekretlə İrəvan quberniyası, quberniya tərkibində isə mahallar əvəzinə qəzalar təşkil edilmişdir. Bu tədbirlərdə məqsəd idarəçilik üsulunu təkmilləşdirməklə yanaşı, azərbaycanlıların əksəriyyət təşkil etdiyi əraziləri ermənilər yaşayan ərazilərlə birləşdirib birincilərinə təsir dairəsini azaltmaq, idarə aparatında ikincilərin nümayəndələrini yerləşdirmək, beləliklə, ərazini yavaş-yavaş erməniləşdirmək olmuşdur. İrəvan quberniyası tərkibində aşağıda göstərilən qəzalar təşkil olunmuşdur: 1.

ALEKSANDROPOL QƏZASI - buraya

cümlədən Aleksandropol qəzası (Axalkalaki sahəsi olmadan) və Muğru sahəsinin bir hissəsi yeni yaradılmış İrəvan quberniyasına daxil oldu. Quberniya beş qəzaya: İrəvan, Aleksandropol, Novobayazet, Naxçıvan və Ordubada bölündü. Göründüyü kimi İrəvan quberniyası tərkibində Ordubad xüsusi qəza kimi ayrılmışdı. Bəzi qəzalar sahələrə bölünmüşdü. İrəvan quberniyasında Zəngibasar, Sürməli, Şəhur və Sərdarabad sahələri var idi. Naxçıvan qəzası isə Naxçıvan və Dərələyəz sahələrinə bölünmüşdü. Ordubad qəzasında sahələr yox idi. Şəhur sahəsinin inzibati mərkəzi Başnoraşen kəndi, Dərələyəz üçün Keşişkənd, Naxçıvan üçün Naxçıvan şəhəri idi. Digər sahə inzibati mərkəzləri iri kəndlərdə (Qəmərli, Qazıqışlaq, Zeyvə və b.) idi.

İrəvan quberniyası təşkil edildikdən sonra da onun xarici hüduqları və tərkibi müəyyən dəyişikliklərlə müşahidə edilmişdi. 1862-ci ildə yeni təyin olunmuş canişin Mixail Nikolayeviçin təqdimatı ilə çar II Aleksandr 1867-ci il dekabrın 9-da Qafqaz və Zaqafqaziya diyarının idarəsinin dəyişdirilməsi haqqında fərman verdi. Bu fərman üzrə Ordubad qəzası on yeddi ilədək mövcud olduqdan sonra ləğv edilərək, Naxçıvan qəzası ilə birləşdirildi. Onun yerinə Eçmiədzin qəzası təşkil edildi. Muğru sahəsi isə yeni yaradılmış Yelizavetpold quberniyasına birləşdirildi. İrəvan quberniyası yenə də beş qəzadan (İrəvan, Aleksandropol, Novobayazet, Naxçıvan, Eçmiədzin) ibarət oldu. Fərman İrəvan quberniyasının qəzaları arasında sərhədlərin dəyişdirilməsi işini canişinə həvalə etdi. Canişin bu hüquqdan istifadə edərək 1870-ci ilin əvvəllərində qəzaların hüduqlarında dəyişiklik etdi. Sürməli və Eçmiədzin qəzalarının bir hissəsi İrəvan qəzasına birləşdirildi. Şəhur sahəsi isə İrəvan qəzasından aralanaraq Naxçıvan qəzasına birləşdirildi. Lakin İrəvan quberniyasının qəzalarında, xüsusən Naxçıvan qəzasında ərazinin dəyişdirilməsi bununla başa çatmadı. Dövlət Şurasının təsdiq edilmiş rəyinə əsasən 1874-cü ildə Şəhur-Dərələyəz və Sürməli qəzaları yaradıldı. Şəhur-Dərələyəz qəzası Naxçıvanın iki sahəsi – Şəhur və Dərələyəz əsasında təşkil edilmişdi. Bununla da Rusiya imperiyası tərkibində Naxçıvanın tarixi ərazisinin inzibati-ərazi bölgüsü üzrə çoxsaylı dəyişiklər, əsasən, başa çatmışdı.

İrəvan quberniyasına daxil olan qəzalar:

İkinci mərhələ həm də Erməni

sonralar Axuryan-Artik, Ani, Qukasyan, Qugark, Spitak adlandırılmış rayonların əraziləri;

NAXÇIVAN QƏZASI - müasir Naxçıvan MR ərazisi; Nor-Bayazet qəzası - buraya sonralar Hrazdan, Sevan, Nor-Bayazet, Martuni, Vardenis adlandırılmış rayonların, Kotayk rayonu Qırxbulaq bölgəsinin azərbaycanlılar yaşayan kəndlərin, habelə Krasnoselsk rayonunun Göyçə gölü ətrafı əraziləri; Sürməli qəzası - Araz çayının sağ sahil (hal-hazırda Türkiyə ərazisidir);

ŞƏHUR-DƏRƏLƏYƏZ QƏZASI - buraya sonralar Yeğeqnadzor və Əzizbəyov adlandırılmış rayonların əraziləri, habelə Naxçıvan MR Sədərək rayonunun kəndləri; **İRƏVAN**

Paytaxt:	İrəvan
Rəsmi dili	Rus
Yerli dili	Azərbaycan və erməni
Etnik tərkibi - ermənilər 53,2%; azərbaycanlılar 37,8%	Quberniya
Inzibati quruluşu	Qafqaz
Region	
Tarix	
- Yaranma tarixi	1850
- Ləğv olma tarixi	1917
Sahəsi	
- 1897	27.830 km ² (10.745 sq mi)
Əhalisi	
- 1897 təxminən	829.556
- Əhali sıxlığı	29,8 /km ² (77,2 /sq mi)

QƏZASI - buraya sonralar Artaşat, Ararat, Masis, Kotayk adlandırılmış rayonların əraziləri (Masis və Kotaykın bir hissəsi); Eçmiədzin qəzası - buraya Eçmiədzin, sonralar Masis, Høktəmberyan, Abaran, Əştərək, Talin, Araqadz adlandırılmış rayonların əraziləri daxil idi. Qəzaların tərkibinin müasir rayonlarla müqayisəli şəkildə verilməsində məqsəd azərbaycanlı əhalinin o zaman bölgələrdə geniş miqyasda yerləşməsi barədə oxucuda təsəvvür yaratmaqdır. Söhbət əsasən Sovet Ermənistanının əksər hissəsini təşkil etmiş Aleksandropol, Nor-Bayazet, Şəhur-Dərələyəz, İrəvan, Eçmiədzin qəzalarında yaşamış azərbaycanlıların sayı barədə gedəcəkdir. Çünki Sürməli və Naxçıvan qəzaları, Şəhur bölgələri Sovet Ermənistanının tərkibində olmamışdır. 2-ci cədvəldə 1886-cı ildən 1917-ci ilədək İrəvan quberniyasının 5 qəzasında əhalinin yerləşməsi, sayı, demografik dəyişiklikləri haqqında məlumat verilir. Şəhərlərin əhalisi müvafiq qəzaların əhalisi tərkibində göstərilmişdir. 1877-78-ci illərin rus-türk müharibəsində Rusiyanın qələbəsi, Türkiyənin bir sıra vilayətlərinin Rusiyaya birləşdirilməsi İrəvan quberniyasında, habelə Zaqafqaziyanın bir sıra bölgəsində ermənilərin yerləşdirilməsi kütləvi

xarakter aldı. İrəvan quberniyasında ermənilərin xüsusi çəkisi xeyli artmağa başladı. Bu müharibədə ermənilərin fəal iştirakı Rusiyanın qələbəsində mühüm rol oynadı. Ermənilər də rus qoşunlarının qələbəsinə çox böyük ümid bəsləyir, belə hesab edirdilər ki, rus qoşunlarının qələbəsi nəticəsində Türkiyə ərazisinin ermənilər yaşayan bəzi əyaletləri Rusiyanın əlinə keçəcək, bununla da "Böyük Ermənistan" mifinin reallaşması üçün şərait yaranacaqdır.

Onlar bu məqsədə çatmaq üçün hər vaxt rus qoşunlarına yardım edirdilər. Belə ki, Tiflisdə, Yelizavetpolda, İrəvanda, hətta Bakıda, ermənilər yaşayan bölgələrdə nümay-

1897 ci il üzrə milli tərkib

Qəzalar	ermənilər	azərbaycanlılar	kürdlər	ruslar	assuriyalılar
Aleksandropol qəzası	85,5 %	4,7 %	3,0 %	3,4 %	...
Naxçıvan qəzası	34,4 %	63,7 %	...	...	...
Yeni Bəyazid qəzası	66,3 %	28,3 %	2,4 %	2,2 %	...
Sürməli qəzası	30,4 %	46,5 %	21,4 %	...	...
Şəhur-Dərələyəz qəzası	27,1 %	67,4 %	4,9 %	...	...
İrəvan qəzası	38,5 %	51,4 %	5,4 %	2,0 %	1,5 %
Eçmiədzin qəzası	62,4 %	29,0 %	7,8 %	...	...
Cəmi quberniya üzrə	53,2 %	37,8 %	6,0 %	1,6 %	...

işlər keçirilir, "türk boyunduruğu" altında guya inliyin erməniləri "azad etmək üçün" könüllülər toplayıb rus qoşunlarına yardım etməyə çağırılırdı.

Əhalisi

1917-ci ilin statistikasına görə keçmiş İrəvan quberniyası əhalisinin 38 faizini müsəlmanlar, 60 faizini ermənilər təşkil edirdi: Şəhur-Dərələyəz mahalında ümumi əhalinin 66,7 faizi, Sürməlidə 63,6 faizi, Naxçıvanda 59 faizi müsəlmanlar idi. İrəvan şəhərinin özünün əhalisi 43,4 faiz müsəlmanlardan ibarət idi.

İqtisadiyyatı - Məktəbləri
İrəvanda ilk qəza məktəbini 172 il öncə, 1836-cı ildə Mirzə Molla Məhəmməd oğlu yaradıb. 1881-ci ildə İrəvan quberniyasında üç təhsil ocağı -

İrəvani "ənli ulma və şüara şənən" kimi qiymətləndirdiyini vurğulayaraq yazır: "İstər İrəvan Gimnaziyasında, istər İrəvan Müəllimlər Seminariyasında təhsil o dərəcədə yüksək idi ki, onların məzunları Rusiyanın, eləcə də Avropanın ən güclü ali məktəblərində lazımı səviyyədə təhsillərini davam etdirə bilirdilər. Məsələn, İrəvan Gimnaziyasının və Müəllimlər Seminariyasının məzunlarından dünya şöhrətli alim, akademik Mustafa bəy Topçubaşov Kiyev universitetində, gimnazianın sonuncu qızıl medalçısı, görkəmli alim və ictimai xadim Əziz Əliyev Peterburq Hərbi Akademiyasında, professor Mehdiyan Yerevanski, məşhur hüquqşünas alim Miryusif Mirbabayev, ictimai xadim Maqsud Məmmədov Moskva

Universitetində, akademik Əhməd Rəcəbli İtaliyanın Peruça şəhərində Ali Kral Eksperimental Aqrar İnstitutunda, ziyalı ocağının layiqli övladları Adil və Əslidar Muğanlinski qardaşları Almaniyanın Leypsiq Universitetində təhsillərini davam etdirmişdilər... Akademik Heydər Hüseynov, böyük bəstəkarımız Səid Rüstəmov, görkəmli elm xadimi və ictimai xadim Həsən Seyidov da ilk təhsillərini İrəvan Gimnaziyasında almışlar". İrəvan Gimnaziyasının və Müəllimlər Seminariyasının fəaliyyətinə 1919-cu ildə ermənilər son qoydular.

Şəhur-Dərələyəz qəzası

Şəhur-Dərələyəz - Şəhur-Dərələyəz qəzası İrəvan quberniyasında inzibati-ərazi vahidi.

İndiki Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisinin bir hissəsini əhatə edirdi. Dağlıq (Dərələyəz) və düzən (Şəhur) hissələrdən ibarət idi. Dərələyəzdə heyvandarlıq, Şəhurda isə əkinçilik inkişaf etmişdi. 1886-cı ilin məlumatına görə, əhalisinin 70,5%-i azərbaycanlılardan ibarət idi. Kürdlər və b. millətlər də yaşayırdı. Rus çarizminin köçürmə siyasəti ilə əlaqədar 1828-ci ildən sonra ərazidə İrandan köçürülmüş ermənilər də məskunlaşmışdı. Azərbaycanın, eyni zamanda Naxçıvan bölgəsinin Rusiya tərəfindən işğalından (1828) sonra çar hökumətinin 1870-ci il inzibati ərazi islahatına əsasən Şəhur-Dərələyəz ərazisində İrəvan quberniyasının tərkibinə daxil olan Şəhur-Dərələyəz qəzası təşkil edilmişdi.

Şəhur-Dərələyəz qəzası İrəvan xanlığı dövründə (XVIII əsrin 40-cı illəri - 1827) Şəhur mahal kimi onun tərkibinə, Dərələyəz isə Naxçıvan xanlığına daxil idi. Çar Rusiyası Naxçıvan və İrəvan xanlıqlarını işğal etdikdən sonra burada "Erməni vilayəti" yaratmışdı. 1840-cı il inzibati-ərazi bölgüsü zamanı "Erməni vilayəti" ləğv edildi, İrəvan və Naxçıvan qəzaları təşkil olundu. 1849-cu ildə onların əsasında İrəvan quberniyası təşkil edilmiş, quberniyanın tərkibində beş qəza (İrəvan, Naxçıvan, Gümrü (Aleksandropol), Yeni Bayazid (Novobayazet) və Ordubad) yaradılmışdı. 1870-ci ildə isə Şəhur və Dərələyəz torpaqları əsasında yeni qəza - Şəhur-Dərələyəz qəzası (mərkəzi Baş Nəraşen) təşkil olunmuşdu. İ.Şopenin 1829-32-ci illərdə tərtib etdiyi kameral təsvirə görə, İrəvan əyalətində Şəhur mahalında 50 kənd qeydə alınmışdı. Bu kəndlərdə 1305 ailə yaşayırdı. Onların hamısı azərbaycanlılar idi, bir nəfər də erməni ailəsi qeydə alınmamışdı. Əhalinin

sayı 6510 nəfər (3397 kişi, 3113 qadın) idi. Yalnız çar Rusiyasının köçürmə siyasəti nəticəsində mahalda ermənilər peyda olmuşdu.

Dərələyəz mahalına İrandan 336 ailə, yaxud 1757 nəfər (958 kişi, 804 qadın) köçürülmüşdü. Erməni ailələrinin köçürülməsi əhalinin etnik tərkibində qismən dəyişikliyə səbəb oldu. O zaman Naxçıvan əyalətinin Dərələyəz mahalında 78 kənd qeydə alınmışdı. Burada da əhali, demək olar ki, azərbaycanlılardan ibarət idi. 1001 azərbaycanlı ailəsində 4583 nəfər (2411 kişi, 2172 qadın) yaşayırdı. Ermənilər cəmi 58 ailə (0,57%), yaxud 288 nəfər (141 kişi, 147 qadın) idi.

Çar Rusiyasının köçürmə siyasəti nəticəsində Dərələyəz mahalına İrandan 507, Türkiyədən 8 ailə (cəmi 515 ailə) köçürülmüş, erməni əhalisinin sayı süni şəkildə 2773 nəfər artırılmışdı. 1917 il Qafqaz təqviminin məlumatına görə, Şəhur-Dərələyəz qəzasının sahəsi 2637,50 kv.verst idi. Qəzada 90250 nəfər (47399 kişi, 42851 qadın) qeydiyyatda alınmışdı, onların 88496 nəfəri (98,05%) yerli sakin, 1754 nəfəri (1,95%) müvəqqəti yaşayanlar idi. Şəhur-Dərələyəz qəzası əhalisinin təxminən 58493 nəfəri (64,8%) azərbaycanlı, 29165 nəfəri (32,3%) erməni və b. idi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Baş nazirinin Paris Sülh Konfransı sədrinə 1919 il 16/19 avqust tarixli müraciətində Şəhur-Dərələyəz qəzasında azərbaycanlıların 72,3%, ermənilərin 27,1%, başqaqlarının 0,4% olduğu bildirilirdi.

Göründüyü kimi, İrəvan və Naxçıvan xanlıqlarının son dövründə, demək olar ki, əhalisi ancaq azərbaycanlılardan ibarət olan Şəhur-Dərələyəz qəzasında ermənilərin sayı süni şəkildə bütün əhalinin üçdə birindəkə artırılmışdı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıldıqdan sonra Şəhur-Dərələyəz qəzasını Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi elan etmişdi. Lakin bu əzəli Azərbaycan torpaqlarına əsassız iddia irəli sürən erməni-daşnak hakimiyyəti digər bölgələrdə olduğu kimi burada da əhaliyə qarşı soyqırım siyasəti həyata keçirməyə başladı. Onlar etnik təmizləmə vasitəsilə bu ərazilərin erməni hakimiyyətinə keçməsinə can atırdılar. Lakin əhali erməni təcavüzünə qarşı qətiyyətli müqavimət göstərirdi. Şəhur-Dərələyəz qəzası da mərkəzi Naxçıvan olan Araz-Türk Respublikasına da xil olmuşdu. Mütəfiq dövlətlər Naxçıvan, Sürməli və İrəvan quberniyasının bir hissəsi ilə birgə Şəhur-Dərələyəz qəzasını da ermənilərə verməyə cəhd edirdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti bu siyasətə qarşı qəti etirazını bildirmiş, Paris Sülh Konfransına etiraz notasında Naxçıvan, Sürməli, Şəhur-Dərələyəz, həmçinin İrəvan quberniyasının bir hissəsi si nın Azərbaycan Respublikası hökumətinin əlinə saxlanmasını zəruri hesab etmişdi. Azərbaycan və Ermənistan arasında sovet hakimiyyətinin qurulmasından sonra vəziyyət dəyişdi. Şəhur-Dərələyəz qəzasının Dərələyəz sahəsi bütünlüklə Ermənistan SSR-ə verildi. Zaqafqaziya MİK-in 1929 il 18 fevral tarixli qərarına əsasən, Azərbaycan SSR-in rayonlaşdırılması ilə əlaqədar Şəhur-Dərələyəz qəzası ləğv edilmiş, tərkibindəki Qurdqulaq, Xaçik, Horadiz k.ləri torpaqları ilə birlikdə Ermənistan qatılmışdı. Bu, Moskva müqaviləsinin (1921) və Qars müqaviləsinin (1921) şərtlərinə, eyni zamanda beynəlxalq hüquq normalarına tamamilə zidd olub, Azərb. xalqına qarşı xəyanətkar qəsd və cinayət idi.

İtirdiyimiz tarixi yurdlar: ZƏNGƏZUR

Bu gün Ermənistan Respublikasının ərazisində qalan Zəngəzur tarixi Azərbaycan torpağıdır.

Tarixi mənbələrdə, müxtəlif səyyahların yazılarında göstərilib ki, Zəngəzur Azərbaycanlıların qədim yurd yeri olub. Zəngəzurdakı türk mənşəli toponimik adların çoxluğu da bu fikri təsdiqləyir.

XVIII əsrdə Zəngəzur mahalının ərazisinin böyük hissəsi Qarabağ xanlığının, bir hissəsi isə Naxçıvan və İrevan xanlığının tərkibində olub.

Zəngəzur mahalı Çar Rusiyası dövründə Gəncə (Yelizavetpol) quberniyasının tərkibində olub.

XX əsrin əvvəllərində Zəngəzur mahalında 149 azərbaycanlı (türk) kəndi, 191 kürd kəndi və 81 erməni kəndi var idi.

Zəngəzur mahalının tarixi ərazisi qərbdən Zəngəzur, şərqdən Qarabağ dağları ilə əhatələnmiş geniş bölgə olub.

Zəngəzur mahalı bir neçə bölgədən ibarət olub: Qafan, Gorus, Qarakilsə (Sisian), Mehri, Zəngilan, Qubadlı, Laçın.

1918-1920-ci illərdə Zəngəzur Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ərazisi olub.

Həmin dövrdə Zəngəzur qəzası Şuşa, Cavanşir, Cəbrayıl qəzaları ilə birlikdə Qarabağ general-qubernatorluğuna daxil idi.

Eyni zamanda, həmin dövrdə Ermənistan (daşnak) Respublikası Zəngəzurla bağlı torpaq iddiaları irəli sürüb. Bölgədə münaqişə, silahlı toqquşmalar olub.

1920-ci il 28 aprelde Azərbaycanda sovet hakimiyyətinin qurulmasından sonra Zəngəzur Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi ayrıca inzibati bölgə qəza olub.

Bu vaxt Ermənistan (daşnak) Respublikası Zəngəzuru aneksiya etmək üçün silahlı mübarizəni davam etdirirdi.

Bölgənin böyük hissəsi erməni qüvvələrinin faktiki nəzarəti altında idi. Eləcə də Qarabağın dağlıq hissəsində erməni qüvvələrinin hücumları davam edirdi.

Azərbaycan SSR hökuməti (Müvəqqəti İnqilab Komitəsi) 1920-ci il 30 aprel tarixli notasında Ermənistandan Zəngəzur və Qarabağı öz qoşunlarından təmizləməsinə tələb etmişdi.

Bu arada bolşevik Rusiyası Azərbaycanın ardınca Ermənistanın da sovetləşməsi üçün erməni əhalisini müxtəlif şirnikləndirici addımlarla ələ almaq istəyirdi. Bu şirnikləndirici addımlar isə Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin Ermənistana verilməsi ilə bağlı idi.

Mikoyan başda olmaqla erməni liderləri bolşevik Rusiyasının rəhbəri Lenini inandırmağa çalışırdılar ki, Zəngəzurun (eləcə də Naxçıvanın və Qarabağın) Ermənistana verilməsi erməni xalqının sovet hakimiyyətinə inamını artırır.

Lenin tərəfindən Zaqafqaziya üzrə fəvqəladə səlahiyyətli şəxs (faktiki Qafqaz canişini) təyin olunmuş Orconikidze də bu məsələdə ermənilərə dəstək verirdi.

Rusiyanın xarici işlər naziri Çiçerin 1920-ci il iyulun 2-də Orconikidzeyə məktubunda bu məsələ ilə bağlı yazırdı: "Daşnak (Ermənistan) ilə hökuməti ilə kompromisə nail olmaq bizə vacibdir".

1920-ci il 10 avqustda Rusiya K(b)P-nin Qafqaz Bürosu Azərbaycanın bolşevik rəhbərliyinin razılığı olmadan Naxçıvanın Şərur-Dərələyəz bölgəsini Ermənistana vermək bərdə qərar

çıxardı, Qarabağ və Zəngəzur isə Azərbaycanla Ermənistan arasında "mübahisəli ərazilər" elan olundu.

Bolşevik Rusiyası Azərbaycan torpaqları hesabına Ermənistanı şirnikləndirmək və sovetləşdirmək siyasəti Azərbaycanın kommunistləri tərəfindən etiraz doğurdu.

Azərbaycan Müvəqqəti İnqilab Komitəsinin sədri Nərimanov buna qarşı çıxaraq Leninə məktub yazdı. Nərimanov yazırdı ki, Mərkəzin çıxardığı qərarlar Azərbaycan əhalisi arasında Rusiyaya və sovet hökumətinə inamı sarsıdır.

"Zəngəzur və Qarabağın neytrallaşdırılması, yaxud daşnaklara verilməsi... (Azərbaycan müsəlman əhalisi tərəfindən) xəyanət sayılacaqdır... Müsəlman kütlələr Sovet hakimiyyətinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qorumasını satqınlıq, ermənipərəstlik yaxud sovet hakimiyyətinin zəifliyi hesab edəcəklər..."

("К истории образования Карабахской автономной области Азербайджанской ССР. 1918-1925. Документы и материалы. Баку, Азернешр, 1989, с.56).

Lakin bu etirazların faktiki nəticəsi olmadı. Çünki Azərbaycanın sobet rəhbərliyində də ermənilər güclü qüvvəyə malik idilər.

Bu arada bolşevik Rusiyası Azərbaycanın sovet hökuməti ilə və tezliklə qurulması gözlənilən Ermənistan sovet hökuməti ilə ikitərəfli sazişlər hazırlayırdı. Azərbaycan sovet hökuməti bu sazişdə ərazi bütövlüyü məsələsinin təmin olunmasına da ümid bəsləyirdi. Erməni kommunistləri də Zəngəzur, Naxçıvan və Qarabağ məsələsinin öz xeyirlərinə həllini gözləyirdilər.

1920-ci il noyabrın 29-da Ermənistnda (Yerevanda) sovet hakimiyyətinin qurulduğu elan olundu, hərçənd bölgələrdə daşnak hökuməti hələ tam süqut etməmişdi.

Zəngəzurun Ermənistana verilməsi 1920-ci il noyabrın 30-da keçirilən Azərbaycan K(b)P MK Siyasi və Təşkilat bürolarının birgə iclasının qəbul etdiyi qərarı ilə həll olundu.

Azərbaycan K(b)P MK Siyasi və Təşkilat bürolarının birgə iclasında

3-cü məsələ kimi "Ermənistanda İnqilab Komitəsinin Ermənistanda Sovet hakimiyyətinin elan olunması haqqında teleqramı" müzakirə edildi və qərar çıxarılmışdı.

AK(b)P MK Siyasi və Təşkilat bürolarının bu birgə iclasının (30.XI.1920) qəbul etdiyi "tarixi" qərarlara aydınlıq gətirmək məqsədilə orada iştirak edənlərin tərkibinə də mütləq diqqət yetirilməlidir: Q.Orconikidze, Sarkis (S.Terdanielyan), Y.Stasova, Q.Kaminski, N.Nərimanov, Ə.Qarayev, M.Hüseynov.

İclasın qərarının "v" bəndində yazılırdı: "... S o v e t

Azərbaycanı ilə Sovet Ermənistanı arasında heç bir sərhəd mövcud deyildir.

Qərarın başlıca məqsədi onun mərkəzi bəndində ("q") öz əksini tapmışdı.

Orada deyilirdi ki, Zəngəzur və Naxçıvan sovet Ermənistanın tərkibinə keçirilsin.

Digər bəndlərdə isə yazılırdı: d) Qarabağın Dağlıq hissəsinə öz müqəddəratını təyin etmək hüququ verilir;

e) Sovet Azərbaycanı sovet Ermənistanı ilə qırılmaz hərbi və təsərrüfat ittifaqı bağlayır (o cümlədən neft haqqında göstərilən).

Qərarda həmçinin ("j") və ("k" bəndləri) Nərimanova bütün bunlar bərdə bəyanat hazırlamaq və onu Bakı Sovetinin plenumunda elan etmək tapşırılırdı.

S.Orconikidzenin təkidi ilə tarixin qara səhifəsinə düşəcək bu bəyanatı məhz N.Nərimanov elan etməli idi.

Nərimanov qərarın əleyhinə idi, xüsusilə Naxçıvanla bağlı məsələyə qəti qarşı çıxırdı. Zəngəzurun isə bütünlüklə deyil, erməni əhalisinin çoxluq təşkil etdiyi qərb hissəsinin Ermənistana verilməsini mümkün sayırdı. Qeyd edək ki, ermənilərin 1918-ci ildə Zəngəzurdə həyata keçirdiyi qırğınlar nəticəsində burada azərbaycanlı əhalisinin sayı kəskin azalmışdı.

1920-ci il dekabrın 1-də Nərimanov Azərbaycan K(b)P MK Siyasi və Təşkilat bürolarının birgə iclasının qərarı bərdə bəyanat verdi. Nərimanov həmin bəyanatda yalnız Zəngəzurdan bəhs edirdi.

-Nərimanovun Bakı Sovetinin iclasında verdiyi bəyanat (rusca): «Советский Азербайджан, идя навстречу борьбе братского армянского трудового народа против власти дашнаков, проливающих и проливавших невинную кровь наших лучших товарищей-коммунистов в пределах Армении и Зангезура, объявляет, что отныне никакие территориальные вопросы не могут стать причиной взаимного кровопускания двух вековых соседних народов: армян и мусульман. Территория Зангезурского уезда предлагается Сов. Армении, и трудовому крестьянству нагор-

ного Карабаха предоставляется полное право самоопределения; все военные действия в пределах Зангезура приостанавливаются, а войска Советского Азербайджана выводятся»

(Mənbə: газета «Коммунист», Баку, 2 декабря 1920 г.).

В тот же день в одноименной газете «Коммунист», выходящей в Ереване на армянском языке, был опубликован искорверканный перевод на армянский язык текста декларации, в котором рядом с Зангезуром упоминался Нахчыван, а фраза «предлагается Советской Армении» была переведена как «являются нераздельной частью Советской Армении».

-Zəngəzurun inzibati bölgüsü ilə bağlı Azərbaycan rəhbərliyində narazılıqlar isə özünü göstər-məkdə idi.

Məhz buna görə, Zəngəzurun Ermənistana verilməsi rəsmən elan olunsa da qəzanın onun idarəçiliyinə keçməsi dərhal baş verməmişdi.

AK(b)P MK Siyasi və Təşkilat bürolarının 1921-ci il 12 yanvar tarixli iclasında "Zəngəzurun müsəlman hissəsinin inzibati cəhətdən təşkilii" haqqında qərar çıxarıldı.

Qərarda Zəngəzur bölgəsini 2 yerə: **Qərbi Zəngəzur qəzası və Şərqi əhalisinin kürdlərdən ibarət olmasına görə Kürdüstan qəzasına bölmək təklif edilirdi. əsasən kürdlərdən ibarət olmasına görə Kürdüstan qəzasına bölmək təklif edilirdi.**

(Bax: İ.Musayev "Azərbaycanın Naxçıvan və Zəngəzur bölgələrində siyasi vəziyyət və xarici dövlətlərin siyasəti (1917-1921-ci illər)" monoqrafiyası, Bakı, 1998, c.284)

Nəticədə Zəngəzur qəzasının 6.742 kvadrat verstlik ərazisindən (Bax: Скибицкий А.М. Карабахский кризис // Союз, 1991, №7; Гейдаров Н.Г. В горах Зангезура. Баку, 1986, с.3) 3.105 kv.versti Azərbaycan SSR tərkibində qalmış, 3.637 kv.verstlik hissəsi isə Ermənistana verilmişdi.

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanın tarixi ədəbiyyatında bu problem kifayət qədər həllini tapmamışdır.

-Naxçıvana gəldikdə, həmin dövrdə bu bölgə Türkiyə qüvvələrinin nəzarətində idi və burada sovet hakimiyyəti faktiki mövcud deyildi.

Məhz Türkiyənin qəti mövqeyi, eləcə də Nərimanovun Naxçıvanla bağlı prinsipial mövqeyini Mərkəzə (Leninə) bildirməsi Azərbaycanın bu tarixi torpağının Ermənistana verilməsinin qarşısını aldı.

1921-ci ilin oktyabrın 13-də imzalanan Qars müqaviləsində Naxçıvanın Azərbaycanın ərazisi kimi təsdiqlənməsi ilə Ermənistanın Naxçıvana yiyələnmək cəhdi boşa çıxdı.

-Qarabağa gəldikdə isə, 1921-ci ilin iyulun 4-də RK(b)P MK Qafqaz Bürosunun Stalinin iştirakı ilə keçirilən iclasında "Qarabağ məsələsi" müzakirə edilərək Dağlıq Qarabağın Ermənistan SSR-in tərkibinə daxil edilməsi bərdə qərar çıxarılsa da, Nərimanov buna qəti etiraz etdi.

Qərarla razılaşmayan Azərbaycan kommunistləri ilə ermənipərəst qüvvələr (Kirov, Orconikidze, Myasnikov, Fiqatner)

arasında ciddi ixtilaf yaranır.

Nəticədə səhərisi günü, 1921-ci il iyulun 5-də Qarabağ məsələsinə N.Nərimanovun qəti tələbi ilə yenidən baxaraq Dağlıq Qarabağı Azərbaycan SSR hüduqlarında saxlanması, Dağlıq Qarabağa Şuşa şəhəri inzibati mərkəz olmaqla geniş muxtariyyət verilməsi qərara alınır.

Bu qərar iki il sonra, 1923-cü il iyulun 7-də Azərbaycan SSR hökumətinin dekreti ilə rəsmiləşdi.

-Zəngəzurun Ermənistan SSR-ə verilmiş hissəsində Qafan, Gorus, Qarakilsə (Sisian) və Mehri rayonları yaradıldı.

Nəticədə Naxçıvan digər Azərbaycan torpaqlarından ayrı salındı.

Zəngəzurun Azərbaycanda qalan hissəsində isə əvvəlcə **Kürdüstan qəzası**, sonra isə Zəngilan, Qubadlı, Laçın rayonları yaradıldı.

Bax: Административно-территориальное деление Армянской Советской Социалистической Республики (Источник: Советская Энциклопедия)

(1921-1928 гг) - 10 уездов:
1.Даралагезский - с. Кешишкенд.
2.Делижанский – Делижан.
3.Зангезурский - г. Герюсы (Горис)
4.Ленинаканский - г. Ленинакан
5.Лори-Бамбакский - г. Карапис.
6.Мегринский – Мегры.
7.Ново-Баязетский - Нор-Баязет.
9.Эриванский - г. Эривань.
10.Эчмиадзинский – Вагаршапат.
24.07.1929- 1.10.1930 (5 округов):

1.Зангезурский –
2.Ленинаканский -
3.Лорийский -
4.Севанский -
5.Эриванский –
1933-cü ildə Ermənistan SSR-in ərazisi rayonlara bölünür və Zəngəzur adı xəritədən silinir.

-Bax həmçinin: Административно-территориальное деление Азербайджанской Советской Социалистической Республики (Источник: Советская Энциклопедия)

Май 1920 (20 уездов)
1.Агдамский - г. Агдам
2.Агдашский - г. Агдаш
3.Арешский - г.
4.Бакинский - г. Баку
5.Ганджинский - г. Ганджа
6.Геокчайский - г. Геокчай
7.Джебраильский - г. Джебраил
8.Джеванширский - г. ?
9.Джеватский - г. Джеват
10.Закатальский - г. Закаталы
11.Зангезурский - г. Зангезур
12.Казахский - г. Казах
13.Карягинский - г. Карягино
14.Кубинский - г. Куба
15.Курдистанский - г. Абдалляр
16.Ленкоранский - г. Ленкорань
17.Нухинский - г. Нуха
18.Сальянский - г. Сальяны
19.Шемахинский - г. Шемаха
20.Шамхорский - г. Анненфельд
1922.Зангезурский уезд упразднен.

(Əvvəli ötən sayımızda)

Ew(ewa) revî (O qaçdı)

Ewana revîn (Onlar qaçdılar)

Bu zamanın inkarını düzəltmək üçün feilin əvvəlinə "ne-" inkar hissəciyi əlavə edilir.

"Çüyîn" (keç. zam. kökü "çü") təsirsiz feilinin keçmiş sadə zamanın təsdiq və inkar formalarında təsrifi.

təsdiq inkar

Ez çüm (Mən getdim) E z necüm (Mən getmədim)

Tu çüyî (Sən getdin) T u neçuyî (Sən getmədin) Ew (ewa) çû (O getdi) Ew neçû (O getmədi)

Em çün (Biz getdik) E m neçün (Biz getmədik) Hün çün (Siz getdiniz) Hün neçün (Siz getmədiniz) Ewana çün (Onlar getdilər) Ewana neçün (Onlar getmədilər)

Qeyd 1: Bu zamanın mübtədası (isim və ya əvəzlik) adlıq halda olur, "Kî?"

"(kim?) sualına cavab verir. Mübtədəyə sual verərkən xəbər 3-cü şəxsin təkində olur.

Ez çüm.(Mən getdim.) –Kî çu? (Kim getdi?) Esmer hat. (Əsmər gəldi.)- Kî

hat?(Kim gəldi) Ewana çün.(Onlar getdilər). Kî çü? (Kim getdi?)

Qeyd 2: Keçmiş zamanda cəm əvəzlilərə əlavə edilən "in" sonluğu məsdər sonluğu ilə eyni olur. Lakin məsdər formasında vurğu məsdər şəkilçisinin üzərinə düşür, keçmiş zamanda isə ondan əvvəlki hecaya düşür. Məs:

Ha'tin (gəlmək - məsdər) - Em hatin (Biz gəldik -keç.zaman.), sten'din (al- maq-məsdər) - Ewana stendin (Onlar aldırald -keç.zaman.)

3. "Büyîn" feilinin keçmiş sadə zamanda təsrifi. Məsdərin kökü "bû" dur

tək cəm

Ez bûm (Mən oldum) E m bûn (Biz olduq)

Tu bûyî (Sən oldun) H û n bûn (Siz oldunuz)

Ew bû (O oldu) Ewana bûn (Onlar oldular)

Ez bûm karkar (Mən fəhlə oldum). Tu bûyî karkar (Sən fəhlə oldun).

"Büyîn" feilinin keçmiş sadə zamanının inkarını düzəltmək üçün feilin əvvəli- nə-"ne-" inkar hissəciyi əlavə edilir.

tək cəm

Ez nebûm (Mən olmadım)

Em nebûn (Biz olmadıq)

Tu nebûyî (Sən olmadın)

Hün nebûn (Siz olmadınız)

Ew nebû (O olmadı) Ewana nebûn (Onlar olmadılar)

Cümlədəki ismi xəbər keçmiş sadə zamanını düzəltmək üçün ismi xəbər ad hissəsinə "büyîn" feilinin müvafiq şəxslərə uyğun formaları əlavə edilir.

tək cəm

Ez karkar bûm (Mən fəhlə idim)

Em karkar bûn (Biz fəhlə idik)

Tu karkar bûyî (Sən fəhlə idin)

Hün karkar bûn (Siz fəhlə idiniz)

Ew karkar bû (O fəhlə idi)

Ewana karkar bûn (Onlar fəhlə idilər)

Belə cümlələrin inkarını düzəltməyin iki yolu vardır:

a) İsmi xəbər ad hissəsindən əvvəl "ne-" inkar hissəciyi yazılır.

Ez ne karkar bûm (Mən fəhlə deyildim) Em ne karkar bûn (Biz

fəhlə deyildik) Tu ne karkar bûyî (Sən fəhlə deyildin) Hün ne karkar bûn

(Siz fəhlə deyildiniz) Ew(a) ne karkar bû (O, fəhlə deyildi) Ewana ne karkar bûn

(Onlar fəhlə deyildilər)

b) "Büyîn" feilinin keçmiş sadə zamandakı formasından əvvəl "nî" inkar hissəciyi yazılır.

Ez karkar nîbûm (Mən fəhlə deyildim) Em karkar nîbûn (Biz fəhlə deyildik) Tu karkar nîbû yî (Sən fəhlə deyildin) Hün karkar nîbûn (Siz fəhlə deyildiniz)

Ew(a) karkar nîbû (O, fəhlə deyildi) Ewana karkar nîbûn

(Onlar fəhlə deyildilər)

Têkst

Sala par ez xwədevan bûm, lê nika ez ne xwədevan im. Ez endazyar im. Hevalê min jî endazyar e. Duh sibe zû bû. Ez ji xewê rabûm. Tav îdfî bilind bû. Ew bi şemal bû. Tîrêjên tavê germ bûn. Ez amade bûm, paşê çüm oda hevalê xwe. Ew rabû û kenîya:

– Rojbaş. Çi xewneke xweş bû!

Ez hêrs bûm. Hevalê min pirs

feilinin keçmiş zaman şəxs sonluqlarını yazın.

a) Ez parêzer bûm E m parêzer b...

Tu parêzer b...Hün parêzer b... Ew(a) parêzer b... Ewana parêzer b...

b) Ez bûm parêzer E m bûn parêzer

Tu... Hün...

Ew(a)... Ewana...

3. Rûniştin, ketin, çüyîn, mayîn feillərini keçmiş zamanda şəxslər üzrə təsriş edin.

Minak: Ez rûniştim E z ketim Ez çü... Ez ma...

Tu rûnişt... Tu ket... Tu çü... Tu ma...

Ew rûnişt Ew... Ew ...

Ew... Em rûnişt... Em...

Hün rûnişt... Hün...

Ewana rûnişt...

Ewana...

4. Nöqtələrin yerinə müvafiq şəkilçilər yazın.

1. Bavê Arif neçîrvan.... 2. Xalê wî jî neçîrvan b....3. Apê wî û birayê wî xwədevan b....4.

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

kir:

– Dereng e?

– Erê, dereng e. Wedê rabûnê ye. Wedê rabûna te ye. Wedê çüyînê ye. Wedê çüyîna me ye. Wedê çüyîna ser kar e.

Ew rabû, amade bû û em çün ser kar. Karê me dûr e. Em zû-zû çün û gêhêştin

wir. Em derengî neketin. Ez şa bûm, wekî em derengî neketin.

Feraheng 9

1. xewn (f,-a) (xewnek – bir yuxu)

—yuxu

2. tav (f,-a)—günəş

3. endazyar (m-ê,f-a) – mühəndis

4. rabûn –qalxmaq

5. xwədevan (f,m)—tələbə

6. nika(niha,nûka)—indi

7. amade bûyîn – hazır olmaq

8. gêhêştin- 1) çatmaq, 2) yetişmək

9. şad bûyîn- sevinmək

10. roj baş-salam, günaydın

11. Dereng e- Gecdir

12. derengî ketin- gecikmək

13. ketin-düşmək

14. hêrs bûyîn – hirsələnmək

15. sal(f-a)- il

16. par(sala par)- keçən il

17. bi şemal – parlaq

18. tîrêj (f,-a) –şüa

19. rûniştin—oturmaq

20. derketin—çıxmaq

21. kuda? – hara?

22. sibe(f,-a)- səhər

Çalışmalar

23. wekî-ki (bağlayıcı)

24. çüyîn- getmək

25. tişt(m,-ê)- əşya,

şey

1. Nöqtələrin yerinə şəxs əvəzliləri yazın.

Ez kenîyam ... kenîyan

... kenîyayî ... kenîyan

... kenîya ... kenîyan

2. Nöqtələrin yerinə "büyîn"

Paşê ewana bû... endazyar. 5. Niha ewana endazyar....6. Ewana endazyarên baş...

5. Cümlələri tərcümə edin

1. Bavê min şivan bû, lê bavê wî ne şivan bû.

2. Mala me li gund bû ,lê mala wan ne li gund bû.

3. Birayê min parêzer bû, lê xwişka min parêzer nîbû.

4. Ez bûm xwədevan, lê birayê min bû gavan.

6. Kürd dilinə tərcümə edin:

1. Payız idi. Soyuq idi. Payız bû. Sar bu.

2. Mən tarlada idim.-----

3. Hava soyuq deyildi.-----

4. Mən evə getmədim.-----

5. Mən ağacın yanında oturdum.-----

6. Ağacdan yarpaqlar düşdü.---

7. Onlar sarı və qırmızı idilər. --

7. Cümlələri Azərbaycan dilinə tərcümə edin. Məsdərlər işlənen variantı seçib qeyd edin.

1. Eva sala germ e, sala par sar bû. 2. Gotina te xweş e, gotinên wî jî xweş in. 3.

Çüyîna wan dereng e. 4. Alîyê gund bilind e. 5. Çîya li fêza gund e.

6. Çîyayên bilind li jora gund in. 7. Xanîyên li bajêr bedew in. 8. Kolanên li wir fire ne. 9. Hatina mamostan baş e. 10. Duh em çün daristanê.

A)1,2, 3 B)2,4,5 C) 6,7,9 D) 2,3,9 E) 8,2,10

Təkrar üçün çalışmalar

1. Aşağıdakı cümlələri Azərbaycan dilinə tərcümə edin.

2. Wedê çandina axê ye.

3. Hewa hênik e.

4. Çüyîna we ne giring e.

5. Wedê çüyîna ser kar e.

6. Karê wan giran e.

7. Baharê ax nerm e.

8. Havîné zevî zerin.

2. Cümlələr qurun.

T. R. Fatiyeva, K. R. Mustafayeva

Gavek berbi ZIMANÊ KURDÎ

KÛRD DİLİNƏ doğru bir addım

Bakı - 2020

1. Bû/mala/ me/mezin/.
2. wan/ mala/ li gind/ nîbû.
3. bajêr/kolanên/fire/bûn/.
4. fire/ kolanên/mezin/bajarê/ û/dirêj/bûn.
5. bajêr/xanîyên /bilind /bûn/li/.
6. xanîyên/ bajarê/ mezin/ bilind/li/ wan bûn.
- Bi kurdî biaxifin
- A) Suallara mətnə əsasən cavab verin.
1. Sala per ez kî bûm?-----
2. Lê niha ez kî me?-----
3. Duh min ci kir ?-----
4. Ez cüm oda kê? -----
5. Hevalê min kenîya?-----
6. Dereng bû, yanê na?-----

7. Em kuda cûn?-----
8. Em çawa çün? -----
9. Ez bo çi şa bûm ?-----
- B) Keçmiş zaman feillərindən istifadə edib oxşar dialoqlar qurun.
- A: Duh tu çüyî bajêr. - B: Erê, ez çüm.

A: -----
Gotina pêşîyan (Atalar sözü)
Tiştê çû, çü. (Keçənə güzəşt deyərler).

Qrammatika: 1. Təsirli feillərin keçmiş sadə zamanı (tamamlıqsız forma).

2. "Xwe" "özüm, özün, özü, özümüz, özünüz, özləri" əvəzliyi.

1. Təsirli feillərin keçmiş sadə zamanı (tamamlıqsız forma).

Təsirli feillər özlərindən sonra tamamlıq tələb edən feillərdir. Cümlədə təsirli feil tamamlıq ilə də, tamamlıqsız da işlənə bilər. Tamamlığın işlənməsindən asılı olaraq təsirli feillərin keçmiş sadə zamanının düzəlməsində fərq vardır.

Tamamlıqsız işlənen təsirli feillərin keçmiş sadə zamanını düzəltmək üçün məsdərdən məsdər şəkilçisi "-n" atılır, feilin kökü heç bir şəkilçi qəbul etmədən keçmiş zamanı ifadə edir.(gotin-demək,

got-dedi) Xəbər Çi kir?(Nə etdi?) sualına cavab verir. Cümlədə mübtəda mütləq işlənməlidir.

"Kirin", "gotin" və "petin" feillərinin keçmiş sadə zamanda təsriş Min kir (Mən etdim) Min got (Mən dedim) Min pet (Mən bişirdim)

Te kir (Sən etdin) Te got (Sən dedin) Te pet (Sən bişirdin)

Ewî (ewê) kir(O etdi) Ewî(ewê) got (O dedi) Ewî (ewê) pet

(O bişirdi) Me kir (Biz etdik) Me got (Biz dedik) Me pet (Biz bişirdik)

We kir (Siz etdiniz) We got (Siz dediniz) We pet (Siz bişirdiniz)

Ewana kir (Onlar etdilər) Ewana got (Onlar dedilər) Ewana pet

(Onlar bişirdilər)

Bu zamanının inkarını düzəltmək üçün feilin təsdiq formasının əvvəlinə "ne-"

inkar hissəciyini əlavə edilir.

tək cəm

Min nekir (Mən etmədim) Me nekir (Biz etmədik)

Te nekir (Sən etmədin) W e nekir (Siz etmədiniz)

Ewî(Ewê) nekir (O etmədi) Ewana nekir (Onlar etmədilər)

Keçmiş sadə zamanda təsirli feilin mübtədası obyekt halda olur və Kê? Çi?

sualına cavab verir.

Məs: Me xwand. (Biz oxuduq). Kê xwand?(Kim oxudu?) Esmerê şand (Əsmər göndərdi). K ê şand? (Kim göndərdi?) Nürê hilda(Nur götürdü). K ê hilda (Kim götürdü?)

2. "Xwe" "özüm, özün, özü, özümüz, özünüz, özləri" əvəzliyi.

Mübtədadan asılı olmayaraq "xwe" əvəzliyi bütün şəxslərlə eyni formada işlənir.

Ardı var

AZƏRBAYCANDA FEEODAL DÖVLƏTLƏRİ

Əvvəli ötən sayımızda

Həmin daşın yerləşdiyi yere Ağ oyuq deyirlər. Bu ərazinin belə adlanması bu daşla əlaqədardır. Ağ (daş) oyuq (yenə daşda) sözləri hər şeyin adını göstərir. Daşın üzərindəki oyuqda qədim türklər, atəşpərəstlər od qalayardı. Bu oyuqda da çox güman ki, şam yanardı, müxtəlif ayinləri icra edirdilər. Daşın üzərində qəribə yazılar da vardır. Bunlar qədim türk yazılarına bənzəyirdi. Çox güman ki, bunlar Orxan-Yenisey yazılarıdır. Bu əraziyə bəzən "Yazı düzü" də deyirlər. Bu ad da həmin daşla, onda olan yazılarla əlaqədar yaranmışdır. Həmin ərazi rayon mərkəzindən Bakıya gedən yolun üstündə, hündür bir yerdədir. Daşın ölçüləri təxminən 90 sm x 40 sm x 20 sm-dir. O yonulmuş haldadır. Neçə əsrdir günün və yağışın altında qalmasına baxmayaraq öz keyfiyyətini itirməmişdir.

COĞRAFI MÖVQEYİ

Zəngilan rayonu şimaldan Qubadlı və Cəbrayıl rayonları, cənubdan və şərqdən İran, qərbdən Ermənistanla həmsərhəddir.

RELYEFİ

Qərbdə dağlıq və şərqdə düzənlikdir. Ərazisində Yura, Təbaşir və Neogen-Antropogen çöküntüləri yayılmışdır. Faydalı qazıntıları: tikinti daşı, əhəng xammalı, qızıl, qara mərmər və s.

TƏBİƏTİ

Zəngilan inzibati rayon kimi 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Ərazisi - 707 km² Zəngilan rayonu şimaldan Qubadlı və Cəbrayıl, cənubdan və şərqdən İran İslam Respublikası, qərbdən Ermənistan Respublikası ilə həmsərhəddir. Rayon ərazisi Kiçik Qafqaz dağlarının cənub tərəfində Arazboyu hissədə yerləşir. Ərazinin özünəməxsus gözəllikləri, sıldırım qayaları, laləli düzləri, göz oxşayan meşələri və kolları vardır. Rayonun ərazisi mürəkkəb səth quruluşuna malikdir. Ərazi çay dərələri ilə parçalanaraq dərindən dərələr əmələ gətirir. Rayon ərazisində əsasən Mezozoy gili sistlər, Yura təbaşir yaşlı əhəng və qumdaşları bir çox yerlərdə çökmə və vulkan mənşəli suxurlar yayılmışdır. Dağlıq ərazilərdə yayılmış Yura və Təbaşir dövrü suxurları 150-200 min il əvvəldə aiddir. Ərazidə Bazarçay silsiləsinin Barbar və Sələfir

zirvələri (2270 metr yüksəklikdə) vardır ki, bu silsilə də Ağbend, Vejnəli yaxınlığında Araz dərəsinə düşür. Burada zəngin qızıl yataqları (Vəjnəli) vardır. Şükürataz yüksəkliyindən başlanan başqa bir sıra Sobu-Top -Dəlləklil kəndləri istiqamətində Araza doğru enir. Oxçu və Bərgüşad çayları arasında olan Süsən dağı silsiləsi, cənub-şərqə doğru enərək Ağoyuq düzünü əmələ gətirir. Bura təbaşir çöküntülü suxurlardan ibarətdir. Oxçu çayının hər iki sahilində Karst mağaraları vardır. Rayonun şimal-şərq hissəsində Qarabağ silsiləsi yerləşir. Bu silsilə getdikcə alçalaraq Geyen çölünü əmələ gətirir. Rayonun ərazisində dağlıq hissələrdə sıx meşələr yayılmışdır. 1800-2000 metr hündürlükdə olan enli yarpaqlı meşələr getdikcə enərək subalp və alp çəmənliklərinə keçir. Rayonun ərazisi müalicə əhəmiyyətli bitkilərlə və bulaqlarla zəngindir. Ərazidə zəngin tikinti daşı, gil, mərmər və s. materialları vardır. Rayonun təbii şəraiti, mürəkkəb relyefi onun özünə məxsus iqlimini yaratmışdır. Ərazidə Araz boyu yerlərdə qışı quraq keçən yarımsəhra və quru çöl iqlimi, bir qədər yüksək hissələrdə isə quraq keçən mülayim isti iqlim vardır və sürətli dağ çayları olan Həkəri, Oxçu, Bəsit və Araz keçir və mənbəyi dağ silsilələrindən başlayan çayların mənşəbi Araz çayıdır. Rayonun ərazisi müxtəlif tarixi dövrlərdə ayrı-ayrı inzibati ərazi bölgülərinə məruz qalmışdır. Rusiyanın işğalı zamanı 1828-ci ilə qədər bölgənin ərazisinin Bəsitçaydan qərbə tərəf hissəsi Naxçıvan, şərqə tərəf hissəsi isə Qarabağ xanlığının tərkibinə daxil olur. XIX əsrin əvvəllərində Rusiyanın Cənubi Qafqazı işğal etməsindən sonra yeni ərazi-inzibati bölgüsü aparılır. 1868-ci ildə Yelizavetpol quberniyası yaradılır. Onun tərkibində Şuşa, Yelizavetpol və Zəngəzur qəzaları yaradılır: Yeni bölgüyə əsasən Zəngilan rayonunun ərazisi Zəngəzur qəzasına daxil edilir. 1925-ci il sənədlərində Zəngilan, Cəbrayıl qəzası tərkibində göstərilir və xəritədə Zəngilanın Genlik, Aladin, Dəlləklil kəndləri qeyd olunur. Son iki yüz ildə vahid təbii sərhəddə malik olmayan Zəngilan 1930-cu ilin avqustunda müstəqil rayon kimi formalaşır və dəqiq müəyyən olunmuş

bir ərazisi olur.

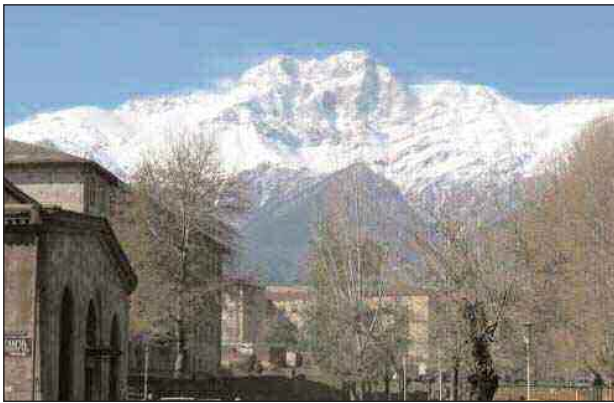
İQLİMİ

Ərazisinin çox yerində qışı quraq keçən mülayim isti iqlim təşkil edir. Orta tem-r yanvarda 1°C, iyulda 25,3°C-dir. İllik yağıntı 400-500 mm-dir.

GÖRKƏMLİ ŞƏXSLƏRİ

ALİMLƏRİMİZ Bu səhifədə Əli Sobulunun "Zəngəzurun zəngilanlı ziyalıları" kitabından istifadə olunmuşdur

SEMEDOV QUDRET REHMAN oğlu kend təsərrüfatının generalni direktoru Məhərrəmov Nizami

Ədil oğlu - akademik (elmtutumlu texnologiyalar üzrə)

Məmmədova Adilə Ziyad qızı - fizika-riyaziyyat elmləri doktoru

Paşayev Rizvan Teymur oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri doktoru

İbrahimov Hüseyin Behbud oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Mehtiyev Qüdrət Dadaş oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Vəliyeva Nailə - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Piriyev Nəsim Paşa oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Hüseynov İnkər Əfrayil oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Hüseynov Əfsus Əfrayil oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Mehdiyev Qüdrət Dadaş oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Şükürov Əbülfət Seyfulla oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Həsənov Məhərrəm Səməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Vəliyev Xosrov Ələsgər oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Məmmədov Zahid Səttər oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Hüseynov Sofiq Kəlbə oğlu - iqtisad elmlər doktoru

Xudiyev Şamil Yusif oğlu - iqtisad elmləri doktoru

Mütəllimova Vəfa Allahverən qızı - iqtisad elmləri namizədi

Əmirova Fəridə Şamil qızı - iqtisad elmləri namizədi

Şixəliyev Nizami Məhəmməd oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Hüseyinov Hüseyin Rza oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Hüseynov Hüseyin Qarakişi oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Azadov Eldar Həsənxan oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Vəliyev Xostan Ələsgər oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Piriyev Zahid Nəsim oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Məmmədova Gülyaz Alməmməd qızı - texnika elmləri doktoru

Bağirov Bayram Məhəmməd oğlu - texnika elmləri doktoru

Ələkbərov Mikayıl Behbut oğlu - texnika elmləri doktoru

Camalov İbrahim Muradxan oğlu - texnika elmləri namizədi

Heydərov Mikayıl Xulayar oğlu - tarix elmləri doktoru

Rəsulov Ateş Bayraməli oğlu - tarix elmləri doktoru

Təhməzov Ziyad Murad oğlu - tarix elmləri namizədi

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Sailova Cəmilə Cəmil qızı - tibb elmləri namizədi

Əmirəliyev Sabir Nurqələm oğlu - tibb elmləri namizədi

Mehtiyev Paşa Surxay oğlu - tibb elmləri namizədi

Allahverdiyeva (Nəbiyeva) Liliya Bəhmən qızı - tibb elmləri namizədi

Məmmədov Namiq Ziyad oğlu - tibb elmləri namizədi

Xanməmmədova Aida Atlıxan qızı - tibb elmləri namizədi

Orucov Müşfiq Teyyub oğlu - tibb elmləri namizədi

Hüseynova Səadət Arif qızı - tibb elmləri namizədi

Ələkbərov Eldar İsgəndər oğlu - tibb elmləri namizədi

Vəliyev Ələsgər Həsən oğlu - tibb elmləri namizədi

Əliyev Aqil Nəriman oğlu - tibb elmləri namizədi

Əliyev Nəriman Salman oğlu - filologiya elmləri namizədi

Rəhimov Həsən Piri oğlu - filologiya elmləri doktoru

Məhərrəmli Qulu - filologiya elmləri namizədi

Qafarov Haşım Mirsadiq oğlu - filologiya elmləri namizədi

Məhərrəmov Baba Balaca oğlu - filologiya elmləri namizədi

Piriyeva Ofeliya Nəsim qızı - pedaqoji elmlər namizədi

Allahverdiyev Musa Əli oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Hüseynov Şamxal Qarakişi oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Məmmədov Atlıxan İsgəndər oğlu - biologiya elmləri namizədi

Sailov Cəmil İsfəndiyar oğlu - biologiya elmləri namizədi

Atakişiyev Tağı Əli oğlu - biologiya elmləri namizədi

Sailov Mais Cəmil oğlu - biologiya elmləri namizədi

Rəsulov Məmmədخان Bayraməli oğlu - hüquq elmləri namizədi

Yaqublu Nəsiman - tarix elmləri namizədi

Kərimov Şamil Bəhlul oğlu - coğrafiya elmləri namizədi

Abdulov Nüsret Alməmməd oğlu - texnika elmləri namizədi

Abdullayev Novruz Alməmməd oğlu - texnika elmləri namizədi

Paşayev Nüşrəvan Teymur oğlu - texnika elmləri namizədi

Səfiyeva Leyla Allahverdi qızı - tibb elmləri namizədi

Səfiyev İsmayıl Allahverdi oğlu - texnika elmləri namizədi

Səfiyeva Cəmilə İbrahim qızı - hüquq elmləri namizədi

Cabbarov Rəşid - psixologiya elmləri namizədi

Rüstəmov Nüşirəvan Xankişi oğlu - kimya elmləri doktoru

Abdinov Fazil Qabil oğlu - kimya elmləri namizədi

Kərimov Peçorin Müzəffer oğlu - kimya elmləri namizədi

Qocayev Adil Namazqulu oğlu - baytarlıq elmləri namizədi

MƏDƏNİYYƏT, TƏHSİL VƏ SƏHIYYƏ MÜƏSSISƏLƏRİ

Zəngilan rayonunda ümumtəhsil məktəblərinin sayı 66 olmuşdur. O cümlədən: 39 orta məktəb 15 əsas (8 illik) məktəb 12 ibtidai məktəb

Şagirdlərin sayı - 5 836 Müəllimlərin sayı - 1 115

İŞGALDAN SONRA

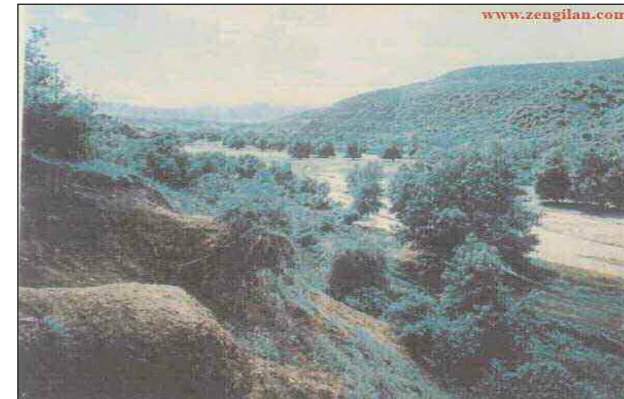
2008-2009 tədris ili üçün ümumtəhsil məktəblərinin sayı - 37 O cümlədən: 34 orta məktəb 2 əsas məktəb 1 ibtidai məktəb

Şagirdlərin sayı - 3 960 Müəllimlərin sayı - 821

2008-2009-cu tədris ilində 2 şagird prezident təqaüdüçüsüdür.

1993-cü ildən sonra 3 müəllim "Əməkdar müəllim" adına layiq görülüb.

2 müəllim "Tərəqqi" medalı, 2 müəllim isə "Azərbaycan Respublikası qabaqcıl təhsil işçisi" döş nişanı ilə təltif olunublar.

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

Bidlisi Səlahəddin Əyyubi zamanında Dəməşq hökmdarı Məlik Əfsəl tərəfindən Əşqlan (Dəməşqin yaxınlığındadır) şəhərinin dağılması və əhalinin ağır vəziyyətə düşməsinə «Mir'at əl-Canan» tarixinə istinad edərək yazmışdır. O, Kürdüstan coğrafiyasını verərkən Həmdullah Qəzvinin 1339-cu ildə yazdığı əsərindən bir mənbə kimi istifadə edir. Həmin əsər Şərəf xan Bidlisinin ən çox istifadə etdiyi mənbələrdən biridir. O, Çingiz xan dövründə kürd əmirliklərindən alınan vergilərin miqdarını da həmin əsərdən götürmüşdür (63, 117-129; 76, 353-356).

«Şərəfnamə» nin müəllifi Sultan Cəlaləddin Xarəzminin öldürülməsi faktını Şeyx Rükəddin Əlaüddövlə Simnaninin «İqabliyyə» əsəri, Həmdullah Qəzvinin «Tarixi qozide» və Dövlətsəh Səmərqəndinin «Təzkirət əş-Şüəra» əsərlərinə istinadən yazmışdır. O, Cəlaləddin Xarəzmşahın, Bidlis və digər kürd vilayətlərinə gəlməsini qeyd edərkən yenə də həmin əsərdən istifadə etmişdir (66, 149-163; 76, 352-368).

Müəllif Bidlis vilayəti haqqında danışarkən Firuzabadının «Qamus» əsərindən istifadə edərək yazır: «Bidlis havası və suyu yaxşı olan yerə deyilir» (111, 214; 76, 335).

Bidlis həmin bölmədə Bidlis vilayətindən çıxan bir sıra elm xadimlərini də göstərir. O, həmin izahında «Nəfəhat əl-Üns» əsərindən bir mənbə kimi istifadə etdiyini və bu əsərin Əbdürrəhman Cami tərəfindən yazıldığını qeyd edir (76, 345). Lakin Katib Çələbi «Nəfəhat» əsərinin müəllifi Cami deyil, Əbutahir əl-Kürdi olduğunu göstərir (103, 15). Bizə görə Bidlisi Əbdürrəhman Caminin «Nəfəhat əl-Üns» əsərindən istifadə etdiyi kimi, Bidlis alimi Əbutahir əl-Kurdinin «Nəfəhat» adlı əsərindən də istifadə etmişdir, lakin o bunu göstərməmişdir. Müəllif Əmir Teymurun 1393-cü ildə Kürdüstanı işğal etməsini XV əsrin bir sıra mənbələrində göstərdiyi kimi verir. Lakin istifadə etdiyi mənbələrdən tək «Zəfərnəmə» nin adını qeyd edir (77, 687; 76, 120).

Bidlisi 1421-ci ildə Şahrux Mirzənin (Əmir Teymurun oğludur) Kürdüstana gəlməsini və bir sıra kürd əmirliklərini öz itaəti altına almasını da XV əsrin digər mənbələrində qeyd etdiyi kimi göstərir. Lakin o, dövrün mənbələrindən yalnız «Mətlə-üs-Sə”dein (108, 449-450; 76, 378) və Məcmə-ül bəhreyin» əsərindən istifadə etdiyini qeyd edir.

Tədqiqat prosesində Bidlisinin izah etdiyi hadisələr dövrün bir sıra mənbələri ilə müqaisə olunurdu, bir çox hadisələr məzmun etibarilə bir-birinə oxşar və yaxud da eyni formada verilmişdir.

Beləliklə, demək olar ki, müəllif mənbələr əsasında tarixi hadisələri izah edərkən təhrifə yol verməmiş və orta əsrin digər müəllifləri kimi, bütün hadisələri nağıl tərzində təkrar etmişdir. Bidlisi əsərinin ikinci cildində Ali Osman sülaləsinin tarixini yazarkən istifadə etdiyi mənbələrdən Qazi Əhməd Qaffari Qəznəvinin «Tarixə cahan ara» əsərinin adını çəkir. O, «Şərəfnamə»nin I cildində Luristanda hökmdarlıq edən kürd tayfalarının tarixini də əsasən «Tarixə cahan ara» əsərinə istinadən yazmış (76, 20-52; 100, 167), lakin əsərdən istifadə etdiyini qeyd etməmişdir. Bidlisi Ali Osman sülaləsinin tarixindən bəhs edərkən, onların yaşadığı ilk şəhərin Mərv olduğunu qeyd edir. Müəllif həmin şəhərdə monqolların törətdikləri cinayətlərdən bəhs edir. O, bu haqda olan faktları Xondəmirin «Həbib əs-Siyar» əsərindən iqtibas etdiyini göstərir.

Bidlisi əsərinin hər iki cildi üzərində işləyərkən tək tarixi mənbələrdən deyil, bədii ədəbiyyatdan da istifadə etmişdir. O, Mərv şəhərində günahsız əhalinin monqollar tərəfindən kütləvi surətdə qırğını təsvir edərkən Ömər Xəyyamın aşağıdakı rübaisini qeyd edir.

ترکیب پیا له ای که در هم پیوست
پشکسن آن روا نمیداند مست
چندین سر و پای نازنینی از سر دست
از مهرکی پیوست و بکینی که شکت

87, 10; 78, 7.

(Tərcüməsi: Piyalənin tərkibi meylə birləşdikdə

məst onun sındırılmasını rəva bilməz.

Kimin məhəbbəti üçün birləşən gözəllərin başı, ayağı və qolları-bax kimin qəzəbilə sındırıldı).

Bidlisi burada monqolların cinayətini humanist bir tarixçi kimi qələmə almışdır. Müəllif bir sıra məşhur şairlərin, o cümlədən Firdövsinin «Şahnamə»sindən, Hafiz Şirazin «Divan» indan, tacik şairi Əbdürrəhman Caminin «Xirədnəmə»sindən və digər ədiblərin əsərlərindən istifadə edərkən, öz əsərini həm məzmun və həm də bədii cəhətdən zənginləşdirmişdir.

Bidlisi istifadə etdiyi mənbələrdən bəzilərinin müəllifini göstərsə də əsərin adını qeyd etmir və yaxud da əsəri göstərsə də müəllifini qeyd etmir. Tədqiqat zamanı bunlardan bəziləri müəyyənləşdirilib qaydaya salınmışdır. Bununla bərabər, tədqiqat prosesində 1393-cü ildə Teymurləng Cəmlək adlı yerdə (Mardin yaxınlığındadır) düşərgə salması, Kürdüstan əmirliklərindən bəzilərinin böyük təntənə ilə onun görüşünə gəlməsi və onların Teymurləng tərəfindən səmimi qəbul edilməsi də məlum oldu. Bir sıra hadisələr XV əsrin mənbələrindən Şərəfəddin Əli Yəzdinin «Zəfərnəmə»sində, Nizaməddin Şaminin «Zəfərnəmə»sində, (77, 372-373; 126, 149-150), Mirxondun «Rövzət əs-Səfa» əsərində və Bidlisinin «Şərəfnamə»sində (112, 35) eyni məzmununda qeyd edilmişdir. Məsələn, Əmir Teymurun həmin düşərgədən sultanıyyədə olan ailəsi üçün göndərdiyi hədiyyənin Şeyx adlı bir şəxs tərəfindən qarət edilməsi o dövrün mənbələrində olduğu kimi qeyd edilir. Təkcə «Şərəfnamə»nin müəllifi həmin şəxsin kürd Bəxti qəbiləsindən olduğunu əlavə etmişdir. Bizcə «Şərəfnamə»nin bu qeydiyyata doğru deyildir. Çünki Bidlisinin mənsub olduğu Ruzəki tayfası ilə Bəxti tayfası arasında uzun zaman mübarizə və tayfa vuruşması davam etmişdir, ola bilər ki, tək «Şərəfnamə» nin müəllifi o nöqtəyi-nəzərdən həmin şəxsin Bəxti kürdlərinə mənsub olduğunu irəli sürmüşdür.

Bidlisinin istifadə etdiyi mənbələr yalnız XIII-XV əsrlərin mənbələri olmuşdur. O, XVI əsrin bir çox hadisələrini özünün şəxsi müşahidəsinə və öz sözü ilə desək «doğru danışan qocaların məlumatına əsasən yazmışdır» (76, 8). Ona görə də Bidlisi öz əsərində XVI əsr mənbələrindən yalnız «Tarixə cahan ara» nın adını qeyd etmişdir.

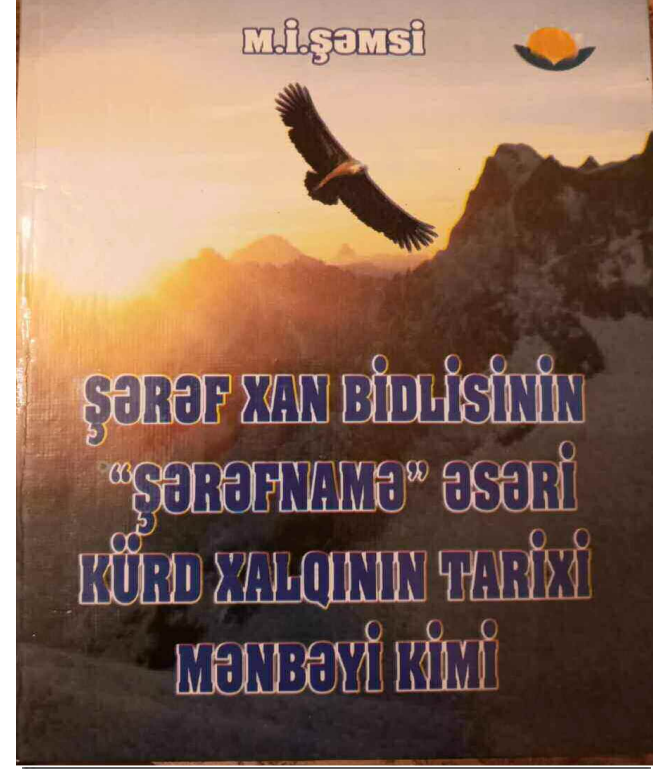
XVI əsr kürd xalqının tarixində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Çünki həmin əsrin əvvəllərindən başlayaraq, bir sıra müstəqil kürd əmirlikləri Osmanlı himayəsinə keçməklə öz müstəqilliklərini itirmiş və osmanlıların bir vassalına çevrilmişdir. Təəssüf ki, bu dövrdə Osmanlı sultanlarının təşəbbüsü ilə Kürdüstanda baş verən bəzi dəyişikliklər «Şərəfnamə» də lazımı qədər işıqlandırılmamışdır.

Beləliklə, Bidlisi öz əsəri üzərində işləyərkən bir sıra tarixi mənbələrdən istifadə edir və həmin mənbələri öz əsərində əks etdirir ki, bu da özlüyündə tədqiqat işi üçün çox faydalıdır.

Bidlisinin XVI əsr Azərbaycan və İran tarixinə aid verdiyi məlumatlar çox səciyyəvidir. Çünki bu məlumatlar onun şəxsi müşahidəsinin inikasındır. Bidlisinin əvvəlki mənbələrə istinadən verdiyi məlumatlar nağıl tərzində, keçmiş müəlliflərin yazdıqlarının eyni təkrarı olduğu üçün tənqiddə layiqdir. Çünki Bidlisi bir tarixçi olmaq etibarilə əvvəlki mənbələrdən istifadə edərkən onlarda olan nöqsan cəhətləri göstərməli və öz mülahizələri ilə təhlil və tədqiq etməli idi. Bidlisidə olan bu çatışmazlıq orta əsrin bütün tarixçilərində müşahidə etmək mümkündür. Ona görə də «Şərəfnamə» əsərində nəzərə çarpan bu kimi nöqsan cəhətlərin üzərində dayanmağa lüzum yoxdur.

TARİXŞÜNASLIQDA «ŞƏRƏFNAMƏ»
DƏN İSTİFADƏ EDƏN TARİXÇİLƏR

Aparığımız tədqiqat və istifadə etdiyimiz mənbə və

ədəbiyyatlardan məlum olur ki, sonrakı müəlliflər XV-XVI əsrin kürd və Kürdüstan tarixinə aid zəngin bir mənbə olan «Şərəfnamə» əsərindən digər mənbələrə nisbətən çox istifadə etmişlər. Lakin onlar Kürd xalqının tarixinə olduqca səthi yanaşmışlar. Çünki Yaxın və Orta Şərq xalqları içərisində Osmanlı sultanlarının və İran şahlarının işğalçılıq siyasətlərinə qarşı kürdlər daha inadçı olmuşlar. Sultanların və şahların işğalçılıq siyasətlərini nəzmə çəkən orta əsr müəlliflərini kürdlərin tarixi bir o qədər də maraqlandırmamışdır. «Şərəfnamə»yə qədər demək olar ki, kürd tarixi haqqında ayrıca bir əsər əldə yoxdur, o dövrün müəllifləri belə bir əsərin yazılmasına həvəs göstərməmişlər. Buna görə də kürdlərin tarixini arayıb, axtarmaq üçün Azərbaycan, İran, türk və ərəb mənbələrinə müraciət etmək lazım gəlirdi (97,82).

«Şərəfnamə» ayrıca kürd tarixini öyrənmək üçün sonrakı tədqiqatçıların əlində faydalı bir mənbə kimi də çox qiymətli bir əsərdir. Onu ilk dəfə görkəmli türk tarixçisi Katib Çələbi (1591-1656) öz əsərində «Tarix Mir Şərəf xan əl-Bidlisi» adı ilə qeyd etmişdir.

Katib Çələbi Mir Şərəf xanın tarix kitabının iki hissədən ibarət olduğunu göstərərək yazır: «Onlardan biri kürd hökmdarları haqqında məlumat verir, digəri isə xəbərlər məcmuəsidir» (105, 234).

Katib Çələbi «Şərəfnamə»nin yazılmasından 40 il sonra, yeni 1635-ci ildə yazdığı «Cahannüma» əsərində «Şərəfnamə» də daha çox istifadə etmişdir (101, 410-430).

Beləliklə, bir daha aydın olur ki, Katib Çələbi «Şərəfnamə»dən istifadə edən ilk Şərq müəllifidir.

«Şərəfnamə»dən istifadə edən müəlliflərdən biri də Katib Çələbinin müasiri olan türk səyyahı Övliya Çələbidir. O, Tiflis şəhərinin salınması haqqında bəhs edərək yazır: «İrənzəmin müvərrixlərindən «Şərəfnamə» sahibinin sözü üzrə bu şəhəri (Tiflis) İskəndər Zülqərnəynin xəzinədarı Bitlis bina etdirmişdir ki, Van əyalətindəki Bidlis şəhərini də o yaptırmışdır» (48, 315).

Bidlisi qeyd edir ki, doğru, düzgün rəvayətə görə Bidlis İskəndərin qulamlarından birinin adıdır. O, həm Bidlis qalasının və həm də vilayətin (Bidlisin) banisidir (76, 335).

Sonra Övliya Çələbi əsərinin bir çox yerində «Şərəfnamə» dən faktlar gətirir və ondan tarixi bir mənbə kimi istifadə etdiyini qeyd edir. Bu iki Şərq müəlliflərindən sonra, yeni 1669-cu ildə «Şərəfnamə» ni türk müəllifi Məhəmməd bəy ibn-Əhməd bəy türk dilinə tərcümə etmişdir (133, 70). Bundan sonra «Şərəfnamə» nin Şərqdə uzun zaman bir mənbə kimi istifadəsiz qaldığını güman etmək olar.

(Ardı gələn sayımızda)

**Adil
Cefakes**

SƏNƏ YAZIRAM

Şerimin başqa bir ünvanı yoxdu,
Hər nə yazıramsa, sənə yazıram.
Quşlar dimdiyində gətirir sözü,
Dənleyirəm dənə - dənə, yazıram.

Hər yetən gözələ tərif yazmaram,
Sözüm haqdı, haqq sözümü yozmaram.
Eşq yolum bəllidir, heç vaxt azmaram,
Düşsəm də dumana, çənə yazıram.

Zillə Cəfakeşə gözünü, zillə ,
Qalxıb eşq pilləsin gör neçə pillə.
Deyə bilməyəndə sözümü dillə,
Yarpaqtək əsəndə çənə, yazıram.

**Hinara
Tajdin**

EM MIRINÉ NATIRSIN

Dest bavjın me, me derxin bira,
Ji nava koma çeçel û gura,
Dijmin me dide ber kewkanika,
Me dinhêrin çawa hêsira.

Kapê xezebê wan me şidandin,
Bîn me çikandin û fetisandin,
Bû fisil, dûman, ba, bahoz rabû,
Ronaya royê ser me vêsandin.

Bila bizanbin em şa û reqas,
Natirsin gûzan, keran û meqes,
Pêjda dimeşin bo azaya xwe,
Diçin em berbi mirna xweye nas...

Duhok'ta TSK ile PKK arasında şiddetli çatışma

CPT, Duhok'a bağlı Amediye kenti kırsalında TSK ile PKK arasında şiddetli çatışmaların

yaşandığını, sivil halkın tehlike altında olduğunu bildirdi.

Barış Timleri Topluluğu'nun (Community Peacemaker Teams-CPT) Sorumlusu Kameran Usman, Rûdaw'a yaptığı açıklamada Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ile PKK arasında şiddetli çatışmaların yaşandığını açıkladı. Usman Amediye'nin bazı köylerinde PKK üyelerinin TSK'ya ait tanklara saldırı düzenlediğini, ardından TSK'nin bölgedeki köyleri bombaladığını duyurdu.

Çatışmalar nedeniyle orman yangınının olduğunu belirten Usman, şunları söyledi:

"Türkiye, savaş uçaklarıyla Gare Dağı'nda bulunan Girgaşe ve Mije köylerini bombalıyor. Çatışma ve bombardıman nedeniyle, Mije köyündeki ormanlarda yangın başladı. Sergele köyünde de çatışmalar yaşanıyor.

Dünden bu yana çatışma sesi Sergele köyünde duyuluyor."

Seyrana Celad

"DİL JI MIN BİR"

Rojek roja havînê,
Nasya xwe da evînê,
Hîs kir wetayê jîn ê,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Xweda min ra keremdar,
Dilê sotî ye xemdar,
Bû serxoş û evîndar,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Lehengê min kamile,
Hub zelal û adile,
Hest û nêrîn mayile,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Cote kevên tekûze,
Hîsê me yên rast, dûze,
Heland cemed û bûze,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Movet paqij, teswîre,
Xulikî ji dotmîre,
Ewe dildara mîre,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Kubra serê sibeye,
Qesra ruh da qubeye,
Hêz û qinyat, tabeye,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Çelx zivirî bêpayîn,
Nebe emir ra xayîn,
Qebûlke tu ev dayîn,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Dil bişkivî şabûne,
Çawa karyo, beybûne,
Hezkiryê min Mecnûne,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Ez nêçira nav tore,
Mohbet ser dil bû more,
Mij û dûman li dore,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Ber hec û zîyaretê,
Vexwer ava qudrêtê,
Bîr nakim heta-hetê,
"Dil ji min bir, dil ji min".

Dil ji min bir bê îman,
Ber çev naçe rû, dîman.
04.07.2024s

**Gohar
Mamo**

Bombabaran ser axa me qe kê mabe.
Her der şne, hewar- hewara miletê me,
Ne ava vexwerin, ne nan, ne star maye,
Her roj mirin, êş, qirkirin bûye para me.

Xwedêyo evî zulmên te qet dawî nabe?
Miletê me her roj nav şînê dêşe, dinalê,
Ka rastî bo qencî û xiravî, ka rastîya te,
Ger te bo qelp û dizan hêz, qewat daye?

Ey xwedêyo, de ka carekî ji me bipirse-
Nav me jî hêvî û qudûn û taqet maye?
Te îjar jî ev agira gur anî ser xaka me-
Ser zevî, ajal û daristana agir berdaye.

Qey eve qirarên te, ka bêje me çi kiriye?
Xwedêyo, de hema hevek jî hêvî bihêle.
Were tu bawariya me bo xwe qut neke,
Ev şewata agir zore, kurdê me gunene.

Cinyazê kurdê me her der, te ev agir anî
Îjar jî nav agira gur de cinyazê me qijirî.
Zulm pey zulman tu serê me kurda tîni
Xwedêyo te nehîşt bo xwe hêvî, bawarî.

Sipas, pîroz be...

Eskere Boyik

Eva çend roj in
Hozan Semdin
dîyarîke gelekî
giranbiha, kasêta
kilamên xwe ya nû
ZOZAN min ra
şandiye...

-Sipas dengbêjê
Şerheda meye
hizkirî, Şemdînê
bira, te bi Dengê
zozana mala min
tije şîrnayî û xweşî
kiryê.

Ez li vî warê
xerîb ji dengê te
têr nabim:

Malan bar kir çûn zozana, çûn zozanê Sînekê
Mala me û kewa gozel bi hevra çûne êlekê,
Şêniya danîn li şûn-wara, Kon vegirtin bi rêzê,
Koçera govend gerandin in li ber dengê melekê.
Malan bar kir çûn zozana, çûn zozanê Elegezê,
Avên kaniyan xul-xulîn, kar xezala xwe dan fêzê,
Şêniya danîn li şûn-wara, Kon vegirtin bi rêzê
Zozanya govend gerandin, ketme destê Gewezê.

Malan bar kir çûn zozana, çûn çiyayê Axmixanê,
Avên kaniyan xul-xulîn, kişyan e deşta Rewanê,
Şêniya danîn li şûn-wara, zerî ketin govendê
Kêfara govend gerandin, Li ber dengê Seyranê.

Sitiranên

kasêta da:

M e y m o k ê ,

Deştyano, Lor-

loriyê, Serayê,

Leylê, Remze,

Mîran, Hespê

begzade, Ser

Sîpanê, Kanya

Hêlê wek

qevze kulîlkê

rengrengî yên

çiyayên Kur-

distanê ne... Bi

dengê Şemdîn

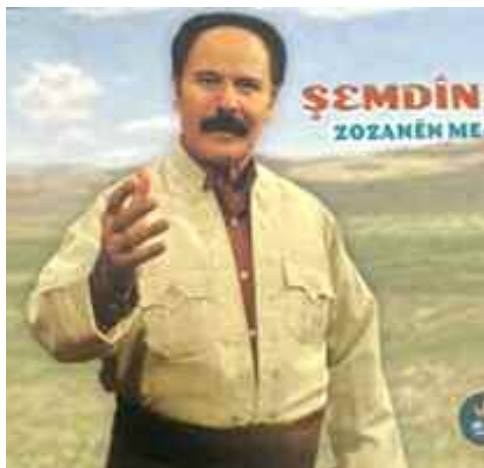
hê şîrin, xweş û delal bûne,. Her yek ji ya din xwestir û

bedewtir e....

Sipas kekê Şemdîn, Dengbêjê minî hizkirî...

Dinya dengbêjiyê çiqas xweşe, ku lê Hozan
Şemdîn û çend dengbêjê min yê hizkirî hene...

01.07.2024

Li Kampa Xanikê teqîn: Mirî û birîndar hene

Li Kampa Xanikê ya li Dihokê teqînekê rû da, li gorî agahiyên destpêkê mirî û birîndar hene.

Birevebirê Saziya Koç û Koçberan a Dihokê Pîr Deyan li ser bûyerê got, "Di encama teqîna cilşoyekê de jineke 37 salî miriye."

Çavkaniyeke ji hêzên ewlehiyê ya ku nexwest navê xwe eşkere bike jî ajansa Rûdawê re got:

"Hêzên ewlehiyê çûne cihê bûyerê û lêkolînan dest pêkiryê. Guman heye ku mayîn teqiyabe."

Heman çavkaniyê da zanîn, "Jinek miriye û çend birîndar hene."

Beşek ji Şingaliyên ku piştî êrişa DAIŞê ya sala 2014an ji cih û warê xwe bûne li Kampa Xanikê dimînin.

Neçirvan Barzani'den İran Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan'a tebrik mesajı

Başkan Neçirvan Barzani yeni seçilen İran Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyan'ı tebrik

ederek, Erbil ile Tahran arasındaki dostane ilişkilerin geliştirilmesi ve ortak işbirliğinin sürdürülmesini temenni etti.

Başkan Neçirvan Barzani, sosyal medya platformu X'ten yaptığı paylaşımında İran'ın yeni Cumhurbaşkanı seçilen Mesud Pezeşkiyan'ı tebrik ederek görevinde başarılar diledi.

Başkan Neçirvan Barzani, "Sayın Mesud Pezeşkiyan'ı İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı seçilmesinden dolayı şahsım ve Kürdistan halkı adına tebrik ediyorum, kendisine başarılar diliyorum" ifadelerini kullandı.

Başkan Neçirvan Barzani Kürdistan Bölgesi ve Irak'ta, İran İslam Cumhuriyeti ile ortak çıkarlar ve iyi komşuluk temelinde uzun süredir devam eden dostane ilişkileri geliştirmeyi ve ortak işbirliğini sürdürmeyi sabırsızlıkla beklediklerini açıkladı.

Ankara'yı karıştıran 'Süleyman Soylu' iddiası: 'MHP bastırıyor...'

Ankara kulislerine yansıyanlara göre eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu için MHP

cididi bastırıyor. Soylu'nun yeniden göreve gelebileceği kulislere konuşulanlar arasında. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ve AKP'li Cumhurbaşkanı Erdoğan arasında pazarlık konusu olan eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile ilgili bir iddia ortaya atıldı.

Kulislere yansıyan bilgilere göre Bahçeli ile Erdoğan arasındaki pazarlıklar İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya üzerinden sürüyor.

Soylu geri mi dönüyor?

Yeniçağ gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Ergin, çok konuşulacak bir kulisi gündeme getirdi. Ergin, Soylu'nun yeniden göreve getirilebileceğini yazdı.

Türkiye eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun yeniden bir göreve getirileceği iddiaları, AKP içindeki değişikliklerle birlikte gündeme geldi.

Türkiye Sağlık Bakanı Fahrettin Koca ve Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhaseki'nin istifaları ardından kulislere dönen bilgilere göre eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun yeniden göreve getirileceği iddia edildi.

"MHP ciddi biçimde bastırıyor"

Sözcü TV'de katıldığı programda konuşan Ergin "MHP, çok ciddi bir biçimde bastırıyor. Süleyman Soylu'ya yeniden bir görev verilebilir" açıklamasında bulundu.

Bir süre önce MHP lideri Devlet Bahçeli'nin koltuğuna eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun geleceği iddia edilmişti.

Başkan Barzani ile Latif Reşid görüşmesinin detayları açıklandı

Başkan Mesud Barzani ve Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid, zorlukların üstesinden gelmek için taraflar arasındaki ortak çalışma ve koordinasyonun güçlendirilmesi gerektiğini belirtti.

Başkan Barzani, Bağdat'taki temasları çerçevesinde dün (4 Temmuz 2024) Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid ile bir araya geldi.

Barzani'nin Ofisinden yapılan açıklamada, "Çok sayıda Iraklı siyasi liderin katıldığı toplantıda Irak Cumhurbaşkanı, Başkan Barzani'nin Bağdat ziyaretini takdir ederek, bunu siyasi partiler arasında yapıcı diyalogun derinleştirilmesi açısından önemli ve etkili olarak nitelendirirken, ziyaretin sonucunun Irak'ın istikrarına ve çıkarlarına

hizmet etmesi temennisinde bulundu." ifadeleri yer aldı. Irak'taki genel durum ve son gelişmelerin ele alındığı toplantıda ayrıca, engellerin ve zorlukların aşılmasıyla

Irak'taki siyasi süreçte ortaya çıkan olumlu havanın devamı için taraflar arasındaki ortak çalışma ve koordinasyonun güçlendirilmesinin vurgulandığı aktarıldı.

'Yaşasın Kürdistan' diyen yeni İran Cumhurbaşkanı kimdir?

İran ve Rojhilat'ta (Doğu Kürdistan) reformist Tebriz Milletvekili ve eski Sağlık Bakanı Mesud Pezeşkiyan, 14'üncü dönem cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turunda oyların yüzde 53,7'sini alarak ülkenin 9'uncu Cumhurbaşkanı oldu.

İran İçişleri Bakanlığı Seçim Merkezi Sözcüsü Muhsin İslami, bakanlık binasındaki seçim merkezinde düzenlediği basın toplantısında, dün yapılan cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turunun oy sayım işlemlerinin tamamlandığını açıkladı.

Ülke genelinde yaklaşık 59 bin merkezde kurulan sandıklarda toplam 30 milyon 530 bin 157 oy kullanıldığını aktaran İslami, Pezeşkiyan'ın 16 milyon 384 bin 403 oy aldığını söyledi. Buna göre Pezeşkiyan'ın oy oranı yüzde 53,7 oldu. İslami, muhafazakar Said Celili'nin ise oyların 13 milyon 538 bin 179'unu aldığını belirtti. Celili'nin oy oranı yüzde 44,4'te kaldı.

Cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turuna katılım oranı ise yüzde 49,8 oldu.

'Yaşasın Kürdistan' sloganı atılmıştı

Pezeşkiyan, seçim çalışmaları kapsamında Kürt seçmenlerden Kürtçe oy istemişti. Pezeşkiyan, oy isterken, 'Yaşasın Kürdistan' ifadelerini kullanmıştı.

Mesud Pezeşkiyan kimdir?

Reformist siyasetçi Pezeşkiyan, 29 Eylül 1954'te Mahabad kentinde dünyaya geldi. Soyadı, Farsçada "Doktorlar" anlamına gelen Pezeşkiyan, Tebriz Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1980-1988 yıllarında yapılan İran-İrak savaşında hem muharip hem de doktor olarak görev yaptı.

Pratisyenlik kursunu 1985 yılında tamamlayan Pezeşkiyan, savaştan sonra Tebriz Sağlık Bilimleri Üniversitesinde genel cerrahi ihtisasını yaparak eğitimine devam etti.

Tebriz Sağlık Bilimleri Üniversitesinden 1993 yılında kalp cerrahisi uzmanlığını alan Pezeşkiyan, 1994-1999 yıllarında Tebriz Sağlık Bilimleri Üniversitesini Rektörü olarak görev yaptı.

Eşini ve oğlunu trafik kazasında kaybetti

Pezeşkiyan, 1994 yılında eşi Fatma Mecidi ve bir oğlunu trafik kazasında kaybetti, geriye kalan iki oğlunu ve bir kızını tek başına büyüttü ve bir daha evlenmedi.

Pezeşkiyan'ın bu kaybı ve özveri hikayesi, onu şefkatli ve dirençli bir figür olarak gören İran toplumundaki birçok kişiden sempati ve saygı kazandı.

Pezeşkiyan'ın siyasi hayatı, eski Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi döneminde 1997 yılında Sağlık Bakanı Yardımcısı olarak atanmasıyla başladı. Daha sonra Hatemi döneminde 2001'de Sağlık Bakanı olarak atandı, 2005'e kadar bu görevde kaldı.

Ülkede 2008'de yapılan genel seçimde Tebriz Milletvekili olarak Meclis'e girmeyi başaran Pezeşkiyan, o tarihten bu yana beş dönem Tebriz'i temsilen görev yaptı. Pezeşkiyan, hükümetin muhaliflere karşı tutumuna sert eleştirilerden geri durmadı. 2009'daki cumhurbaşkanı seçimi sonrası çıkan olaylardan sonra Meclis'te güvenlik güçlerinin müdahalelerini eleştiren bir konuşma yapan Pezeşkiyan, muhafazakar vekillerle gerginlik yaşadı.

İran'da 2013'teki cumhurbaşkanı seçimlerine adaylık başvurusu yapan ancak daha sonra adaylığını geri çeken Pezeşkiyan, 2016'da İran Meclis Başkan Yardımcısı olarak 4 yıl görev yaptı. Bu süreçte nükleer anlaşma ve Batı'yla iyi ilişkileri savundu.

Pezeşkiyan'ın 2021'deki seçimlerdeki adaylık başvurusu ise Anayasayı Koruyucular Konseyi

tarafından reddedildi. 1 Mart'ta yapılan Milletvekili Seçimlerinde ise Tebriz Milletvekili olarak yeniden Meclis'e girdi.

Jina Emimi'nin ölümünden sonraki açıklamaları

İran'da Eylül 2022'de Jina Emimi adlı genç Kürt kadının polis nezaretinde hayatını kaybetmesinin ardından devlet televizyonunda katıldığı bir programda konuşan Pezeşkiyan, kadınlara zorunlu başörtüsü yasasından kaynaklı müdahalelerin durumu kötüleştirdiğini ve sona erdirilmesi gerektiğini söyledi.

Pezeşkiyan, "Biz çocuklarımızın iffetli olmasını istiyoruz ancak bu davranışlar onları dinden uzaklaştırıyorsa bu yöntemi sürdürmemeliyiz" ifadelerini kullandı.

Ekonomi ile adalet konusundaki sorunları çözeceğinin vaadini verdi

Eski Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi ile Hasan Ruhani, eski Dışişleri Bakanı Muhammed Cevad Zarif gibi isimlerin açık desteğini alan Pezeşkiyan, seçim kampanyalarında, ülkedeki "etnik ve mezhebi ayrımcılık" ile zorunlu başörtüsü sorununa vurgu yaptı. Ekonomi ile adalet konusundaki sorunları çözeceğinin vaadini verdi.

İnternet yasaklarını da büyük oranda kaldıracağını sözünü veren Pezeşkiyan, iç ve dış politikada önemli reformlar ve Batı ile daha iyi ilişkilerin kurulması gerektiğini belirtti.

Pezeşkiyan, 2005'ten sonra İran'da cumhurbaşkanı seçilen ilk reformist isim oldu.

'Irak'ta hiçbir büyük siyasi sorun Başkan Barzani'nin müdahalesi olmadan çözümedi'

Eski Irak Parlamento Başkanı Yardımcısı Beşir Haddad, Kürdis-

inde, Irak düzeyinde ve yurt dışın- da izlediği politikanın yanı sıra

luşundan bu yana, Irak'taki hiçbir büyük siyasi sorun ya da hükümetin oluşumu Başkan Barzani'nin müdahalesi olmadan çözümedi. Dolayısıyla Başkan Barzani'nin genel olarak Irak siyasi süreci üzerindeki etkisi, Irak'taki tüm değişimlerde ve sorunların çözümünde onun rol oynamasına neden oluyor. Sünnilerle oturup onları birbirine yaklaştıracığını ve bir an önce Meclis Başkanı seçiminin sonuçlanmasını sağlayacağını düşünüyorum. Sadece Sünni meselesini çözmek için değil, aynı zamanda Şengal Anlaşması meselesinin yanı sıra Ninova İl Meclisinin 140. maddeye aykırı olarak görev değişikliğine yönelik çeşitli kararlar çıkardığı Musul meselesi de ziyaretin ana konusunu oluşturacak. Kerkük'ün de tartışma konusu olacağını düşünüyorum."

Beşir Haddad, "Başkan Barzani'nin politikasının özelliklerinden biri de yumuşak davranması gerektiğinde yumuşaklık, ciddi davranılması gerektiğinde ise sert davranmasıdır. Dolayısıyla Kürdistan Bölgesi'nde, özellikle Başkan Barzani'nin politikasında yumuşak ve sert politikalar mevcuttur." değerlendirmesinde bulundu.

tan Bölgesi'nin yurt içi, Irak'ta ve yurt dışındaki diplomasisinin her geçen gün daha başarılı hale geldiğini belirtirken, Başkan Mesud Barzani'nin genel olarak Irak'taki siyasi süreç üzerindeki etkisinin, onun tüm değişimlerde ve Irak sorunlarının çözümünde rol oynamasına neden olduğunu söyledi.

Başkan Barzani'nin iki günlük Bağdat ziyaretine ilişkin K24'e konuşan Beşir Haddad, son dönemde Irak'ta Kürdistan Bölgesi ile Bağdat arasındaki ilişkilerde iyi ve kötü pek çok durum yaşandığını bildirdi.

"Kürdistan Bölgesi'nin yurt

bölge diplomasisi de her geçen gün daha başarılı hale geliyor." diyen Beşir Haddad, "Bağdatlı siyasetçilerin bizzat söylediği gibi, Başkan Barzani'nin Bağdat ziyareti önemli ve tarihi bir ziyaret. Bu, Başkan Barzani'nin karizmasına, kişiliğine ve karşı tarafla izlediği politika ve diplomasiye bağlıdır." dedi.

Son yıllarda Kürdistan Bölgesi'ni ve Başkan Barzani'yi ziyaret eden Iraklı liderlerin çoğunun Başkan Barzani'den Bağdat'ı ziyaret etmesi talebinde bulduklarını aktaran Beşir Haddad, sözlerini şu şekilde sürdürdü:

"2003 yılında yeni Irak'ın kuru-

Uzmanlar Iraklı Milislerin bölgesel çatışmalara daha fazla dahil olacağını öngörüyor

Irak milisleri katlanarak büyüyor ve şu anda Irak'ın istikrarı için en büyük tehdidi oluşturuyorlar çünkü onlar kararları veriyor ve Irak başbakanı da onların keyfine göre hizmet ediyor gibi görünüyor

ABD Dışişleri Bakanlığı, 17 Haziran'da Irak merkezli Hareket Ensarullah el-Avfiye (HAAA) adlı milis grubunu ve genel sekreteri Haydar Muzhir Ma'lak es-Sa'idi'yi "Küresel Teröristler" listesine ekledi. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Matthew Miller; "HAAA, Irak merkezli, İran destekli bir milis grubudur ve 'Irak'taki İslami Direniş (IRI)'in bir parçasıdır. Bu grup, ABD tarafından terör örgütü olarak tanımlanan Kata'ib Hizbullah, Nuceba ve Kata'ib Sayyid al-Süheda gibi İran yanlısı çok sayıda terörist ve milis grubunu içeren bir cephe grubudur. Bu gruplar, Irak ve Suriye'deki IŞİD güçlerini Yenmek İçin Küresel Koalisyon'a defalarca saldırdı," diye belirtti.

Miller, "IRI, Irak ve Suriye'de ABD askerî personeline yönelik onlarca son saldırının sorumluluğunu üstlendi. Bunlar arasında, Ürdün'deki Kule 22'de üç ABD askerinin ölümüne yol açan Ocak ayındaki drone saldırısı da yer alıyor. HAAA bu

salırdı yer aldı ve bölgedeki ABD çıkarlarını hedef almaya devam edeceği yönünde kamuoyuna açık bir tehditte bulundu" diye ekledi.

Washington Yakın Doğu Politikaları Enstitüsü'nde kıdemli araştırmacı ve Militia Spotlight platformunun kurucu ortağı Michael Knights'a göre, "HAAA'yı küresel bir terör örgütü ilan etme kararı iki ana seçenekle ilişkilendirilebilir: Birincisi, ABD'nin HAAA'yı resmi olarak gelecekte daha fazla saldırmak için listeye eklemesi ve bir terörist grubu hedef aldıklarını söylemesi olabilir." "İkinci seçenek, ABD'nin yakın zamanda grup hakkında başka bir şey öğrenmiş olması ve bu adımı, yalnızca Irak ve Suriye'deki ABD personeline değil, aynı zamanda genel bölgeye de ciddi bir tehdit oluşturmalarını önlemek için atmış olması olabilir. Bu açıklama, Amerika'nın bir şeyler yaptığını ancak yaptırımların etkisiz kaldığını göstermeyi amaçlıyor," diye açıkladı

Irak geçmişte IŞİD tehdidiyle karşı karşıya kaldı. Ancak, terörist grubun 2014-2017 yılları arasında Küresel Koalisyon'a karşı büyük yenilgisinden sonra topraklarının %95'ini kaybetti ve artık büyük bir tehdit olmaktan çıktı. Aslında Musul, 10 yıl-

lık IŞİD işgalinden sonra yeniden canlanıyor.

Bu arada Irak milisleri katlanarak büyüyor ve şu anda Irak'ın istikrarı için en büyük tehdidi oluşturuyorlar; çünkü onlar söz sahibi ve Irak Başbakanı Sudani de onların isteği doğrultusunda hareket ediyor gibi görünüyor.

Tel Aviv Üniversitesi'ndeki İran Çalışmaları İttifak Merkezi'nde kıdemli araştırma görevlisi olan Meir Litvak, The Media Line'a yaptığı açıklamada, "Bu milisler, mevcut koalisyonun temel unsurları oldukları için Irak hükümetine hakimler. Başbakan, milislerle ilişki kurmaya ve hem ABD hem de Suudi Arabistan ile anlaşmalar yapmaya çalışarak tehlikeli bir oyun oynuyor." dedi. Litvak ayrıca ABD'nin Irak'taki stratejik gücünü geçmişe kıyasla kaybettiğini ancak IŞİD'i izlemede hala kilit bir rol oynadığını açıkladı. Litvak'a göre, ABD'nin çekilmesi durumunda, IŞİD uzun vadede gücünü geri kazanabilir çünkü Irak hükümeti tek başına onlara meydan okuyamayacaktır.

RAND Projesi HAVA KUVVETLERİ Strateji ve Doktrin Programı Direktörü Raphael Cohen, The Media Line'a yaptığı açıklamada, "Amerikan varlığı Irak sokaklarında popüler değil, ancak birçok Iraklı siyasetçi, ülke içinde bir Amerikan ve uluslararası varlık olmadan bu grupların yeniden iktidara geleceğini ve bölgeyi kaosa sürükleyeceğini biliyor" dedi.

Cohen ayrıca Irak'ın Hizbullah ve Husiler gibi İran'ın vekilleri olan Şii milislere tam olarak güvenmediğini de belirtti. Cohen, "Irak milisleri medyada daha az ilgi görüyor, ancak eşit bir tehdit oluşturuyorlar. Cohen, "Onlar [Irak milisleri] Hizbullah ile İsrail arasında bir tırmanış olması durumunda daha fazla dahil olacaklar. Husilerle koordineli olarak roketler de fırlatacaklar ve bu bölgesel durumu daha da kötüleştirilecek" diye ekledi.

Başkan Barzani ile Latif Reşid görüşmesinin detayları açıklandı

Başkan Mesud Barzani ve Irak Cumhur-

başkanı Latif Reşid, zorlukların üstesinden gelmek için taraflar arasındaki ortak çalışma ve koordinasyonun güçlendirilmesi gerektiğini belirtti. Başkan Barzani, Bağdat'taki temasları çerçevesinde dün (4 Temmuz 2024) Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid ile bir araya geldi.

Barzani'nin Ofisinden yapılan açıklamada, "Çok sayıda Iraklı siyasi liderin katıldığı toplantıda Irak Cumhurbaşkanı, Başkan Barzani'nin Bağdat ziyaretini takdir ederek, bunu siyasi partiler arasında yapıcı diyalogun derinleştirilmesi açısından önemli ve etkili olarak nitelendirirken, ziyaretin sonucunun Irak'ın istikrarına ve çıkarlarına hizmet etmesi temennisinde bulundu." ifadeleri yer aldı.

Irak'taki genel durum ve son gelişmelerin ele alındığı toplantıda ayrıca, engellerin ve zorlukların aşılmasıyla Irak'taki siyasi süreçte ortaya çıkan olumlu havanın devamı için taraflar arasındaki ortak çalışma ve koordinasyonun güçlendirilmesinin vurgulandığı aktarıldı.

Hadi Amiri: Başkan Barzani açık konuştu ve ziyareti siyasi çıkmaza son verdi

Bedir Hareketi Genel Sekreteri Hadi Amiri, Başkan Mesud Barzani'nin Bağdat ziyaretinin siyasi çıkmaza son verdiğini belirtirken, görüşmelerde tüm sorunların çözümü için ciddi tartışmalar yapıldığını bildirdi.

Bedir Hareketi Genel Sekreteri Hadi Amiri, basına gerçekleştirdiği açıklamasında, Başkan Barzani'nin Koordinasyon Çerçevesi toplantısında çok açık konuştuğunu ve bu tür toplantıların Irak açısından önemli olduğu kanaatinde olduklarını söyledi.

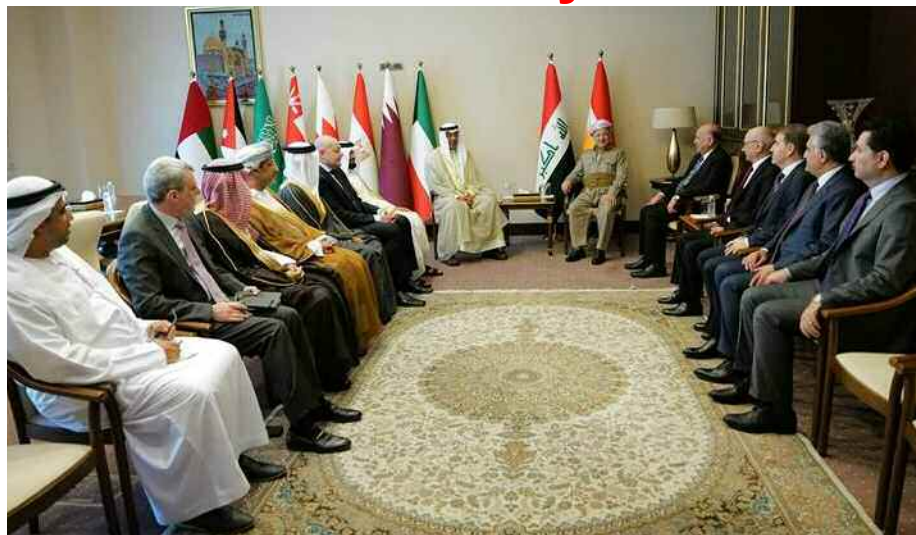
Ziyaretin "başarılı" olduğunu dile getiren Hadi Amiri, "Başkan Barzani ile görüşmemiz bir süredir devam eden çıkmaza son verdi. Irak hükümetiyle ciddi görüşmeler yapıldı ve federal hükümet Kürdistan Bölgesi'yle ilgili tüm sorunların çözülmesi konusunda ciddi." dedi.

Başkan Barzani'nin Koordinasyon Çerçevesi liderleriyle gerçekleştirdiği toplantıya ilişkin Amiri, şu ifadeleri kullandı.

"Açık sözlülüğün ve kardeşliğin hakim olduğu bir toplantıydı, o çok açık konuştu, biz de öyle. Birlikte güçlü bir Irak inşa edebilmemiz için bu toplantıları önemli görüyoruz çünkü Irak güvenlik ve siyasi istikrara doğru ilerliyor."

Serok Barzanî û balyozên 8 welatan li hev civiyan

Serok Barzanî li Bexdayê bi balyozên 8 welatên Eraban re civiya. Serok Mesûd Barzanî piştî 6 salan çû Bexdaya paytexta Îraqê. Ofîsa Barzanî ragihand ku Serok Mesûd Barzanî di çarçoveya temasên xwe yê li Bexdayê de bi balyozên van welatan re civiya:

- Balyozê Kuwêtê yê Îraqê Tariq Abdulla Elferec
- Balyozê Qeterê yê Îraqê Sul-

- tan Mubarek Elkubeysî
- Balyozê Misirê yê Îraqê Ehmed Semîr Hilmî
- Balyozê Behreynê yê Îraqê Xalid Ehmed Elmensur
- Balyozê Umanê yê Îraqê Şex Mehmûd Elxirusî
- Wekîlê Balyozê Urdinê yê Îraqê Zêd Ebu Hisan
- Wekîlê Balyozê Erbistana Siûdiyê yê Îraqê Seîd Elqehanî

- Wekîlê Balyozê Îmaratê yê Îraqê Mihemed Salih Eltinîcî

Li gorî daxuyaniyê, Serok Barzanî diyar kiriye ku li Îraqê ji bo çareserkirina pirsgrêkan atmosferê erênî heye û ew dikarin li ser bingeha wê rewşa nû bigihînin encamên baş ên ji bo çareserkirina pirsgrêkan û nehiştina astengiyên.

Serok Barzanî diyar kiriye ku dê dîtina çareseriyêke bingehîn bandorê li ser aramiya Îraq û herêmê bike. Serok Barzanî bal kişand ser hebûna hêzên Hevpeymaniya Navneteweyî ya li Dijî DAIŞê jî û ragihand ku divê hebûna wan di çarçoveya peyman û lihevhatineke niştimanî û liberçavgirtina berjewendiyên Îraqê de be.

Balyozan jî hêvî kiriye ku ziyareta Serok Barzanî bibe cihê xêr û aramiyê.

Balyozan herwiha aniye zimên ku welatên wan ji bo bihêzbûna ewlehî û aramiya Îraqê û çareserbûna problemên siyasî yê Îraqê piştgirên Îraqê ne.

Serokê Herêma Kurdistanê bi Wezîrê Derve yê Nemsayê re civiya

Serokê Herêma Kurdistanê bi Wezîrê Derve yê Nemsayê re civiya. Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîr-

van Barzanî Îro (Sêşem, 02.07.2024) li Bingeha Wezareta Derve ya Nemsayê bi Wezîrê Derve yê Nemsayê Alexander Schallenberg re civiya.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî şevêdî (Duşem, 01.07.2024) bi serdaneke fermî gehişt Viyena paytexta Nemsayê.

Biryar e Serokê Herêma Kurdistanê di çarçoveya serdana xwe de bi Serokomarê Nemsayê re jî bicive û danûstandinan li ser derfet û warên pêşxistina peywendiyên Nemsayê bi Îraq û Herêma Kurdistanê re û herwesa berfirehkirina alîkariyên hevpar bikin.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî pêşwazî li Balyozê Komara Çekê li Îraqê kir

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro pêşwazî li Balyozê Komara Çekê li

Îraqê Petr Stepanek kir ku bi boneya bidawîhatina erkê wî serdan kiribû.

Li gorî daxuyaniyêke Hikûmeta Herêma Kurdistanê, Serokwezîr Mesrûr Barzanî spasiya Balyozê Komara Çek li Îraqê kir ji ber xebatên wî yê ji bo pêşxistina pêwendiyên dualî û hêviya serkeftinê jî di erkê wî yê bê de xwast.

Balyozê Çekê pêzanînen xwe ji bo hevkarî û hevahengiya aliyên peywendîdar ên Hikûmeta Herêma Kurdistanê li gel Balyozxaneyaya welatê xwe nişan da û xwast ku peywendiyên ligel Herêma Kurdistanê di warên cuda de zêdetir bipêş bikevin.

Li gelek bajaran êrişî Sûriyeyîyan hatibû kirin: Mezlûm Ebdî daxuyanî da!

Fermendarê Giştî yê HSDyê got, "Em êrişên li ser gelê Sûriyeyê yê li Qeyseriya Tirkîyeyê şermezar

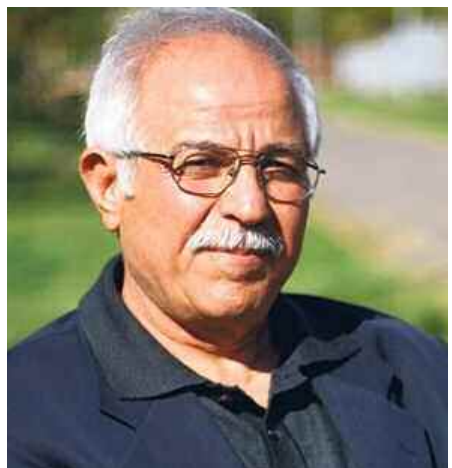

dikin û banga parastina can û rûmeta wan dikin." Fermendarê giştî yê Hêzên Sûriyeya Demokratîk (HSD) Mezlûm Ebdî derbarê êrişên li hemberî Sûriyeyîyan û xwepêşandanên li dijî Tirkîyeyê peyamek belav kir. Mezlûm Ebdî di peyama xwe êrişên li Qeseriyê şermezar kir û wiha got: "Tevgera xelkê Sûriyeyê ya li navçeyên dagîrkirî, tekez dike ku, eger çendîn em nakok bin jî lê doza rûmeta niştimanî û serwebûna biryara Sûriyeyê armançên bingehîn in ku me dikine yek. Di heman demê de em êrişên dijimane yê li ser xelkê Sûriyeyî yê li parêzgeha Qeyseriyê ya Tirkîyeyê şermezar dikin û banga parastina jiyana rûmeta wan dikin.

Li Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê li ser axa xwe berê û niha jî em pêşwazî li her welatparêzekî Sûriyeyî û birayên xwe dikin û heta niha jî destê me dirêjî hemû gelê Sûriyeyê ye ku em welat û gelê xwe rizgar bikin."

Diyarbakir, 04. 07. 2024

Rêxistinên Kurdistanê ji bo serkeftinê divê ji Dewlet û PKKê re bibin alternatîf

İbrahim GUÇLU

Kurdistan ji aliye çar dewletên kolonyalist (Dewleta Tirk, Îran, Iraq, Suriye) ve hatiye dagirkirin û îlxak kirin.

Neteweya Kurd, ji derveyî Başûrê Kurdistanê ji hemû mafên xwe yê neteweyî bê par e.

Neteweya Kurd li dinyayê neteweyêke bêdewlet e. Ji mafê xwe yê çarenivîsî û desthilatdarî û serwerî bê par e.

Loma jî armanca neteweya kurd, serxwebûn, azadî, dewlet (dewleta federe û konfederal û serbixwe) ava kirine. Qezençkirina hemû mafên xwe yê neteweyî ne. Li welatê xwe desthilatdar bûn û serwerbûn e.

Neteweya kurd ji bona ku serxwebûna xwe qezenç bike, azad bibe, dewlet ava bike, divê zora dewletên kolonyalist bibe, dewletên dagirker (li Bakurê Kurdistanê Dewleta Kolonyalist ya Tirk) mecbur bike ku mafên neteweya kurd qebûl bikin. Dagirkerî û îlxaka xwe dawî bînin.

Ev yeka şik tune ye ku dê bi xebat û têkoşîna rêxistinên Kurdistanê, yekîtiya neteweyî, bi piştgiriya gel encam bigre. Lê Rêxistinên Kurdistanê di vê xebatê de aktören yekemîn û stratejîk in.

Dîsa şik tune ye ku ji bona ku Kurdistan parçe bûyê, her çi qas hemû parçeyên Kurdistanê xwediye heman armançê ne jî, lê ji bona ku têkoşîna neteweya kurd di sînorê dewletên cûda de didomîne û şertên wan dewletan

heman nînin, li her parçeyêke Kurdistanê têkoşîn bi şeweyek û bi awayekî din didomîne.

Di têkoşîna neteweya kurd de divê ev rastiya bê dîtin û gor vê rastiye bê tevgerandin.

Bakurê Kurdistanê, ji aliye dewleta Tirk ve piştî ku Komar ava bû û Kemalîst desthilatdarî ji Osmanîyan girt, bi awayekî nû jinûve hat dagirkirin û îlxak kirin; neteweya kurd tune hat qebûl kirin û hemû mafên neteweya kurd hatin xesip kirin û qedexe kirin.

Neteweya Kurd li hemberî ev siyaseta kolonyalist ya Dewleta Tirk dest bi têkoşîna mafqezançkirinê kir. Hezar mixabin riya aşîfî û demokratîk li ber neteweya Kurd hat girt. Loma jî Neteweya Kurd mecbur bû ku şoreşên neteweyî bi riya çek bimeşîne.

Hezar mixabin ev şoreşên neteweyî yê di sala 1919-an de li Koçgiriye dest pê kir, di sala 1938-an de bi qetlîfama Dersîmê dawî hat. Li Kurdistanê qetlîmanên gelek mezin çêbûn. Serokên Şoreşên Neteweyî hatin îdam kirin Pêvajoya jenosîda neteweya Kurd dest pê kir.

Li Bakurê Kurdistanê gonaxeke gelek tarî qewimî. Vê tariyê heta salên 60yî domand.

Di sala 1959-an de livandinekê dest pê kir. Ev livandina bi avabûna PDKT û DDKO yê hat qonexeke nû.

Hezar mixabin ev têkoşîna neteweyî ya Bakurê Kurdistanê bi Derbaya Leşkerî ya 12ê Adara 1971-an hat rawestandî.

Lê piştî sala 1974-an Tevgera Neteweyî li Bakurê Kurdistanê pêş ket, geş bû, gelek rêxistinên neteweyî ketin nav têkoşîneke bê hempa. Li Kurdistanê piştgiriya gel qezenç kirin.

Lê Dewleta Tirk ji bona ku fahm kiribû ku bi qetlîfaman, bi girtin û darizandin û sizakirinê nikare pêşiya Tevgera Neteweyî li Bakurê Kurdistanê bigre, PKKê wek projeyekê ava kir, xist nav Tevgera Bakurê Kurdistanê.

PKKê bi manifestoya xwe ya damezrêner, bi kirinên xwe yê kuştina kurdperweran, di demê nêzik de diyar kir ku li dijî gele Kurd û rêxistinên Kur-

distanê û Kurdperweran e.

Ev xeteriya PKKê piştî salên 1980yî ya Derbaya Leşkerî bû xeteriyêke mezin. Ji bona tasfiyekirina Tevgera Neteweyî bû aktoreke esasî.

PKKê di vê qonaxê de li hemû beşên Kurdistanê bû fedaî û mertala 4 Dewletên kolonyalist.

Lê dîsa jî li Bakurê Kurdistanê armanca neteweya kurd ya serxwebûna xwe qezenç kirin, azadiya xwe bi dest xistin, dewlet avakirinê didomîne.

Lê ev bes bi daxwaz û tespîtkirina armanca pêk naye.

Divê li Bakurê Kurdistanê têkoşîneke neteweyî ya dualî bê meşandin.

Ji aliyeke ve: Divê Rêxistinên Kurdistanê li hemberî Dewleta Tirk siyaseteke radîqal biafrînin, gor vê siyasete tevbigerin û têkoşîna neteweyî bimeşînin. Loma jî divê siyaseta Dewleta Tirk ya dîrokî û rojane bi awayekî radîqal ji nêzik de bê şopandin û bê deşîfre kirin.

Ji aliye din ve jî: Divê Rêxistinên Kurdistanê li hemberî PKKê têkoşîneke neteweyî bimeşînin û siyaseteke radîqal li hemberî PKKê tespît bikin. Li hemberî PKKê û siyaseta û kirinên PKKê têkoşîneke bê hempa bê meşandin. Siyaseta PKKê di nav gel de bê deşîfre kirin.

Divê PKKê deqîqe deqîqe bê şopandin. Siyaseta û kirinên PKKê yê li dijî gele Kurd, rêxistinên Kurdistanê, kurdperweran, Dewleta Federa ya Kurdistanê her deqîqe din av gel bi awayekî aşkarebê deşîfre kirin li hemberî PKKê rasterast têkoşîn bê meşandin.

Divê dîsa hemû kurdperwer û rêxistinên Kurdistanê baş bizanin ku di têkoşîna wan ya neteweyî de du hêz: Dewleta Tirk û PKKê bi hev re armanca wan e.

PKKê ji bona ku hêza hûndir e. Kurdperwer û rêxistinên Kurdistanê divê pêşî li hemberî PKKê bibin alternatîf û zora PKKê bibin. Dema vê nikaribin ji Dewleta Tirk ya kolonyalist re jî nikarin bibin alternatîf. Têkoşîna neteweyî î nikarin pêş bixin.

Mesrûr Barzanî pîrozbahî li Mesûd Pizîşkiyan kir

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, ji ber helbijartina wî ya

Serokomarê Îranê yê nû pîrozbahiyê li Mesûd Pizîşkiyan kir. Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 06.07.2024ê peyamek di tora xwe ya civakî X de belav kir û ragehand: "Bi boneya helbijartina wî ya wek Serokomarê nû yê Komara Îslamî ya Îranê ez pîrozbahiyê li birêz Mesûd Pizîşkiyan dikim."

Serokê Hikûmetê Mesrûr Barzanî ragehand: "Îran cîraneke girîng ê Herêma Kurdistanê û Iraqê ye." Barzanî teqez kir: "Hêvîdarim li ser bingehê cîrantî, rêzgirtin û berjewendiyên hevpar, hevahengiya di navbera me de kûrtir bibe."

Li 14 herêmên Şirnexê qedexa hat ragihandin!

Li 14 deverên parêzgeha Şirnexê ya Bakurê Kurdistanê û navçeyên wê "15 roj qedexa" hat qedexekirin. Li gorî daxuyaniya Parêzgarîya Şirnexê, li 14 dever û çiyayên Şirnexê û navçeyên wê yên Cizîr, Silopiya, Basan, Qileban û Elkê qedexa hatiye ragihandin.

Li gorî biryarê, li wan deveran ji 1ê Tîrmehê heta 15ê Tîrmehê di bin navê "herêma taybet a ewlehiyê" de qedexa hatiye ragihandin.

Parêzgarîya Şirnexê di daxuyaniya xwe de îdia kir ku ew qedexa ji bo "parastina ewlehiya neteweyî, silametiya giştî, rêgirtina li ber tawan û her rûdaneke neyînî û parastina maf û azadiya kesên din" hatiye ragihandin.

Cihên qedexekirî

Çiya û navçeyên ku li gorî biryara parêzgarîyê hatine qedexekirin ev in:

"Çiyayê Cûdiyê, Devera Bestayê, Çiyayê Gurê, Kureşîn, Girê Deriyê Dawetiyân, Kela Memê, Feraşîn, Zêrîne, Çiyayê Gabarê, Newala Sar, Çiyayê Încebelê, Devera Oymakkayayê û Devera Tenîne."

Parêzgarîyê herwiha hişyarî daye xelkê ku ji bo silametiya xwe ne bi roj û ne jî bi şev neçin wan deveran.

Divê were gotin ku beşeke zêde ya xelkê Şirnexê û navçeyên wê debara xwe bi ajeldariyê dike.

Bi vî biryara parêzgarîyê re gelek herêmên Şirnexê hatine qedexekirin ku xelk çar demsalan ajelên xwe li wan diçêrîne.

Artêşa Tirkîyeyê van demên dawiyê "operasyonên" xwe yên leşkerî bi hinceta gerîlayên PKKyê li ser sînorê Bakur û Başûrê Kurdistanê û çend parêzgehên din ên Bakurê Kurdistanê zêde kirine.

Di vî çarçoveyê de li Bakurê Kurdistanê bi berdewamî qedexeyên çûn û hatinê tîrî ragihandin.

Serok Barzanî gehişt Bexdayê

Serok Barzanî ji bo cara yekê piştî şeş salan gehişt Bexdayê, biryar e bi Serokwezîrê Iraqê û berpîrsên siyasî yên wî welatî re hejmareke hevdtîrî û civînan bike.

Serok Mesûd Barzanî îro seet 11:20 ê berî nîvro bi hevaltiya şandeke bilind a Herêma Kurdistanê gehişt Balafirxaneyê Navdewletî ya Bexdayê û ji aliyê Cîgirên Serokwezîrê Iraqê Mihemed Temîm û Fuad Hisên û hejmareke berpîrsên hikûmî û siyasî yên Iraqê ve hat pêşwazîkirin.

Ew şanda hevaltiya Serok Barzanî ji bo Bexdayê dike ji Wezîrê Navxwe yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Rêber Ehmed, Serokê Dîwana Civata Wezîran Umêd Sebah, Şewirmendê Serok Barzanî Erefat Kerem Stûnî, Endamên Mekteba Siyasî ya PDKê Azad Berwarî û Hêmin Hewramî, Berdevka Baregayê Bazirganî Xelîda Xelîl û hejmareke din a berpîrsên Hikûmeta Herêma Kurdistanê pêk tî.

Li dû ragehandina Baregayê Barzanî, Serok Barzanî li bajarê Bexdayê hejmareke civînan bi aliyên fermî û siyasî yên Iraqê re dike û dê hevdtîrî bi serkirdeyên siyasî re hebin. Serok Barzanî seet 01:00 ê piştî nîvro bi Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî re û seet 02:00 jî bi Hevpeymaniya Birêvebirina Dewletê re dicive.

Li dû karnameya wê serdanê, Serok Barzanî îro li Bexdayê ev civînan hene:

1. Bi Serokomarê Iraqê Letîf Reşîd re.
2. Bi Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî re.
3. Bi Serokê Civata Nûnerên Iraqê bi wekalet Muhsin Mendelawî

re.

4. Bi Serokê Civata Bilind a Dadweriyê ya Iraqê Fayeç Zêdan re.

5. Bi berpîrsên Hevpeymaniya Îdareya Dewletê re.

6. Bi berpîrsên Hevpeymaniya Çarçoveya Hevahengiyê re.

7. Bi Serokê Tevgera Hikmeyê ya Niştîmanî Emar Hekîm re.

8. Bi Serokê Hevpeymaniya Siyadeyê ya Suneyan Xemîs Xencer re.

9. Bi Serokê Hevpeymaniya Teqedumê ya Suneyan Mihemed Helbûsî re.

10. Bi balyozên Amerîka, Fransa, Rûsya, Îran, Brîtanya, Tirkîye û balyozên welatên Erebi li Iraqê re.

11. Bi hejmareke din a berpîrs û serkirdeyên siyasî û hizbî yên Iraqê re.

Piştî derbazbûna nêzî şeş salan, careke din Serok Barzanî ji bo danûstandinan li ser çend berpîrsên girêdayî Herêma Kurdistanê û Bexdayê û lihevneztîkkirina aliyên Iraqê serdana Bexdayê kir.

Pîrsa mûçeyan, pêkanîna Hikûmeta Xwecihî ya Kerkûkê, doza Şingalê û hilbijartinên Serokê Civata Nûnerên Iraqê dê hin

mijarên giring ên wan civînan bin.

Serdana Serok Barzanî ji bo çarekirina çend berpîrsên navbera Şîe û Suneyan e, ku her car di rewşên wesa de Serok Barzanî navbeynkarî jê re kiriye.

Herwesa armanca serdana Serok Barzanî ji bo vedîtina çareseriyên guncayî û bidawîhatina biyekcarî ya arêşeyên hilawîstî yên navbera Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federalî û danûstandinên li ser çend berpîrsên navbera aliyên Sune û Şîeyên Iraqê ye.

Serdana Serok Barzanî herwesa ji bo danûstandinên li ser pişka budçeya Herêma Kurdistanê, mûçeyên mûçexuran, qanûna petrol û gazê, hilbijartinan, pêkanîna Hikûmeta Xwecihî ya Kerkûkê, hilbijartinên Serokê Civata Nûnerên Iraqê, doza Şingalê, pêkanîna Civata Bilind a Federalî û hejmareke berpîrsên din e.

Serok Barzanî rolekî mezin di lihevneztîkkirina aliyên Iraqî de hebûye û di dema qeyranên mezin de rizgarker bûye. Ji bilî ku Sune û Şîe her car vedigerin aliyê wî, Barzanî rolekî mezintir jî di dahêlana rih û rîşalên pirinsîpa pêkvejiyanê de hebûye.

Dr. Salar Osman behsa konfransa Amedê dike: Başûr hêzê dide parçeyên din ên Kurdistanê

Endamê Komîteya Navendî û Berpîrsê Dezgeha Rewşenbîrî û Ragihandinê ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) Dr. Salar Osman dibêje, di vî qonaxê de pêdiviya me bi têgihîştineke nû û yekitiyeke zêdetir heye. Derbarê hilbijartinan li Herêma Kurdistanê jî got, PDK hertim piştevaniya hilbijartinên pak û azad kiriye û li dijî her destwerdanê ye, ji ber ku Serok Barzanî di sala 1991ê de yekem nerîn bo hilbijartinan û demokrasiyê pêşkêş kir. Dr. Salar Osman, di daxuyaniyê de taybet de derbarê Konfransa Amedê, ji malpera fermî ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) re ragihand: "Di konferansa Amedê de sê panêl û çend gotar hatin pêşkêşkirin. Di hersê panêl de gelek kesayetiyên siyasî û akademisyen û serokhizib beşdar bûn. Mijara me jî bi navê (Projeya Herêma Kurdistanê û dîrkirina metirsiyan) bû. Di wê panêlê de, behsa Herêma Kurdistanê hat kirin, ku xwedî proje ye di warên aştî, avadankirin, jiyana hevbeş û çareserkirina hemû pîrsgirêkan çî li hundir û çî jî li derve û bi cîranan re."

Dr. Salar wiha got: "Di vî qonaxê de pêwîstiya me bi têgihîştineke nû ji bûyerên ku li navçeyê hene û pêwîstiya me bi yekrêziya zêdetir di navbera me de heye û divê em xwe ji hemû guhertinên ku li navçeyê diqewimin, amade bikin."

Herwiha Dr. Salar Osman di konfransa Amedê de tekez kir ku PDK û bi taybetî jî cenabê Serok Barzanî dixwest di pîrsa Referandumê de çareseriyê bîngêhî ji vî pîrsê re bibîne, lê mixabin cîhan û Iraqê nikarî maf û azadiyan wek çareserî bibînin, ji ber ku hem maf û azadî bû, hem jî çareserî bû."

Berpîrsê Dezgeha Rewşenbîrî û Ragihandinê ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) Dr. Salar Osman

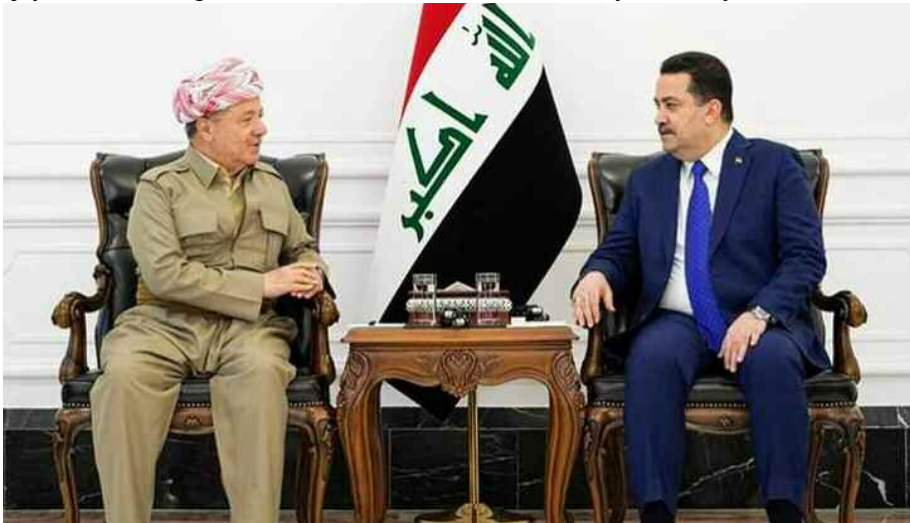
wiha got: "Piştî referandumê hem Hikûmeta Herêma Kurdistanê û hem jî Serok Barzanî, dema ku Serokê Herêma Kurdistanê bû, karîrî rewşê aram bikin û têkoşîn û rêveberiya xwe berdewam bikin, ku ev rewatiya han jî ji dengê xelkê Kurdistanê hatiye. Niha jî em di karwanê aştî û çareseriyê de ne û em rîjd in li ser wê helwêsta niştîmanî ya ku rêbazê Barzanî em hîn kirine." Dr. Salar Osman wiha got: "Di konferansê de behsa hilbijartinan jî hat kirin. Me got ku PDK hertim alîgirê hilbijartinan, hilbijartinên paqij û azad e, ku gel biryarder be û li dijî hemû destwerdanan e."

Dr. Salar Osman her wiha bi bîr xist ku di bihara sala 1991ê de Serok Barzanî yekem nerîna hilbijartinan û demokrasiyê pêşkêş kir ji bo ku welat bi awayekî yasayî ava bike û bi sazî bike û PDK ev dîroka xweş aniye û bi rihekî demokratîk û ne bi nerîna gelên din berdewam dike." Herwiha got: "Xelkê Bakurê Kurdistanê û endamên konferansê ku beşdarî gotûbêjan bûn, gelekî dixwestin nas bikin ku li Herêma Kurdistanê çî diqewime, ji ber ku Herêma Kurdistanê hêzê didin parçeyên din ên Kurdistanê."

Serokwezîrê Îraqê: Ez bi hatina birayê xwe yê ezîz Mesûd Barzanî şerefmend bûm

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî got, "Ez bi hatina birayê xwe yê ezîz Mesûd Barzanî şerefmend bûm."

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî got, "Ez bi hatina birayê xwe yê ezîz Mesûd Barzanî şerefmend bûm."

Serok Mesûd Barzanî piştî 6 salan çû Bexdaya paytexta Îraqê.

Serok Barzanî li Balafirgeha Navneteweyî ya Bexdayê ji aliyê Wezîrê Karên Derve yê Îraqê Fuad Husên, Alîkarê Serokwezîrê Îraqê Mihemed Temîm, Wezîrê Parastinê Sabit Ebasî, Wezîrê Karûbarên Civakî Ehmed Esedî û gelek rayedarên din ve hat pêşwazîkirin.

Serok Barzanî hevdîtina xwe ya ewil Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî re kir.

Serok Barzanî û Sûdanî li ser vê ziyaretê peyamên girîng dan.

Serokwezîrê Îraqê got, "Ez bi hatina birayê xwe yê ezîz Mesûd Barzanî şerefmend bûm" û li pey çû:

"Ev serdan ji bo Îraqê girîng e. Ji bo hevdîtin û dîyalogê girîng e û bi taybetî dema em behsa serokekî niştimanî yê girîng dikin ku di pêvajoya siyasî de roleke wî ya mezin heye. Me li ser mijarên cuda dîyalogê avaker û biarmanc kir."

"Divê Îraq dîr aloziyên heyî be" Mihemed Şiya Sûdanî diyar kir, Îraq û Herêma Kurdistanê gelek pirsgirêk li pey xwe hiştine ku ji ber destûr û yasayên heyî wekî mîratekê mane.

Serokwezîrê Îraqê amajê pê kir ku rewşa herêmê û rûdanên nû

Serokwezîrê Îraqê amajê pê kir ku rewşa herêmê û rûdanên nû

Serok Barzanî ji bo hewlên avakirina dîyalogê spasiya Mihemed Şiya Sûdanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û hemû rayedarên din ên hikûmetên Îraq û Herêma Kurdistanê kir.

Serok Barzanî jî diyar kir ku hevdîtina wî û Mihemed Şiya Sûdanî avaker bû daxuyand:

"Nêrînên me wekî hev bûn, bi îzna Xwedê em dê hevkarî û hevahengiya xwe bidomînin.

Wekî ku me tim digot, eger nêta baş hebe ti pirsgirêk nînin ku neyên çareserkin."

beşeke girîng a hevdîtinê bûn û got:

"Her wiha me qala asayîş, aramî û serweriya Îraqê kir û me diyar kir ku divê Îraq dîr aloziyên heyî be û helwesta xwe ya li beramberî pirsgirêkên cuda biparêze."

Serok Barzanî: Eger nêta baş hebe ti pirsgirêk nînin ku neyên çareserkin

Serok Barzanî jî got, "Ez bi dîtina birayê xwe yê ezîz Serokwezîrê Îraqê kêfxweş bûm" û anî zimên:

"Armanca hatina min bihêzkirina wan pêwendiyên e ku bi pêşengiya Birêz Serokwezîr hatine danîn û bûne sedema danûstandineke rasterast a Hewlêr û Bexdayê."

Serok Barzanî jî bo hewlên avakirina dîyalogê spasiya Mihemed Şiya Sûdanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û hemû rayedarên din ên hikûmetên Îraq û Herêma Kurdistanê kir.

Serok Barzanî jî diyar kir ku hevdîtina wî û Mihemed Şiya Sûdanî avaker bû daxuyand:

"Nêrînên me wekî hev bûn, bi îzna Xwedê em dê hevkarî û hevahengiya xwe bidomînin.

Wekî ku me tim digot, eger nêta baş hebe ti pirsgirêk nînin ku neyên çareserkin."

Nêçîrvan Barzanî, Mesûd Pizîşkiyan pîroz kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ji ber serkeftina wî ya di hilbijartinan

de Mesûd Pizîşkiyan pîroz kir.

Xelkê Îran û Rojhilatê Kurdistanê doh ji bo hilbijartina serokkomarê serdema 14an çû ser sindoqan.

Namzedê reformxwaz Mesûd Pizîşkiyan ji sedî 53,7ê dangan wergirtin û bû serokkomarê Îranê.

"Ez Birêz Pizîşkiyan li ser navê xwe û gelê Kurdistanê pîroz dikim"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi rêya hesabê xwe yê Xê Mesûd Pizîşkiyan pîroz kir û got:

"Ez Birêz Mesûd Pizîşkiyan li ser navê xwe û gelê Kurdistanê pîroz dikim û jê re hêviya serkeftinê dikim."

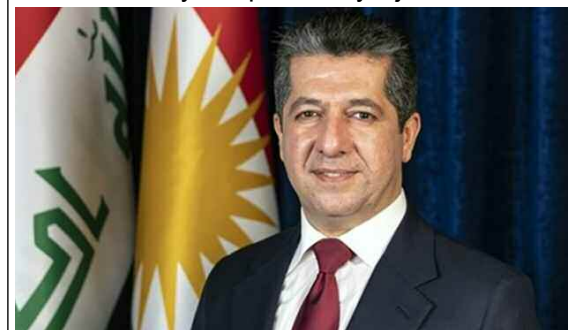
"Çavê me li bipêşxistina pêwendiyên e"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî amaje bi pêwendiyên Îraq û Herêma Kurdistanê yên bi Îranê re kir û got:

"Çavê me lê ye ku em pêwendiyên kevn û dostane li ser bingeha berjewendiyên hevpar û cîrantiya baş bi pêş bixin."

Ji Mesrûr Barzanî bo Pizîşkiyan: Em dixwazin li ser bingeha rêzgirtin û dostaniya dualî, pêwendiyên herî baş me bi Îranê re hebin

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî nameyêke pîrozbahiyê ji Serokê hilbi-

partî yê Komara Îslamî ya Îranê Mesûd Pizîşkiyan re şand. Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di nameya xwe de got: "Bi navê xwe û Hikûmeta Herêma Kurdistanê, bi boneya wergirtina baweriyê gelê Îranê û hilbijartina we, wek nehemîn Serokê Komara Îslamî ya Îranê pîrozbahiyên germ pêşkêşî we dikim,." Herwaha ragihand: "Em hêviya serkeftinê ji we re dixwazin û hêvîdar in plan û bernamêyên kabîneya we, geşepêdan û pêşkeftina zêdetir ji gelên Îranê re bîne. Herwaha peywendiyên aborî, siyasî û çandî yên Komara Îslamî ya Îranê li gel Herêma Kurdistanê, Iraq û navçeyê bi giştî, pêşketinên berçav bibîne."

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî got: "Em wek Hikûmeta Herêma Kurdistanê, hevkar dibin û dixwazin li ser bingeha rêzgirtin û dostaniya dualî, pêwendiyên herî baş me bi Komara Îslamî ya Îranê re hebin û bi hev re kar ji bo aşî, aramî û pêşkeftinê zêdetir li navçeyê de bikin, bi taybetî em têkiliyên bazirganî û aborî bi pêş bixin, da ku asta jiyana welatîyên xwe baştir bikin." Barzanî got: "Herêma Kurdistanê û Îran peywendiyêke wan a demdirêj heye ku dikare bibe zemîneke guncaw ji bo hevtêgihîştina zêdetir, nehîştina her astengî û pirsgirêkan û danîna peywendiyên ku hêviyên her du aliyên pêk bîne."

Bêyî beşdariya PDK û Nînowaya Yekgirtî 14 postên rêveberiyên îdareyan hatin guhertin

Bêyî beşdariya fraksiyona Nînowaya Yekgirtî ku Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) jî di nava wê de ye 14 postên rêveberiyên hatin guhertin û qeymeqamên qezayên Şingal û Mexmûrê jî hatin hilbijartin

Şeva borî Encûmena Parêzgeriya Nînowayê civiya û di civînê de birêverêven girêdayî parêzgeha Nînowayê hatin hilbijartin.

Li gorî hilbijartinên Encûmena Parêzgeriya Nînowayê, navê wan kesên ji bo postên hatine diyarkirin wisa ne:

Seydo Xeyrî Ehmed: Qeymeqamê navçeya Şingalê
Amir Mistefa: Birêveberê nahyeya Nemrûdê
Elî Salih: Qeymeqamê navçeya Hezerê
Xalib Elî: Birêveberê nahyeya Qeracê
Şîlan Ebdulrezaq Salih: Birêvebera Nahyeya Beacê

Serdar Siyamend Ebidula: Qeymeqamê Mexmûrê

Usame Şahr Ehmed: Birêveberê nahyeya Geyareyê
Samir Yûsif Hebîb: Qaymeqamê navçeya Hemdaniyeyê

Tariq Derk Xelûf: Birêveberê nahya Tel Felahê
Qenber Elî: Birêveberê nahya Bertileyê

Dawid Cundî: Birêveberê nahiyeya Sinûnê
Weyd Xelîl Ehmed: Birêveberê nahiyeya Zûmarê

Yasir Esaf Hesen: Birêveberê nahiyeya Wanikê
Ziyad Teha Mehmûd: Birêveberê nahya Hemam Elîl

Seîd Zeyin Abdîn: Birêveberê Yaziyeyê

Yekîtiya Niştimanî ya Kuiristanê (YNK) li Encûmena Parêzgeha Nînowayê xwediye 2 kursiyên e û di vê hilbijartinê de 3 post bi dest xistine.

Namzedên YNKyê postên qeymeqamiya Mexmûr, birêveberiyên Sinûnê û Wanikê bi dest xistine.

Endamê Encûmena Parêzgeha Ehmed Dûberdanî ku ser bi PDKyê ve ye ji ajansa Rûdawê re axivî û eşkere kir ku fraksiyona Neynowayê Yekgirtî civîna encûmenê boykot kir.

Ehmed Dûberdanî amaje bi wê yekê kir ku ew kesê ji bo qeymeqamiya Şingalê hatiye hilbijartin nêzikî Heşdî Şabiyê ye.

Ehmed Dûberdanî di berdevamiya axaftina xwe de da zanîn ku ew civîna encûmena parêzgeriyê ne yasayî bû.

Endamê Encûmena Nînowayê Wîsam Salimê endamê YNKyê ye û beşdarî civînê bûbû ji Rûdawê re axivî.

Wîsam Salim da zanîn ku ew postên YNKyê wergirtine mafên wê ne. Her aliyek azad bû beşdarî civînê bibe yan jî nebe.

Endamê fraksiyona Nînowaya Yekgirtî Şêx Ehmed Ebid Rebe jî ji Rûdawê re axivî.

Şêx Ehmed Ebid Rebe da zanîn ku Fraksiyona Nînowaya Yekgirtî ji ber kiryarên neyasayî yên aliyê din di hilbijartin û destnîşankirina birêveberên îdarî de endamtiya xwe ya di encûmenê de rawestand.

Ji sala 2017an ve posta qeymeqamiya Şingalê vala bû.

Yek ji xalên peymanê Şingalê ya navbera Îraqê û Herêma Kurdistanê ew bû ku qeymeqamek ji bo Şingalê were hilbijartin.

Balyozê Îranê: Serdana Serok Barzanî bo Bexdayê giring e û em piştevaniyê lê dikin

Serok Mesûd Barzanî pêşwazî li Balyozê Îran li Iraqê kir û di wê hevdîtîne de Balyozê Îranê ragihand ku welatê wî bi girîngiyê ve li serdana Serok Barzanî ya Bexdayê dinere û piştevanê wê ye.

Îro Pênçşema 04.07.2024 li bajarê Bexdayê Serok Mesûd Barzanî pêşwazîya birêz Mihemed Kazim AlSadiq Balyozê Komara Îslamî ya Îranê li Iraqê kir.

Di hevdîtîne de di derbarê rewşa siyasî ya Iraq û navçeyê de danustandina bîr û ramanan kirin û Serok Barzanî armanc û sedemên serdana xwe ya Bexdayê diyar kir.

Her di wê hevdîtîne de Balyozê Îran li Iraqê ragihand ku welatê wan bi girîngiyê ve li serdana Serok Barzanî ya Bexdayê dinere û piştevanê wê ye. Hêvî jî xwest encama erênî ji wê serdanê bikevê û kar bi wê rêkeftinan bê kirin ku di navbera aliyên Iraqiyan da heye.

Peywendiyên dualî mijareke dinî ve hevdîtîne bû.

Mesrûr Barzanî: Êzidî parçeyekî girîng e gelê Kurdistanê ne

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî got, "Xwişk û birayên me yên Êzidî parçeyekî girîng û veneqetiyayî yê gelê Kurdistanê ne."

Li Hewlêrê li Hola Sed Ebdula ji bo "Rizgarbûyên ji Destê Teroristên

DAIŞê" bernamayeke aborî ya piştgiriye hat ragihandin.

"Êşên wan berdeham dikin"

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî li merasîmê axivî û bal kişand êş û azarên Kurdên Êzidî û got: "Di ser komkujiyê re 10 sal

derbas bûn lê mixabin êş û azar û derdeseriyên xwişk û birayên me yên Êzidî hîn jî berdeham dikin.

Heta niha jî rewşa devera Şingalê asayî nebûye.

Her wisa ji ber komên çekdar ên neqanûnî, xwişk û birayên me yên Êzidî li kampan mane û wan nekariye vegerin cihên xwe."

"Parçeyekî girîng û veneqetiyayî yê gelê Kurdistanê ne"

Mesrûr Barzanî diyar kir ku Hikûmeta Herêma Kurdistanê ji bo sivikkirina êş û azarên Kurdên Êzidî û rizgarkirina wan gelekî hewl da ye û li pey çû: "Xwişk û birayên me yên Êzidî parçeyekî girîng û veneqetiyayî yê gelê Kurdistanê ne û merasîmên wan ên dîni jî bi zimanê zelal ê Kurdî ne. Tevî hemû plan û bizavên nehezan ên ji bo veqetandina wan ji xelkê Kurdistanê jî ew her ji kevn de pêkhateye resen a gelê Kurdistanê ne."

Meşa Rêzgirtina ji Îradeyê re: Li Colemêrgê hiqûqa mêtîngeriye hat sepandin

Di daxuyaniya "Meşa Rêzgirtina ji Îradeyê re" de hate destnîşankirin ku mêtîngeran Şaredariya Colemêrgê desteserkirin û peyama berxwedanê hat dayîn.

"Meşa Rêzgirtina ji Îradeyê re" ya DEM Partiyê ku li dijî desteserkirina Şaredariya Colemêrgê hatiye destpêkirin, li navçeya Elbaka Wanê ber bi Colemêrgê ve berdeham dike. Meşvan li Tesîsên Bêhnvedanê ya Owayê daxuyanî dan. Di daxuyaniyê de pankarta,

"Rêzgirtina ji Îradeyê re, em rê nadin qeyûman" hat vekirin. Di daxuyaniyê de bînavber dirûşma "Bijî Serok Apo" hat berz kirin.

Parlamentere DEM Partiyê yê Wanê Zulkuf Uçar di daxuyaniyê de axivî û wiha got: "Di şexsê hevşaredarê me yê Colemêrgê Siddik Akiş de îradeya gelê Kurd hat desteserkirin û darbe lê hat kirin. Ev ji xeynî mêtîngeriye ya sedsalî tu tiştekî din nîne. Ev sedsal in îrade, hebûn, statû û

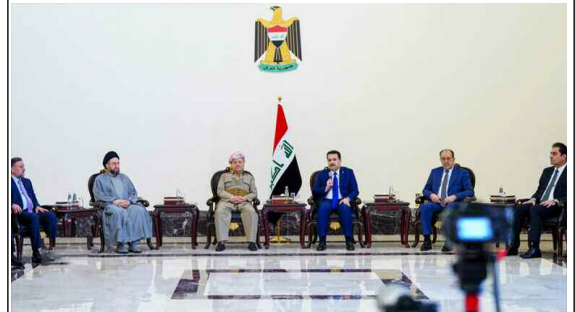
mafê hilibjartinê yê gelê Kurd ji dest hatiye girtin. Ev meşa rêzgirtina ji îradeyê re li dijî hişê faşîst û mêtîngeriye ye. Di heman demê de ev meş li dijî tecrîdkirina birêz Abdullah Ocalan û tecrîda li hemû girtîgehên e jî. Heta ku heq, hiqûq were welat, heta ku statûya gelê Kurd û zimanê zikmakî bi destûra bingehîn bê mîsogerkirin, wê têkoşîn û berxwedana me berdeham bike."

Uçar destnîşan kir ku çalakiya wan tenê ne bi meşvanan re hatiye sînardarkirin di heman demê de dilê bi milyonan kes bi meşê re ye û wiha got: "Helbet wê demokrasî were vî welatî. Helbet wê ev demokrasî û edalet bi têkoşîna gelê Kurd û dostên wan pêk were. Îro salvegera kuştina Vedat Aydın e. Vedat Aydın ji aliyê JÎTEM'ê ve hatibû kuştin. Em carek din Vedat Aydın bi rêzdarî bibîr tînin. Em carek din diyar dikin ku em ê bi gelê Colemêrgê re di nava berxwedanê de bin."

Piştî daxuyaniyê meşvan ji cihê bêhnvedanê ber bi navenda navçeya Elbakê ve dest bi meşê kirin.

Serok Barzanî bi serkirdeyên Hevpeymaniya Birêvebirina Dewletê re civiya

Serok Mesûd Barzanî li Bexdayê bi serkirdeyên Hevpeymaniya Birêvebirina Dewletê re civiya.

Serok Barzanî îro 3ê Tîrmehê li Bexdayê bi serkirdeyên Hevpeymaniya Birêvebirina Dewletê re civiya û tekez li ser çareserkirina hemû kêşeyên navbera Hewlêr û Bexdayê kirin.

Gotûbêj kirina li ser pirsên navxweyî û herêmî, derbaskirina rewşên dijwar bi giştî, pirsên aborî û siyasî, çend mijarên girîng ên civîna Serok Barzanî û serokên Hevpeymaniya Birêvebirina Dewletê bûn.

Serok Barzanî îro serdana Bexdayê kir û çend hevdîtîni bi berpîrsên siyasî û îdarî yên Iraqê re pêk anîn.

Çavdêrek: Armanca serekî ya PKKê li Başûrê Kurdistanê, rakêşana hêza welatên herêmê bo nav Herêma Kurdistanê ye

Li sînorê Amêdiyê artêşa Tirkîyê êrîş dijî çekdarên PKKê daye dest pê kirin û çavdêreke

siyasî jî dibêje, PKKê qada karê xwe bi temamî bicîh hêlaye û bûye beşek ji hizra welatên herêmê. Herwaha got: "Tiştê mirov ecêb dihêle, Tirkîye çawa wisa bi hêsanî destê wê digehe wan rêveberên PKKê yên li sînorê Silêmanî, Germiyan û Raperînê û wan dike armanca êrîşê.

Çavkaniyekî agahdar ji BasNewsê re ragehand, ji beşek gundên sînorê Amêdiyê ku çekdarên PKKê lê ne, şeva borî ji aliyê artêşa Tirkîyê ve êrîş li ser wan pêkhatiyê û çekdarên PKKê piraniya wan pêgehên xwe bicîh hiştine.

Çavdêrê siyasî Sore Mergeyî ji BasNewsê re ragehand, qada siyasî û leşkerî ya PKKê Herêma Kurdistanê û Başûrê Kurdistanê nîne, lê tiştê balkêş û ecêb bi salane PKKê karê siyasî û leşkerî yê xwe veguhestiye bo Herêma Kurdistanê. Lê ezmûna Herêma Kurdistanê take ezmûnê siyasî yê Kurd e û berdeham neyar dixwazin wê pêkhatiyê lewaz bikin, tiştê ku PKKê dixê bin pirsyarên gelek mezin jî ew e, berê PKKê bi dirûşm behsa herçar parçeyên Kurdistanê dikir, lê tiştê ku di rastiyê de tê dîtin, PKK li Rojhilatê Kurdistanê bûye beşek ji Sipaha Pasdaran û ti pirsgirêkekî wan li gel yek tîne, bi taybet gelek rêveberên payebilind ên wan li Îranê ne û li Iraqê jî li gel Heşdî Şeibî hemahengin û gelek kar û çalakiyên wan de jî beşdarin. Lê li Herêma Kurdistanê çend guşeyan davêne artêşa Tirkîyê ji bo ku artêşê rakêşîne Herêma Kurdistanê, ev tişt bixwe cîhê pirsyarê ye, ku PKKê ji bo çî Bakurê Kurdistanê bicîh hiştîye û naha asankariyê ji bo berfirehbûna Tirkîyê ya li başûr zêde bibe dike." Herwaha dibêje: "Naha PKKê li qada xwe yek metre erd bidest nexistiye û xelkê Bakurê Kurdistanê bi temamî pişt dayê, PKKê li Bakurê Kurdistanê nemaye, ji bo wê jî tiştê ku PKKê li Herêma Kurdistanê dike, rakêşana artêşa Tirkîyê ye."

Serok Barzanî û Serokomarê Iraqê rewşa Iraqê gotûbêj kirin

Di dirêjahiya serdana xwe ya Bexdayê de, Îro Pêncşema 04.07.2024 Serok Mesûd

Barzanî serdana Dr. Letîf Reşîd Serokomarê Iraqê kir.

Di hevdîtîne de ku hejmareke zêdeyê serkirdeyên siyasî yê Iraqê amade bûn, Serokomarê Iraqê pêzanîne xwe ji bo serdana Serok Barzanî ya Bexdayê hebû û li kûrkirina diyalogekî avaker ya di navbera aliyên siyasî yan bi girîng û bi bandor wesif kir û hêvî xwest encamên wê serdanê xizmeta aramî û berjewendiya Iraqê bike. Her di vê civîne de behsa rewşa giştî ya Iraqê û pêşatên dawî kirin û tekezî li ser bihêzkirina karên hevbeş û hemahengiya di navbera aliyên ya ji bo derbaskirina astengî û aloziyan û berdewamiya wê rewşa erênî ya ku di proseya siyasî ya Iraqê de pêk hatiye.

SOHR: Li Efrîn û Ezazê 12 xwepêşander hatin girtin û bo Tirkîyeyê hatin birin

Hêzên Tirkîyê û grûpên çekdar ên ser bi wê ve, li Efrîn û Ezazê 12 welatîyên ku beşdarî xwepêşandanên bûne girtin û birin Tirkîyeyê.

Rewangeha Sûrî bo Mafên Mirovan (SOHR) belav kir, hêzên Tirkîyeyê bi piştvanîya grûpa "Polîsa Leşkerî" dest bi kampaniya girtinê li gundewarê bakurê Helebê kirin, ew jî piştî temaşekirina vîdyoyan û naskirina kesên beşdarî xwenîşandanên li dijî Tirkîyeyê û komên alîgirên wan bûne.

Diyar kir jî, "hêzên Tirkîyeyê li Ezazê 4 welatî girtin û derbasî Tirkîyeyê kirin. Herwiha li Efrînê jî 8 welatî hatin girtin û ber bi cihekî nediyar ve birin û heta niha çarenivîsa wan nayê zanîn."

Amaje bi wê jî kir, herdu grûpên bi navên "El-Emsat" û "Hemzat" jî piştgiriya xwe ji kampaniya girtinê re ragihandin û hêzên xwe li Efrînê bicih kirin.

Ev yek piştî wê tê, erebên hawerde berî du rojan li Efrîn û navçeyên din ên bakur û rojavayê Helebê, yê di destê artêşa Tirkîyeyê û çekdarên opozîsyona Sûriyeyê de ne, xwepêşandan li dijî êrîşa li penaberên Sûrî li bajarê Qeyseriyê yê Tirkîyeyê û daxuyaniyên pêwendiyên asayîkirina pêwendiyên Tirkîyeyê – Sûriyeyê, derketibûn.

Li gorî zanyariyan jî, di xwepêşandanên de 6 xwepêşander li Efrînê û xwepêşanderekî din li Cerablusê hatin kuştin û zêdetir jî 20 xwepêşanderên din jî birîndar bûn.

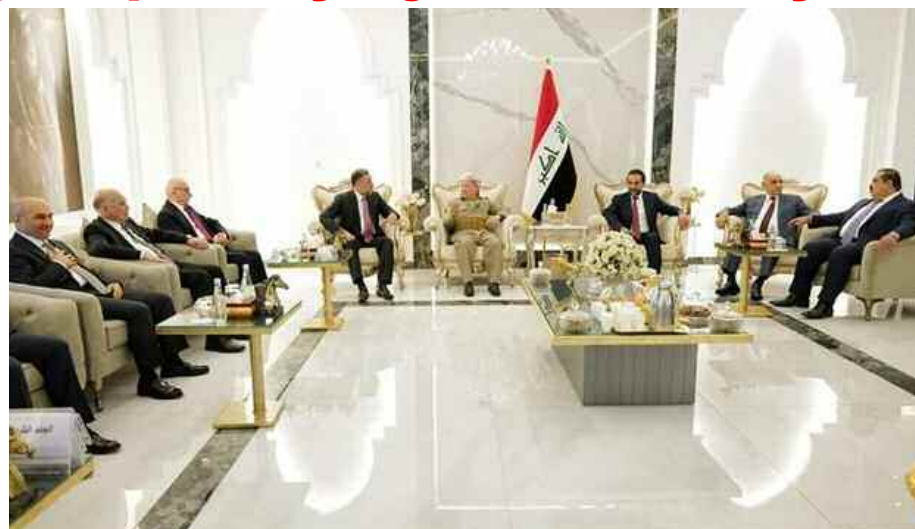
Serkirdeyên Sunne: Hebûna Serok Barzanî li Bexdayê pişt û pena ye ji bo Sunneyan

Serok Mesûd Barzanî ligel serkirde û aliyên Sunneyan civiya û di wê hevdîtîne de serkirdeyên Sunneyan gotin ku hebûna Serok Barzanî li Bexdayê pişt û pena ye ji bo pêkhateya Sunne û pêkhateyên dinî Iraqê û hêz dide proseya siyasî.

Li dirêjahiya serdana xwe ya bajarê Bexdayê roja pêncşema 04.07.2024 Serok Mesûd Barzanî li gel serkirde û aliyên siyasiyên Sûnneyan li mala Şêx Xemîs Xencer li bajarê Bexdayê civiyan.

Di vê civîne de serkirde û aliyên Sunneyan rûmetên xwe ji bo serdana Serok Barzanî ya Bexda hebû û bi serdanekî dîrokî û girîng da zanîn ku encam û bandora wê erênî li ser hemû proseya siyasî bi cîh dihêle. Her wiha behsa daxwaziyan û kêşe û giriftên pêkhateya Sûnne û kêşeya diyarkirina Serokê Encûmena Nûnerên Iraqê kirin.

Her li vê civîne de aliyên siyasiyên Sûnneyan daxwazê ji Serok Barzanî kirin yarmetîderê proseya siyasiya Iraqê bê bo ku hemû pêkhat ji bo kêşe û daxwaziyên wan bigihin çareseriyê û tekez li wê yekê kirin ku hebûna Serok Barzanî li Bexda pişt û pena ye ji bo pêkhateya Sunne û

pêkhateyên dinî Iraqê û hêz dide proseya siyasî.

Her di vê civîne de Serok Barzanî kêfxweşiya xwe bi civîna li gel aliyên Sunneyan nîşan da û hêvî jî xwest ku ev hevdîtîna bibê destpêkek ji bo jihevduê êgihîştin û hemahengiya zêdetirê di navbera aliyên de.

Di beşekî dinê vê hevdîtîne de Serok Barzanî ji bilî balkişandina ji bo sedemên serdana Bexdayê û civîna li gel aliyên li nav Çarçoveya Hemahengiyê, ragihand ku rewşeke erênî di proseya siyasî ya Iraqê de hatiye holê ku li ser bingeha destûr û li gorî rêkeftinan li ser astengî û netebayî û kêşeyan de

zal bibîn.

Di derbarê bi hebûna hêzên Hevpeymanan Serok Barzanî tekez li wê yekê kir ku ew mijar xwedî rehenda niştimanî ye û pêwîst e biryara desteyek giştî û niştimanî di vî derbarî de hebe ku xizmeta berjewendî û aramiya Iraqê û navçeyê bike.

Di derbarê pirsê diyarkirina Serokê Encûmena Nûnerên Iraqê jî Serok Barzanî balkişand li ser wê yekê ku berjewendiya giştî û paşerojê û çarenivîs li ser rûyê destkeft û berjewendiya takekesî û hizbiye û daxwaz kir ku aliyên Sûnneyan yarmetîderê hevdû bin û ew pirs bi zûtirîn dem bê çareser kirin.

Koalîsyon: Amerîka bi israr e ku Pêşmerge bibin hêzeke modern û profesyonel

Fermandarê Hevpeymanîya Navneteweyî ya li Dijî DAIŞê (Koalîsyon) General Joel B. Vowell got, "Amerîka bi israr e ku Pêşmerge bibin hêzeke modern û profesyonel."

Fermandarê Hevpeymanîya Navneteweyî ya li Dijî DAIŞê (Koalîsyon) General Joel B. Vowell pirsên Rûdawê bersivandin.

Joel B. Vowell diyar kir ku reformên ji bo yekkirina Pêşmergeyan berdewam dikin lê di pêvajoyê de hinek pirsgirêk hene.

"Reform berdewam dikin"

Fermandarê Koalîsyonê diyar kir ku hinek aliyên siyasî li ber pêvajoya yekkirina Pêşmergeyan dibin asteng û got:

"Pêşmergeyan ber bi guherîne ve gavên girîng avêtin.

Reform berdewam dikin lê ji aliyê nûkirina hêza xwe û avakirina binyata xwe rastî astengiyên mezintir dibin."

"Welatên Rojavayî Kurdistanê diparêzin"

Joel B. Vowell amaje pê kir ku nakokiyên siyasî li ber reforman dibin asteng û li pey çû:

"Welatên Rojavayî ji bo parastina ewlehiya Kurdistanê xwedî dîrokeke kevnar in.

Ji bo guherîne di kevneşopî û çandê de pêdivî bi demê heye."

General Joel B. Vowell bi bîr anî ku li ser entegrasyona Pêşmergeyan di navbera Amerî-

ka û Herêma Kurdistanê de peymanek heye û dema wê heta 2026an e.

"Zehmet be jî em dikarin bi ser bikevin"

Fermandarê Koalîsyonê diyar kir ku Amerîka piştgiriya dide yekkirina Pêşmergeyan û pê de çû:

"Hinek kêmasî hebin jî em ji bo entegrasyona Pêşmergeyan bi pêş ketin.

Ji bo em bigihin armanca xwe disîlpîn û înisîyatîv pêwîst in, zehmet be jî em dikarin bi ser bikevin.

Bipêşketina heta niha bandor li min kir, em dikarin bi pêgeheke bihêz bigihin vê armancê."

"Amerîka piştgiriya xurt dide Pêşmergeyan"

Joel B. Vowell diyar kir, piştgiriya ku Amerîka dide Pêşmergeyan girîng e û berde-

wam kir:

"Amerîka piştgiriya xurt dide Pêşmergeyan çimkî hezeke profesyonel û yekbûyî ya Pêşmergeyan dikare aramiyêke baştir çêbibe.

Em û şirkên xwe yê Kurd wekî hêzeke hevpar alîkariyê didin aramî û ewlehiya vê herêmê û ev jî di berjewendiya hemû aliyên de ye."

"Em piştgiriya didin Îraqeke yekbûyî"

Joel B. Vowell pirs, "Gelo Îraq dibe asteng ku Amerîka alîkariya leşkerî û çekan bide Pêşmergeyan?" wiha bersivand:

"Em piştgiriya didin Îraqeke yekbûyî û aram, ji bo ku DAIŞ ji binî têk here em dê bi Hewlêr û Bexdayê re bixebitin.

Îraq welatekî serwer e û ew li ser biçekkirina hêzên xwe biryarê didin."

Nêçîrvan Barzanî: PKK li pişt şewitandina bazarên Hewlêr û Kerkûkê ye

Serokê Herêma Kurdistanê aliyan re hat gotûbêjirin. Nêçîrvan Barzanî diyar kir ku ti Em wisa dibînin ku Awisturya

belge nînin ku YNK wekî partî li pişt şewitandina bazarên Herêma Kurdistanê be.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî diyar kir ku ti belge nînin ku YNK wekî partî li pişt şewitandina bazarên Herêma Kurdistanê be.

Civînen dualî yên Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Viyanaya paytexta Awisturyayê berdewam dikin.

Nêçîrvan Barzanî bi Serokkomarê Awisturyayê Alexander Van der Bellen re civiya.

Piştî civîne Nêçîrvan Barzanî bersiva da pirsên rojnamegeran.

"Awisturya dixwaze pêwendiyên xwe bi Hewlêr û Bexdayê re bihêztir bike"

Nêçîrvan Barzanî behsa armanca ziyareta xwe ya Viyanayê kir û wiha got:

"Dema cara dawî Wezîrê Karên Derve yê Awisturyayê hat Herêma Kurdistanê û Îraqê, em dawetî Awisturyayê kirin.

Em li ser wê dawetê hatin û îro civînen me ya dût û dirêj hebûn. Me hevdişîneke gelek baş bi Wezîrê Karên Derve û Serokkomarê Awisturyayê re kir.

Bi giştî bihêzkirina pêwendiyên bi Îraqê û Herêma Kurdistanê bi

dixwaze pêwendiyên xwe bi Îraqê û Herêma Kurdistanê re bihêztir bike.

Awisturyayê Balyozxaneyê xwe li Bexdayê vekirîye. Me xwest konsolxaneyê xwe li Hewlêrê jî veke.

Balyozê Îraqê yê Viyanayê li ser vê babetê kar dike. Ji bo wê pêşwaziyê em spasiya Serokkomarê Awisturyayê dikin."

"Pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê di asteke başde ne"

Nêçîrvan Barzanî li ser pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê jî wiha got:

Ez di wê baweriyê de me, aniha pêwendiyên Herêma Kurdistanê û Bexdayê di asteke baş da ne. Ez nikarim bêjim me hemû pirsgirêk çareser kirine. Em hewl didin pirsgirêkan çareser bikin.

Hem min bi ziyaretên xwe û hem jî serokwezîrê Herêma Kurdistanê û şandeyên din ê Hikûmeta Herêma Kurdistanê yên ji bo Bexdayê di çarçoveyê çareserkirina pirsgirêkan de bûn.

Ya ku ez dibînim Bexda jî bi wî awayî danûstandinê bi Herêma Kurdistanê re dike û ez wisa dibînim ku Bexda jî ji bo pirsgirêk bîn çareserkirin cidî ye.

Ez wisa nabînim ku pirsgirêk di

nava rojekê de werin çareserkirin lê pêngavên me her du aliyan jî bo çareserkirina pirsgirêkan in.

Wekî Herêma Kurdistanê ji bo çareserkirina pirsgirêkan çî ji destê me were em dê bikin.

Wekî netîce em li wê cografyayê dijîn û Bexda paytexta me ye jî bi taybetî divê wan pirsgirêk pêwendiya wan bi jiyana xelkê re hene em çareser bikin."

Berdevkê Wezareta Karên Navxwe ya Îraqê Mîqdad Mîrî doh gotibû, "Li ser şewatên li Îraq û Herêma Kurdistanê çend kes hatine desteserkirin ku pêwendiya wan bi PKKyê re heye."

"Wekî partiyeke siyasî ti pêwendiya YNKyê bi wan agirên re nîne"

Nêçîrvan Barzanî li ser pirsê şewatan jî wiha got:

"We bi xwe dît. Ew kesên hatine desteserkirin bi operasyonê hevbeş a Wezarata Karên Navxwe ya Îraqê û dezgehên ewlehiyê yên Herêma Kurdistanê hatin desteserkirin, hevkarî û hemahengiyê wan a gelekî baş li ser vê babetê hebû. Mesele yekalî nîne ku dezgehên Herêma Kurdistanê ew kes desteser kirine.

Ev yek piştî operasyona hêzên hevbeş ên Herêma Kurdistanê û Îraqê hatiye kirin.

"PKK li pişt van bûyeran e"

"Eşkere ye PKK li pişt van bûyeran bûye. Piştî lêkolînan hem ew agirên li bazarên Hewlêrê derketine û hem jî ew agirê li bazarên Kerkûkê derketine, PKK li dû van agirên bûye.

Li ser pêwendiya bi YNKyê re, wekî partî ti pêwendiyê YNKyê bi wan agirên re nîne.

Belkî hinek kes hebin endamên YNKyê bin yan jî berê endamên wê bin û destên wan di wan agirên de hebe lê belê wekî hêza siyasî ti pêwendiya YNKyê bi wan agirên re nîne."

Mesûd Pizîşkiyan bû serokkomarê Îranê

Namzedê reformxwaz Mesûd Pizîşkiyan ji sedî 53,7ê dangan wergirtin û bû serokkomarê Îranê.

28ê Hezîranê gera yekem a hilbijartinan hatibû kirin û Mesûd Pizîşkiyan û Seîd Celîlî mabûn gera duyem.

Xelkê Îran û Rojhilatê Kurdistanê doh ji bo hilbijartinan serokkomarê serdema 14an çû ser sindoqan.

Li gorî agahiyên ku Berdevkê Navenda Hilbijartinan a Wezareta Karên Navxwe ya Îranê Muhsîn Îslamî dane, hejmartina dangan bi dawî bûye û Mesûd Pizîşkiyan bi rêjeya ji sedî 53,7an bûye serokkomarê 9em ê Îranê.

Muhsîn Îslamî anî zimên ku derdora 59 hezar sindoqan hatine danîn û bi tevahî 30 milyon û 530 hezar 157 kesan dengê xwe daye.

Îslamî da zanîn ku wezîrê berê yê tenduristiyê û parlamenterê Tewrêzê Mesûd Pizîşkiyan 16 milyon û 384

hezar û 403 deng standine û bûye yekem.

Namzedê mihafezkar Seîd Celîlî jî 13 milyon û 538 hezar û 179 deng wergirtine û bi rêjeya ji sedî 44,4an bûye duyem.

Li gorî amaran, rêjeya beşdariyê jî 49,8 bûye.

Nifûsa Îranê 88 milyon e û mafê

dengdanê yê 62 milyon kesan heye.

Li Îranê serokkomar ji bo 4 salan tê hilbijartin û kesek dikare tenê du serdeman li ser hev bibe serokkomar.

Di gera yekem a hilbijartinan de Mesûd Pizîşkiyan ji sedî 42,5ê dangan û Seîd Celîlî jî ji sedî 38,6ê dangan standibûn.

Serok Barzanî û Balyozê Tirkîyê li ser peywendiyên abûrî û siyasî axivîn

Îro Pêncşema 04.07.2024 li bajarê Bexdayê Serok Mesûd Barzanî pêşwazî li Anil

Bura Inan Balyozê Tirkîyê li Îraqê kir û di wê hevdişînê de herdu alî li ser peywendiyên abûrî û siyasî axivîn.

Di civîne de pêşhatên dawî û rewşa siyasî ya Îraqê behs kirin û Serok Barzanî sedem û armanca serdana xwe ya Bexdayê diyar kir û balkişand li ser wê yekê ku di nav proseya siyasî ya Îraqê de rewşeke erênî pêk hatiye ku dikare bingeheke baş bê ji bo çareserkirina kêşeyan.

Her di wê hevdişînê de Balyozê Tirkîyê li Îraqê ragihand welatê wan piştevanê wê yekê ye ku kêşe û arîşeyên siyasî yên Îraqê bi diyalog û jihevdişîngihîştinê bîn çareserkirin û hîç pêkhateyek neyê îhmalkirin. Peywendiyên aborî û siyasî yên di navbera Îraqa Federal û Herêma Kurdistanê û Tirkîyê mijareke dinê vê hevdişînê bû.

Siyasetmedara Kurd Feryal Clark li Brîtanayê bû parlamenter

Siyasetmedara Kurd Feryal Clarka ji Meletiya Bakurê Kurdistanê li Brîtanayê bû

parlamenter.

Li Brîtanayê Kamaraya Ewaman bi hilbijartinan diçe parlamentoyê û doh endamên wê hatin hilbijartin. Li gorî encamên ku heta niha hatine, Partiya Karkeran 410 kursî standin û bi ferqeke zêde bû yekem. Partiya Mihafezkar a Rishi Sunak a ku berê 365 kursiyên wê hebûn tenê 131 kursî standin û bû duyem.

Partiyê Reform UKyê ya ku ji rasgirên fanatik pê tê 13 kursî, Partiya Lîberal a Demokrat 61 kursî, Partiya Neteweyî ya Skoçyayê 10 kursî û Partiya Keskan jî 2 kursî standin.

Feryal Clark cara duyem hat hilbijartin Jina Kurd Feryal Clark ji lîsteya Partiya Karkeran hat hilbijartin û bû parlamenter.

Feryal Clark sala 2019an li Enfielda Bakur bûbû parlamenter û careke din bû parlamentera heman herêmê.

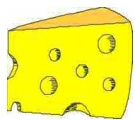
Feryal Clarka 45 salî 21 hezar û 368 deng standin û bi rêjeya ji sedî 49,1 hat hilbijartin.

Chris Deyê ku rikeberê herî nêzîk ê Feryalê bû ji sedî 19,8ê dangan standin.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

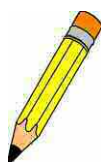
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

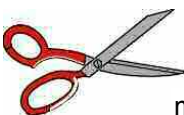

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

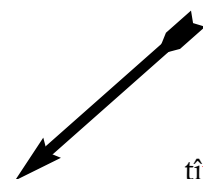
şer

Ev çiyey? Ev şere.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrişk

Ev çiyey? Ev kêwrişke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

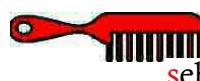
Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Şş

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsak

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu yıldırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

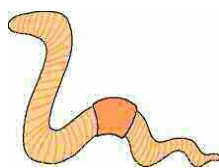
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

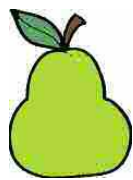
berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

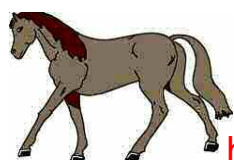
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

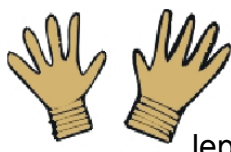
Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

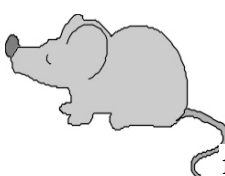
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu êlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

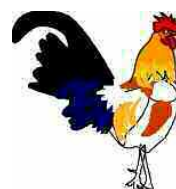
Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu çîqdir.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzûkdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gêmîdir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

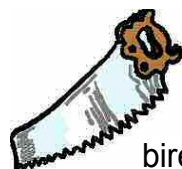
rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qezetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

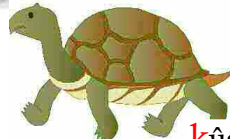
Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xəçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

Kk

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşiqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

Ll

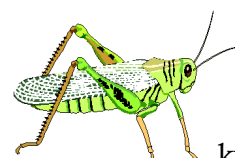
lîmor

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî.

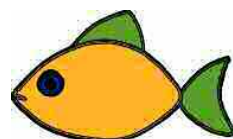
Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nêdir? Bu çeyirtkêdir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

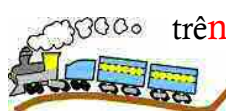
Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörêkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

Nn

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sOle.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

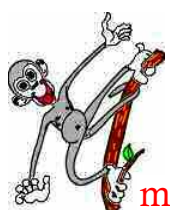
top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

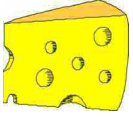
meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

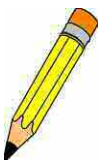
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

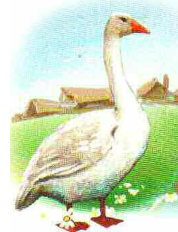
Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

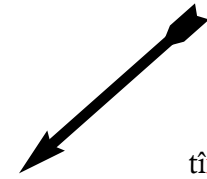
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

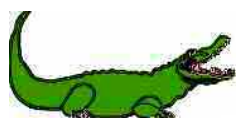
şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsak

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

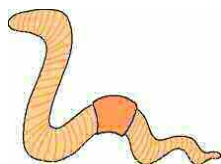
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

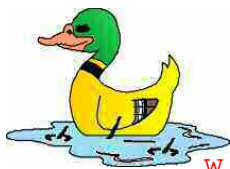
berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ewr

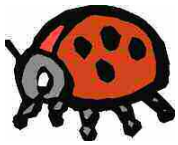
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

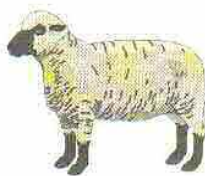
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

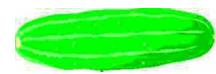
Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

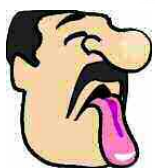
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

KURDÎ

Azerî

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirc hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pêûs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, duðu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Хаменеи: первый тур президентских выборов в Иране не оправдал ожиданий

В первом туре выборов президента приняло участие меньше людей, чем ожидали власти Ирана. Об этом заявил верховный лидер страны Али Хаменеи, его слова приводит агентство ISNA.

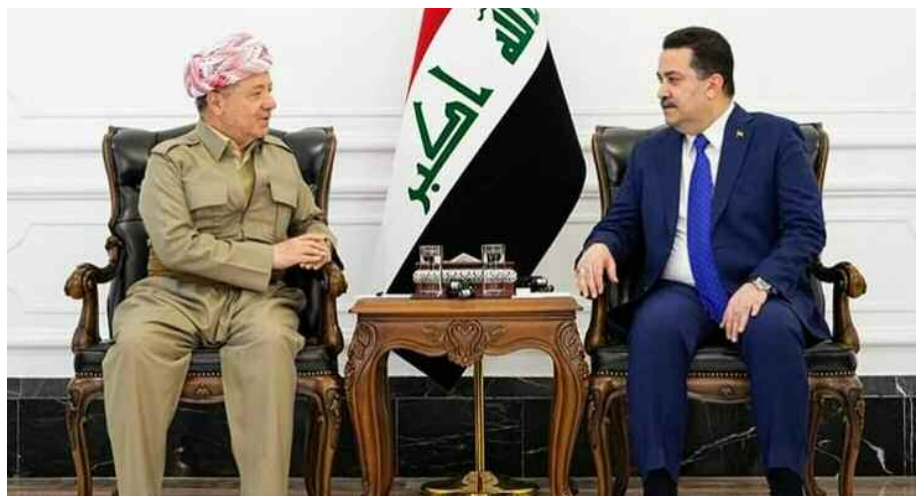
"Второй тур очень важен. Те, кто любит Иран и прогресс страны, должны показать это своим участием в выборах", – сказал он, после этого обратив внимание на низкую явку во время первого тура.

Власти понимают, что в стране есть люди, которые не согласны с принципами исламского правительства, добавил Хаменеи. Он подчеркнул, что включить в их число тех, кто не отдал свой голос на выборах, будет "большой ошибкой". По его словам, участие иранского народа в выборах – это поддержка системы страны. 28 июня в Иране прошел первый тур внеочередных выборов президента после гибели в авиакатастрофе бывшего главы Эбрахима Раиси. Из шести допущенных к участию кандидатов в день голосования осталось четыре. На выборах имели право проголосовать 61 450 000 совершеннолетних иранцев, родившихся до 28 июня 2006 г. По итогам первого тура ни один из представленных кандидатов не набрал 50% поддержки избирателей. В общей сложности было подсчитано 24 535 185 голосов. Во второй тур прошли член парламента Масуд Пезешкиан и представитель духовного лидера в Совете безопасности Исламской Республики Саид Джалили.

Премьер-министр Ирака: Барзани играет ключевую роль в иракском политическом процессе

Премьер-министр Ирака Мухаммед Шиас-Судани заявил, что иракскую столицу и отметил, что региональная стабильность и суве-

курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), играет значительную и активную роль в политическом процессе Ирака. В ответ президент ДПК высоко оценил усилия Судани по решению проблем между Багдадом и Эрбилем. 3 июля во время совместной пресс-конференции в Багдаде премьер-министр Судани подчеркнул важность визита Барзани в

рентитет были главными темами, обсуждавшийся на их встрече.

Со своей стороны, Барзани выразил удовлетворение визитом в Багдад и встречей с премьер-министром.

"Я рад встретиться с премьер-министром и приехать в Багдад. Я ценю усилия по улучшению отношений между Эрбилем и Багдадом, и Ас-Судани сыграл в этом значительную роль. Я благодарю его за

эти усилия", — сказал он.

Барзани также признал вклад президента и премьер-министра Курдистана в решение проблем между федеральным и региональными правительствами.

Он отметил, что взгляды Багдада и Эрбиля на местные и региональные вопросы совпадают, и упомянул, что стороны достигли соглашения о сотрудничестве по различным вопросам для поиска лучших решений.

Барзани подчеркнул важность продолжения сотрудничества и заявил, что при наличии благих намерений ни одна проблема не является слишком сложной для решения.

"Такое намерение есть, и страной руководит премьер-министр. Мы надеемся, что результат будет в интересах иракского народа", — заключил Барзани.

Курдский лидер прибыл в Багдад в среду и в ходе своего двухдневного визита планирует встретиться с высокопоставленными иракскими чиновниками и политическими лидерами.

Нечирван Барзани поздравил Масуда Базешкиана с победой на выборах

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани поздравил новоизбранного президен-

та Ирана Масуда Базешкиана, выразив надежду на развитие "старых дружеских связей".

"От себя и народа Курдистана я поздравляю г-на Масуда Пезешкиана с избранием на пост президента Исламской Республики Иран и желаю ему всяческих успехов", — написал Барзани в своей официальной странице на "X". "В Курдистане и Ираке мы надеемся на развитие давних дружеских отношений и продолжение сотрудничества с Исламской Республикой Иран на основе общих интересов и добрососедства".

Пезешкиан, хирург и бывший министр здравоохранения, одержал победу на президентских выборах во втором туре, победив консервативного кандидата Саида Джалили. Его победа рассматривается как потенциальный сдвиг в сторону более реформистской политики внутри Ирана.

Во втором туре Пезешкиан получил более 16 миллионов голосов (53,67%) по сравнению с Джалили, получившим 13 миллионов голосов (44,34%).

У Ирана исторически сложные отношения с курдским населением как внутри своих границ, так и в соседнем Ираке. Курдский регион Ирака ведет в отношении Тегерана осторожную, но сотрудничающую политику.

Ранее в пятницу, 5 июля, Нечирван Барзани, поздравил Кира Стармера с вступлением на пост премьер-министра Соединенного Королевства. "Я рассчитываю на прочное партнерство с народом и руководством Великобритании", — сказано в поздравительном послании Барзани. Британская Лейбористская партия одержала убедительную победу на недавних выборах в законодательные органы Великобритании, положив конец 14-летнему правлению консерваторов. Стармер привел Лейбористскую партию к убедительной победе на выборах, став первым лидером левоцентристской партии, победившим на национальных выборах в Великобритании после Тони Блэра, который выиграл три срока подряд, начиная с 1997 года.

"Фонд Барзани" раздал почти 5 миллионов долларов помощи во время Курбан-Байрама

ناوچه هاوکارایکراوینگان

Курдский "Благотворительный фонд Барзани" (BCF) распределил почти пять миллионов долларов помощи во время Курбан-байрама в Курдистане, Ираке и сирийском Африне. Такой отчет был опубликован в воскресенье, 7 июля.

По традиции ежегодного праздника Курбан-Байрам Фонд подтвердил свою приверженность поддержке беженцев, перемещенных лиц, сирот и нуждающихся посредством различных гуманитарных и благотворительных проектов.

Согласно отчету, во время Курбан-Байрама 2024 года BCF реализовал пять ключевых гуманитарных проектов:

1. Раздача мяса
2. Денежная помощь
3. Предоставление праздничной одежды детям-сиротам
4. Поддержка детей-сирот в регионе
5. Раздача продуктовых корзин.

Эти инициативы охватили 11 574 семьи и 15 803 сироты, общий бюджет составил 4 931 010 долларов

США. Финансирование поступило от "Благотворительного фонда Барзани" в сотрудничестве с Обществом Красного Полумесяца Эмиратов и курдскими донорами.

Действуя в соответствии со знаменитым изречением муллы Мустафы Барзани "Служить своему народу — это честь", "Благотворительный фонд Барзани" продолжает оказывать значительное влияние. Основанная в 2005 году, неправительственная, неполитическая и некоммерческая организация возглавляется премьер-министром Курдистана Масруром Барзани.

Помимо оказания финансовой помощи сиротам и их опекунам, BCF снабжает инвалидов колясками и другим оборудованием, а также поддерживает тысячи курдов из Турции и Ирана, бежавших в Иракский Курдистан. Быстрая реакция Фонда на гуманитарные кризисы получила признание, в частности, он стал первой благотворительной организацией, оказавшей помощь курдским беженцам из Сирии (Рожава) в 2013 году.

По данным коалиции, в сирийском лагере "Аль-Холь" осталась 41 тысяча человек

Международная коалиция по борьбе против "Исламского государства" (ИГ) сообщила, что население лагеря "Аль-Холь" в Сирийском Курдистане сократилось примерно до 41 000 человек, более половины из которых составляют иракцы. В воскресном заявлении коалиции сказано, что в лагере "Аль-Холь" остаются 41 740 человек, в том числе 18 160 иракцев, 16 503 сирийца и 6 411 иностранцев.

По данным коалиции, созданной в 2014 году для борьбы против террористов ИГ, менее чем за три месяца было переселено более 1700 жителей лагерей. 18 апреля коалиция сообщила о нахождении в лагере "Аль-Холь" более 42 000 человек, в том числе 19 526 иракцев, 16 778 сирийцев и 6 486 граждан третьих стран.

"Еще одна колонна родственников боевиков ИГ скоро будет переброшена из

лагеря "Аль-Холь" в лагерь "Джидда" в Ниневии", — подтвердил иракским СМИ депутат иракского парламента от провинции Ниневия Мохаммед Нури.

По сообщениям СМИ, федеральное правительство Ирака намерено репатриировать всех иракцев из лагеря к концу этого года.

По возвращении из лагеря родственники боевиков ИГ размещаются в лагере "Джидда" на юге Мосула, где они

проходят подготовку к реинтеграции в общество.

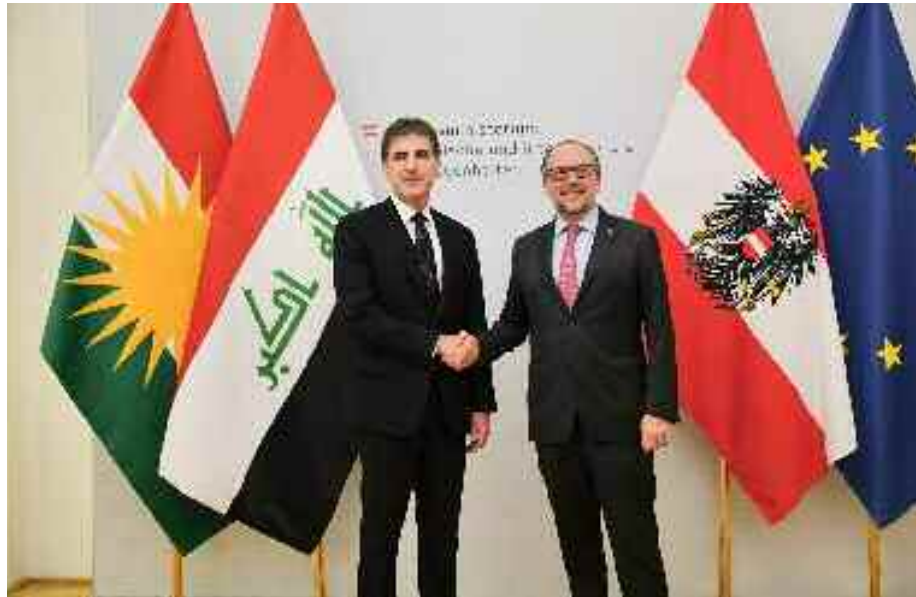
В лагерях Сирийского Курдистана, контролируемых поддерживаемыми США местными курдскими

"Сирийскими Демократическими Силами" (СДС), когда-то проживало 73 000 человек. Основную их часть составляли члены семей боевиков ИГ.

Президент Нечирван Барзани находится с официальным визитом в Австрии

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани прибыл в Австрию, чтобы укрепить свои отношения с нами, и мы просили сегодня также

австрийскую столицу с официальным визитом. Его цель - укрепить связи между Курдистаном, Ираком и Австрией.

"Обсуждения будут сосредоточены на изучении новых возможностей для расширения двусторонних отношений и сотрудничества в различных секторах, представляющих взаимный интерес", — говорится в заявлении офиса курдского президента, опубликованном в преддверии визита.

Во вторник, 2 июля, Барзани встретился в Вене с президентом Австрии Александром Ван дер Белленом и министром иностранных дел Австрии Александром Шалленбергом. Их обсуждения были сосредоточены на укреплении двусторонних отношений и сотрудничестве между Курдистаном и Австрией.

Проходящие встречи направлены на изучение возможностей и направлений для укрепления отношений Австрии с Ираком и Курдистаном и расширения взаимного сотрудничества.

Во время пресс-конференции, состоявшейся после встреч с австрийскими официальными лицами, президент Курдистана выразил благодарность за приглашение министра иностранных дел Австрии посетить Вену, последовавшее за их недавней встречей в Ираке. "Сегодня мы приехали в Австрию, чтобы принять приглашение министра иностранных дел, и у нас было много важных и плодотворных встреч, в которых обсуждались пути укрепления двусторонних отношений. Мы чувствуем, что Австрия имеет сильное жела-

ние укрепить свои отношения с нами, и мы просили сегодня также

ризируются историей дипломатического сотрудничества, экономического сотрудничества и культурного обмена. Дипломатические связи были установлены в середине 20-го века, но значительное взаимодействие с Курдистаном началось после войны в Персидском заливе 1991 года и последующей автономии, предоставленной курдскому региону.

Визиты на высоком уровне и делегации с обеих сторон сыграли решающую роль в укреплении двусторонних связей.

В экономическом плане австрийские компании проявили интерес к растущей экономике Курдистана, особенно в таких секторах, как энергетика, строительство и инфраструктура.

Австрийские фирмы, такие как "OMV", участвуют в проектах по разведке нефти и газа, способствуя экономическому развитию региона. Кроме того, Австрия предоставляла помощь в целях развития и гуманитарную помощь, особенно во время таких кризисов, как

открыть консульство Австрии в Эрбиле", — сказал Барзани.

Президент также отметил, что отношения между Курдистаном и Багдадом развиваются положительно, подчеркнув прогресс в решении нерешенных вопросов между двумя сторонами.

"Я считаю, что отношения между Курдистаном и Багдадом в настоящее время находятся на хорошем уровне. Я не скажу, что все проблемы решены, но мой визит, а также визиты премьер-министра и многих правительственных делегаций в Багдад в последнее время были направлены на Багдад, который также намерен решить эти проблемы, и я не ожидаю, что все проблемы будут решены в одночасье, но нынешние шаги показывают, что мы движемся в правильном направлении к решению", — добавил он.

Отношения между Иракским Курдистаном и Австрией характе-

ризуются историей дипломатического сотрудничества, экономического сотрудничества и культурного обмена. Дипломатические связи были установлены в середине 20-го века, но значительное взаимодействие с Курдистаном началось после войны в Персидском заливе 1991 года и последующей автономии, предоставленной курдскому региону.

Визиты на высоком уровне и делегации с обеих сторон сыграли решающую роль в укреплении двусторонних связей.

В экономическом плане австрийские компании проявили интерес к растущей экономике Курдистана, особенно в таких секторах, как энергетика, строительство и инфраструктура.

Австрийские фирмы, такие как "OMV", участвуют в проектах по разведке нефти и газа, способствуя экономическому развитию региона. Кроме того, Австрия предоставляла помощь в целях развития и гуманитарную помощь, особенно во время таких кризисов, как

приток беженцев из-за конфликтов в Ираке и Сирии.

Академическое сотрудничество и культурный обмен также имеют большое значение: стипендии и программы обмена способствуют образовательным связям, а культурные инициативы способствуют взаимопониманию.

Объем торговли между Австрией и Курдистаном неуклонно растет, при этом австрийский экспорт включает машины, электронику и фармацевтические препараты.

Австрийские инвестиции, особенно в энергетический сектор, создали рабочие места и внесли свой вклад в местную экономику.

Масуд Пезешкиан избран новым президентом Ирана

Экс-депутат иранского парламента Масуд Пезешкиан одержал победу на президентских выборах в Иране, сообщило агентство Tasnim. "В пятницу, 5 июля, состоялся

второй этап президентских выборов, и по результатам подсчета голосов Масуд Пезешкиан был избран президентом Исламской Республики Иран", — говорится в сообщении.

Агентство отметило, что такой вывод был сделан, "согласно объявлению пресс-секретаря избирательного штаба, на основании подсчета 30 млн 530 тыс. 157 голосов, полученных из всех отделений внутри страны и за ее пределами". Накануне в Иране состоялся

второй тур выборов, первый про-

шел 28 июня. Во второй тур вышли экс-депутат иранского парламента Пезешкиан, набравший в первом туре 42,45% голосов, и член Совета по определению политической целесообразности Саид Джалили, получивший 38,61% голосов.

Кандидаты представляли два основных иранских политических течения. Джалили защищает интересы консерваторов, а Пезешкиан — представитель иранских реформистов.

Масуд Барзани посетит Багдад для важных переговоров

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК),

собирается завтра посетить Багдад. Этот визит знаменует собой первую поездку Барзани в иракскую столицу с 2018 года.

В ходе своего визита Барзани планирует встретиться с высокопоставленными арабскими лидерами шиитов и суннитов, в том числе с премьер-министром Мухаммедом Шиас-Судани. Их дискуссии будут направлены на рассмотрение и решение давних проблем между Курдистаном и центральным правительством Ирака.

По данным газеты "Asharq al-Awsat", в повестку дня курдского лидера входит проведение переговоров с иракскими политическими лидерами для поиска окончательного решения проблем, которые мешают отношениям между Багдадом и Эрбилем.

Газета также сообщила, что отношения между двумя сторонами в ближайшие дни могут принять другое, более позитивное направление.

Этот важный визит подчеркивает продолжающиеся усилия по укреплению сотрудничества и стабильности между курдским и иракским руководством, и может стать поворотным моментом в политическом ландшафте Ирака.

ДПК требует замены спикера Совета Ниневии

"Демократическая партия Курдистана" (ДПК) объявила, что продолжит приостановку своего членства

в Совете иракской провинции Ниневия до тех пор, пока не будут заменены его спикер и заместитель из-за нарушения политических соглашений. Лидер фракции ДПК в Совете провинции Ниневия Ахмад Шейх Канаан Кики сделал это заявление 3 июля. "Пока спикер и его заместитель не будут заменены, мы продолжим приостанавливать наше членство в Совете", — заявил Кики, обвиняя руководство Совета в действиях, противоречащих политическим нормам и соглашениям.

Эта позиция последовала за решением Совета от 2 июля заменить семь губернаторов и 13 директоров округов в Ниневии без присутствия ДПК и "Объединенной коалиции Ниневии". Обе фракции отвергли эти изменения и приостановили свое членство в знак протеста. В связи с этим фракция "Объединенной коалиции Ниневии" опубликовала заявление, в котором подчеркнула продолжающийся конфликт внутри Совета. Фракция приписала беспорядки руководству спикера и его заместителю, повторив свое требование об их отстранении. 3 июля Совет министров Ирака вмешался в ситуацию через Высший межпровинциальный координационный комитет. Комитет направил письмо в совет провинции Ниневия, призывая его отменить решения, принятые 2 июля, относительно замены нескольких мэров и административных директоров. Комитет подчеркнул необходимость дождаться заключения Госсвета по этому вопросу, чтобы обеспечить соблюдение надлежащего юридического процесса. Комитет подчеркнул, что любая замена глав административных единиц должна соответствовать механизмам, изложенным в статье 17/b8 измененного закона № 21 от 2008 года. Комитет подчеркнул важность проведения расследований и возможности подачи юридических апелляций, прежде чем приступать к новым назначениям.

ДИПЛОМАТ

№ 25 (585) 01 - 07 июль 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Барзани участвует в дипломатических переговорах в Багдаде

Президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Ирака и укрепление двусторонних отношений между Курдистаном и

стана и Ирака. Посол Хитчен подтвердил приверженность Великобритании поддержке дипломатических усилий, направленных на укрепление стабильности и сотрудничества в регионе. Обсуждения охватывали также такие ключевые вопросы, как Синджарское соглашение и укрепление двусторонних связей. Кроме того, Барзани встретился с послом Франции в Ираке Патриком Дюрелем, чтобы обсудить растущие отношения между Курдистаном и Францией. Обсуждения были сосредоточены на укреплении

Барзани в среду продолжил свою дипломатическую миссию в Багдаде, участвуя в важных дискуссиях с международными послами и иракскими политическими лидерами, направленными на укрепление региональной стабильности и решение давних проблем. Визит Барзани в Багдад вызван стремлением решить конституционные вопросы и создать позитивную атмосферу, способствующую диа-

связей с Ираком и содействию региональной стабильности посредством дипломатического взаимодействия. Визит Барзани подчеркивает продолжающиеся усилия по управлению сложной политической динамикой и продвижению взаимных интересов в Ираке. Ожидается, что запланированные встречи с высокопоставленными иракскими чиновниками и политическими лидерами еще больше укрепят эти дипломатиче-

логу между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака. В своих переговорах он подчеркивает национальную важность сохранения возглавляемых США коалиционных сил для стабильности Ирака. На встрече с послом США в Ираке Алиной Романовски Барзани получил заверения в американской поддержке улучшения отношений между Эрбилем и Багдадом. Посол Романовски приветствовала запланированное время проведения парламентских выборов в Курдистане, что отражает поддержку США демократического процесса в Ираке.

Отдельно Барзани встретился с послом Китая в Ираке Цуй Вэем, обсудив политический ландшафт

Китаем. Посол Цуй выразил поддержку Китая разрешению споров между Эрбилем и Багдадом и взаимному сотрудничеству. Еще одна важная встреча состоялась с участием посла Великобритании в Ираке Стивена Хитчена, на которой Барзани обсуждал проблемы, влияющие на отношения Курди-

ские инициативы во время двухдневного визита Барзани в Багдад. Дипломатические обязательства курдского лидера отражают согласованные усилия по укреплению сотрудничества, решению застарелых вопросов и созданию благоприятной среды для политического прогресса в регионе.

Премьер-министр Курдистана выступил с программой помощи и реабилитации езидов

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани выступил с речью, посвященной проблемам езидской общины,

изложив несколько инициатив, направленных на обеспечение справедливости, поддержки и реабилитации жертв нападения "Исламского государства" (ИГ). Он объявил о запуске программы финансовой помощи, специально предназначенной для поддержки выживших после атак ИГ. Эта программа направлена на оказание экономической помощи и помощи в восстановлении жизни тех, кто пережил геноцид ИГ.

"Мы стремимся обеспечить, чтобы выжившие получили необходимую поддержку для восстановления своей жизни и общества", — сказал курдский премьер.

Он также раскрыл ежемесячный план пожертвований для более чем 3000 женщин-езидов, переживших плен ИГ, пообещав расширить помощь для улучшения их качества жизни, возможностей трудоустройства, образования и медицинского лечения. Курдский лидер также подчеркнул острую необходимость выполнения Синджарского соглашения, которое имеет решающее значение для стабильности и восстановления езидского района Синджар. "Соглашение имеет решающее значение для стабильности и будущего Синджара. Мы призываем все стороны ускорить его реализацию, чтобы обеспечить мир и безопасность езидской общины", — заявил он.

Премьер-министр Барзани подчеркнул, что чрезвычайное положение в Синджаре должно быть прекращено, а регион должен быть восстановлен и возвращен коренному населению. Премьер-министр повторил призыв к созданию специального суда для суда над боевиками ИГ. "Крайне важно, чтобы виновные в зверствах против езидской общины были привлечены к ответственности", — заявил он.

Масрур Барзани подчеркнул усилия своего правительства по признанию преступлений ИГ военными преступлениями и сотрудничеству с международным сообществом по расследованию и судебному преследованию этих преступлений.

Премьер-министр Барзани также отметил признание преступлений ИГ против езидов геноцидом со стороны различных стран и призвал к дальнейшей международной поддержке для облегчения страданий езидов.

Как напомнил курдский лидер, несмотря на то, что прошло десять лет после геноцида, совершенного ИГ в Синджаре, страдания езидской общины продолжают, и многие езиды остаются в лагерях беженцев из-за присутствия в Синджаре ополчений и незаконных вооруженных формирований. Премьер-министр выразил глубокое уважение и признательность жертвам и выжившим в результате зверств ИГ, а также курдским силам пешмерга за их роль в освобождении Синджара.

Он подчеркнул неотъемлемую роль езидов в курдском сообществе и их стойкость, несмотря на попытки отделить их от курдского наследия.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500